

EPÄSELVYYSSÄÄNTÖ SOPIMUSTULKINTARIIDAN RATKAISUKEINONA

Lotta Huhtamäki

Velvoiteoikeuden teoriat ja käytännöt

Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta

Helmikuu 2020

TURUN YLIOPISTO
Oikeustieteellinen tiedekunta

HUHTAMÄKI LOTTA: Epäselvyyssääntö sopimustulkintariidan ratkaisukeinona

pro gradu -tutkielma, X + 89 s.

velvoiteoikeus

Helmikuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -järjestelmällä.

Laaditut sopimukset sisältävät usein monitulkintaisia tai muulla tavoin epäselviä sopimusehdoja. Sopimusehdot voivat olla myös keskenään ristiriitaisia. Sopimussisällön määrittämiseksi sopimusta on tarve tulkita. Tulkinnassa voidaan tietyissä tilanteissa tukeutua niin kutsutun epäselvyyssäännön mukaiseen tulkintaan *contra proferentem* eli sopimusehdon laatineen sopijapuolen vahingoksi.

Epäselvyyssääntöä sovelletaan tavanomaisesti vakioehtojen tulkinnassa ja kuluttajansuojalain 4:3 §:n mukaisissa tulkintatilanteissa. Erityisenä mielenkiinnon kohteena tutkimuksessa on selvittää, voidaanko epäselvyyssääntöä hyödyntää tulkinnassa näitä tavanomaisia soveltamistapoja laajemmin. Tutkimuksen tarkoituksena on arvioida epäselvyyssäännön asemaa sopimustulkinnassa sekä niitä tilanteita, joissa epäselvyyssääntö voi tulla sovellettavaksi.

Tutkimus on luonteeltaan lähinnä teoreettista lainoppia. Lähdeaineistona on käytetty pääosin suomalaista oikeuskirjallisuutta- ja käytäntöä. Merkittävimpiä lähdeteoksia tutkimukselle ovat olleet Matti L. Ahon väitöskirja Varallisuus oikeudellisen oikeustoimen tulkinnasta, Mika Hemmon Sopimusoikeus I sekä Vesa Annolan Sopimustulkinta: teoria, vaiheet ja menettely. Myös erityisesti Pohjoismaista oikeuskirjallisuutta on hyödynnetty tutkimuksessa. Lisäksi tutkimuksen kannalta olennaisessa osassa on ollut korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntö. Oikeustapauksia on tarkasteltu myös empiiristä kvalitatiivista tutkimusotetta hyödyntäen.

Tutkimuksen lopputuloksena olen päätenyt siihen, ettei oikeustilassamme vaikuta olevan erityisiä esteitä sille, että epäselvyyssääntö voitaisiin ymmärtää käsitteelliseltä soveltamisalaltaan aiempaa joustavammin. Esitänkin, että epäselvyyssäännön mukainen tulkinta olisi perusteltua ymmärtää yleisellä tasolla tulkinnaksi sitä sopijapuolta vastaan, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen. Käytännön tasolla epäselvyyssäännön mukainen tulkinta voitaisiin perustaa perinteiseen tapaan joko ehdon laatimiskriteeriin tai KSL 4:3 §:n mukaiseen kuluttajan edun turvaamisen tavoitteeseen. Näiden ohella epäselvyyssääntöä voitaisiin kuitenkin soveltaa myös sopijapuolen erityiseen asiantuntemukseen perustuen. Arvioitaviksi tulisivat tällöin sopijapuolten epäsymmetrinen tietoisuus sekä kuluttajasuhteeseen verrattavissa oleva sopimussuhteen epätasapainoisuus.

Vastaisuudessa odotan epäselvyyssäännön soveltamiskriteerien aiempaa vahvempaa kokonaisarviointia. Erityisesti toivon, että epäselvyyssäännön soveltamisharkinnassa ei tyydyttäisi arvioimaan ainoastaan sitä, kuka sopimuksen on laatinut, vaan arvioinnissa keskityttäisiin tarkastelemaan sitä, kummalla sopijapuolella on todellisuudessa ollut paremmat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen.

Asiasanat

sopimusoikeus, sopimustulkinta, tulkintaperiaate, epäselvyyssääntö, *contra proferentem*

SISÄLLYS

Sisällysluettelo.....	II
Lähteet.....	III
Lyhenteet.....	IX
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tausta.....	1
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset.....	4
1.3 Tutkimuksen metodiset valinnat.....	6
1.4 Tutkimusta ympäröivä aineisto ja oikeuskäytäntö.....	9
1.5 Tutkimuksen rakenne.....	13
2 SOPIMUSOIKEUDELLISET ONGELMAT.....	14
2.1 Todistelua, tulkintaa vai täydentämistä?.....	14
2.2 Tulkinnan ja täydentämisen välinen rajanveto.....	17
3 SOPIMUSTULKINNAN LÄHTÖKOHDAT.....	20
3.1 Mitä tulkinta on?.....	20
3.2 Sopimustulkintaa ohjaavat normit.....	21
3.3 Tulkinta oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä.....	22
4 SOPIMUSTULKINTAPROSESSI.....	26
4.1 Objektivistista vai subjektivistista tulkintaa?.....	26
4.2 Tulkinnassa hyödynnettävä aineisto.....	28
4.3 Sopimusoikeudellinen etusijajärjestys.....	30
4.4 Ensisijainen tulkinta.....	31
4.4.1 Ensisijaisen tulkinnan tavoitteet.....	31
4.4.2 Sopimuksen sanamuodon mukainen tulkinta.....	33
4.4.3 Muuhun aineistoon perustuva tulkinta.....	35
4.5 Toissijainen tulkinta.....	38
4.5.1 Toissijaisen tulkinnan tavoitteet.....	38
4.5.2 Toissijaisen tulkinnan keinojen monimuotoisuus.....	39
4.6 Sopimuksen ominaisuuksien vaikutus tulkintaan.....	42
4.6.1 Sopimustyyppien vaikutus tulkintaan.....	42
4.6.2 Sopimusosapuolten vaikutus tulkintaan.....	45
4.6.3 Yksilöllisten ehtojen ja vakioehtojen tulkinnan erot.....	49
5 EPÄSELVYYSSÄÄNTÖ TOISSIJAISEN TULKINNAN KEINONA.....	51
5.1 Epäselvyyssääntö käsitteenä Suomessa ja kansainvälisesti.....	51
5.2 Epäselvyyssääntö periaatteellinen tausta.....	54
5.3 Epäselvyyssääntö korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä.....	56
6 EPÄSELVYYSSÄÄNTÖ ERILAISTEN SOPIMUSTEN TULKINNASSA.....	60
6.1 KSL 4:3 § mukainen epäselvyyssääntö.....	60
6.2 Tulkinta epäselvän ehdon laatijan vahingoksi.....	65
6.3 Mahdollisuutena monimuotoinen epäselvyyssääntö?.....	70
6.3.1 Parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen.....	70
6.3.2 Asiantuntemuskriteeri.....	73
6.3.2.1 Sopimussuhteen epätasapainoisuus.....	73
6.3.2.2 Epäsymmetrinen tietoisuus.....	77
7 LOPUKSI.....	85

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria: Yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY, 1989.
- Aarnio, Aulis: Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta, s. 35-56. Teoksessa Häyhä, Juha (toim.): Minun metodini WSOY 1997.
- Aarnio, Aulis: Tulkinnan taito: Ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. WSOY 2006.
- Aho, Matti L.: Varallisuus oikeudellisen oikeustoimen tulkinnasta. WSOY 1968.
- Alasuutari, Pertti: Laadullinen tutkimus 2.0. 4., uudistettu painos. Vastapaino 2011.
- Annola, Vesa: Sopimuksen dynaamisuus: Talousoikeudellinen rakennetutkimus sopimuksen täydentymisestä ja täydentymisen ohjaamisesta. Turun yliopisto 2003.
- Annola, Vesa: Yhteistoimintasopimuksen tulkinnan välineet. Oikeustieto 6/2010, s. 4-8.
- Annola, Vesa: Sopimustulkinnan subjektiivisuus ja objektiivisuus. Teoksessa Hyttinen, Tatu – Weckström, Katja (toim.): Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 50 vuotta. Turku 2011, s. 175–190.
- Annola, Vesa: Sopimustulkinta – teoria, vaiheet, menettely. Alma Talent Oy 2016.
- Annola, Vesa: Tavallisuussäännön asema sopimustulkinnassa. Oikeustieto 1/2016, s. 19-21.
- Autio, Anna-Liisa: Lainkäyttö yritysten riidanratkaisussa. Lakimiesliiton kustannus 2014.
- Bar, Christian von – Clive, Eric – Schulte-Nölke, Hans, et al.: Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR), Interim Outline Edition. Sellier European Law Pub 2008. (Bar et al. 2008)
- Cserne, Péter: Policy considerations in contract interpretation: The contra proferentem rule from a comparative law and economics perspective. Teoksessa Gavvala, R (toim.): Contract Theory – Corporate Law. Hyderabad: ICFAI University Press 2009, s. 66–104. (http://www.academia.edu/751591/Policy_considerations_in_contract_interpretation_the_contra_proferentem_rule_from_a_comparative_law_and_economics_perspective, luettu 30.10.2019).
- Dörr, Oliver – Schmalenbach, Kirsten: Vienna convention on the law of treaties: A commentary. Springer 2012.
- Engblom, Matleena: Työsuhteen ehdot: Määräytyminen, tulkinta ja muuttaminen. Talentum 2012.
- Ervasti, Kaijus: Vaihtoehtoinen konfliktinratkaisu ja tuomioistuinsovittelev. Teoksessa Turunen, Santtu (toim.): Conflict Management – Riidanratkaisun uusi maailma, s. 231–267. Helsinki 2005.

- Grigoleit, Hans Christoph – Canaris, Claus-Wilhelm: Interpretation of Contracts. SSRN 2010. (<https://ssrn.com/abstract=1537169>, luettu 10.11.2019.)
- Halila, Heikki: KKO 2014:30 Takaussitoumuksen tulkinta. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein I/2014. Talentum 2014. ([https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.utu.fi/teos/BAXBBXATIEEDBAXB#kohta:KKO\(\(\(N\(\(20\)RATKAISUT\(\(20\)KOMMENTEIN/piste:t6u](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.utu.fi/teos/BAXBBXATIEEDBAXB#kohta:KKO(((N((20)RATKAISUT((20)KOMMENTEIN/piste:t6u), luettu 7.12.2019.) (Halila 2014)
- Halila, Heikki – Hemmo, Mika: Sopimustyyppit. 2., uudistettu painos. Talentum 2008.
- Hannula, Antti – Kari, Matti: Osakassopimukset. WSOYpro 2007.
- Helminen, Sakari: Osakeyhtiön yhtiöjärjestys. Alma Talent Oy 2006.
- Hemmo, Mika: Sopimusoikeus 2. Lakimiesliiton kustannus, 1997.
- Hemmo, Mika: Sopimusoikeus 1. 2. uudistettu painos. Lakimiesliiton kustannus, 2003.
- Hemmo, Mika: Sopimusoikeuden yleiset opit ja kilpailuoikeus. Lakimies 7–8/2006, s. 1134–1157. (Hemmo *Lakimies* 7-8/2006)
- Hemmo, Mika: Sopimusoikeuden oppikirja. 2. painos. Talentum 2008.
- Hemmo, Mika – Hoppu, Kari: Sopimusoikeus. Alma Talent Oy 2006. (<https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.utu.fi/teos/IACBXXBTAFJB#kohta:SOPIMUSOIKEUS>, luettu 12.12.2019) (Sopimusoikeus / kirjoittaja 2006)
- Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17, Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta 2011. (https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf, luettu 12.10.2019)
- Hoffrén, Mia: Osapuoliroolit korkeimman oikeuden kiinteistöjen ja asuntojen kauppaa koskeissa ratkaisuissa. Lakimies 5/2013, s. 862–885. (Hoffrén *Lakimies* 5/2013)
- Hoppu, Esko – Hemmo, Mika: Vakuutusosoikeus. Alma Talent Oy 2006. (Hoppu – Hemmo 2006)
- Hoppu, Esko – Hoppu, Kari: Kauppa- ja varallisuusosoikeuden pääpiirteet. 16., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2016. (Hoppu – Hoppu 2016)
- Huber, Peter – Mullis, Alastair: The CISG: A new textbook for students and practitioners. Sellier 2007.
- Hulkko, Antti-Pekka: Kustannussopimuksen tulkinta ja kirjojen digitaalinen julkaiseminen. Teoksessa Oesch, Rainer et al. (toim.): Tekijänoikeus ja digitaalitalous, s. 104-116. Talentum 2008.
- Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa. Talentum 2010.
- Huser, Kristian: Avtaletolking: En innføring i avtaletolkingslærens alminnelige del. Universitetsforlaget 1983.

- Jokela, Antti: Pääkäsittely, todistelu ja tuomio: Oikeudenkäynti III. Alma Talent Oy 2015.
- Kaave, Piia: KKO 2016:10 – Sopimusoikeudellisia näkökulmia. Edilex 2018/9. (<https://www.edilex.fi/artikkelit/18544>, luettu 15.12.2019). (Kaave *Edilex* 2018/9)
- Keinänen, Anssi – Vääänen, Ulla: Empiirinen oikeustutkimus – mitä ja milloin? Teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.): Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta, s. 246-271. Edita Publishing Oy 2016. (<https://www.edilex.fi/kirjat/16170>, luettu 10.12.2019)
- Kivimäki, T. M. – Ylöstalo, Matti: Suomen siviilioikeudellinen oppikirja: Yleinen osa. WSOY 1959.
- Kivimäki, T. M. – Ylöstalo, Matti: Suomen siviilioikeudellinen oppikirja: Yleinen osa. 4., lyhennetty painos. WSOY 1981.
- Kolehmainen, Antti: Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.): Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta, s. 106-134. Edita Publishing Oy 2016. (<https://www.edilex.fi/kirjat/16170>, luettu 10.01.2019)
- Koulu, Risto – Koulu, Riikka: KKO 2018:13 Jatkokäsittelylupa ja sovintosopimuksen tulkinta. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein I/2018. Talentum 2018. ([https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.utu.fi/teos/BAXBBXATIEEDBAXB#kohta:KKO\(\(\(N\(\(20\)RATKAISUT\(\(20\)KOMMENTEIN\(\(20\)2018\(\(\(I:\(KKO\(\(20\)2018\(\(\(13\(\(20\)Jatkok\(\(e4\)sittelylupa\(\(20\)ja\(\(20\)sovintosopimuksen\(\(20\)tulkinta\(:Asiasanat/piste:t2cJ](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.utu.fi/teos/BAXBBXATIEEDBAXB#kohta:KKO(((N((20)RATKAISUT((20)KOMMENTEIN((20)2018(((I:(KKO((20)2018(((13((20)Jatkok((e4)sittelylupa((20)ja((20)sovintosopimuksen((20)tulkinta(:Asiasanat/piste:t2cJ), luettu 10.01.2020) (Koulu – Koulu 2018)
- Kurkela, Matti S.: Globalisoitunut sopimuskäytäntö ja sopimusoikeudelliset periaatteet. Edita Publishing Oy 2003.
- Laine, Juha: KKO 2003:26. Sopimus. Sopimuksen tulkinta. Yleiset sopimusehdot. Oikeustoimi. Oikeustoimen tulkinta. Vahingonkorvaus. Sopimusuhteeseen perustuva vastuu. Lakimies 6/2003, s. 1028-1033.
- Lehrberg, Bert: Avtalstolkning. 7. painos. Iusté AB 2014.
- Lehtinen, Tuomas: Kansainvälisen kaupan sopimus ja remburssi. Suomalainen lakimiesyhdistys 2006.
- Lehtinen, Tuomas: Liikesopimus osoituksena asiantuntijoiden tahdosta – mutta ei sopimuskumppanien tahdosta? Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Maaliskuun 25 päivän rahasto 100 vuotta, s. 143-169. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2007. (Lehtinen 2007)
- Linderfalk, Ulf: On the interpretation of Treaties: The Modern International Law As Expressed in the 1969 Vienna Convention On the Law of Treaties. Springer 2007.
- Mikkonen, Nina – Annola, Vesa: Kuluttajasopimuksen olennaisten ehtojen kohtuuttomuusarviointi. Ratkaisun KKO 2015:60 tarkastelua. Oikeustieto 5/2016, s. 8-11.

- Määttä, Kalle: Yritysoikeus yritystoiminnan suunnittelussa. Edita Publishing Oy 2005.
- Määttä, Kalle: Oikeustaloustieteen perusteet. Edita Publishing Oy 2006.
- Määttä, Tapio: Metodinen pluralismi oikeustieteessä – Ympäristöoikeudellisen tutkimuksen suuntaukset ja menetelmät. Teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.): Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta, s. 135-222. Edita Publishing Oy 2016. (<https://www.edilex.fi/kirjat/16170>, luettu 15.11.2019)
- Niemi, Matti Ilmari: Päämäärien valtakunta: Konventionalistinen analyysi lainopillisen tiedon edellytyksistä ja oikeusjärjestelmän perusteista. Suomalainen lakimiesyhdistys 1996.
- Nyblin, Klaus: Riidanratkaisu - Käsikirja yrityksille. Talentum, Helsinki 2012.
- Peltonen, Anja – Määttä, Kalle: Kuluttajansuojaoikeus. Alma Talent Oy 2015.
- Pönkä, Ville: Osakassopimuksen tavoitteet ja voimassaolon hallinta. Edita Publishing Oy 2008.
- Pönkä, Ville: Tavoitteellisten tulkintasääntöjen merkityksestä liikesopimusten tulkinnassa. Defensor Legis N:o 6/2013, s. 919–939. (Pönkä DL 6/2013)
- Pönkä, Ville: Osakkeen lunastaminen. Talentum 2015.
- Pöyhönen, Juha: Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu. Suomalainen lakimiesyhdistys 1988.
- Ryynänen, Juha: Urakkasopimuksen muutokset: Sopimusoikeudellinen tutkimus urakkasopimuksen dynaamisuudesta. Edita Publishing Oy 2016.
- Ryynänen, Juha: Urakkasopimus – kanteen ennenaikaisuus – sopimuksen tulkinta – sopimuksen täydentäminen – rakennusurakan yleiset sopimusehdot YSE 1998 oikeustapauskommentti (KKO 2017:14). Edilex 2017/25. (<https://www.edilex.fi/artikkelit/17789>, luettu 13.12.2019). (Ryynänen *Edilex* 2017/25)
- Ryynänen, Juha: Rakennusurakan yleisten sopimusehtojen tulkinnasta. Edilex 2019/18. (<https://www.edilex.fi/artikkelit/19631>, luettu 05.01.2020). (Ryynänen *Edilex* 2019/18)
- Saarnilehto, Ari: Vastuun rajoitukset riskien hallinnassa ja vakioehdot. Edita Publishing Oy 2005.
- Saarnilehto, Ari: Sopimusoikeuden perusteet. 7., uudistettu painos. Talentum 2009.
- Saarnilehto, Ari: Viivästysvastuun rajoitus rakennusurakan YSE 1998 -ehtojen mukaan. Defensor Legis N:o 4/2009, s. 523-539.
- Saarnilehto, Ari: Todistustaakasta vahingonkorvausasioissa. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Velvoiteoikeudellisia kirjoituksia I, s. 53-102. Turun Yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2010.
- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa: Sopimusoikeuden perusteet. 8., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2018. (Saarnilehto – Annola 2018)

- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa – Hemmo, Mika – Karhu, Juha – Kartio, Leena – Tammi-Salminen, Eva – Tolonen, Juha – Tuomisto, Jarmo – Viljanen, Mika. Varallisuusosoikeus. 2., uudistettu painos. Sanoma Pro Oy 2012. (<https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.utu.fi/teos/IAIBCXJTBF#/kohta:VARALLISUUSOIKEUS/piste:t1J>, luettu 30.12.2019) (Varallisuusosoikeus / kirjoittaja 2012)
- Sajama, Seppo: Argumentaatio oikeustieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.): Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta, s. 24-50. Edita Publishing Oy 2016. (<https://www.edilex.fi/kirjat/16170>, luettu 10.12.2019)
- Samuelsson, Joel: Tolkning och utfyllning. Undersökningar kring ett förmögenhetsrättsteoretiskt tema. Justus Förlag 2008.
- Siltala, Raimo: Johdatus oikeusteoriaan. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2001.
- Siltala, Raimo: Oikeustieteen tieteenteoria. Suomalainen lakimiesyhdistys 2003.
- Telaranta, K. A.: Varallisuusosoikeudellisen tahdonilmaisun tulkinnasta ja täydentämisestä. Vammalan Kirjapaino Oy 1953.
- Timonen, Pekka: Johdatus lainopin metodiin ja lainopilliseen kirjoittamiseen. Helsingin yliopisto, yksityisoikeuden laitos 1998.
- Tørum, Amund Bjøranger: Interpretation of commercial contracts. Universitetsforlaget 2019.
- Vedenkannas, Matti: Tukikirje vakuutena. Suomalainen lakimiesyhdistys 2007.
- Villa, Seppo et al.: Yritysoikeus. Talentum 2014. (<https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.utu.fi/teos/IAIBCXJTBF#/kohta:YRITYSOIKEUS/piste:t1>, luettu 15.11.2019). (Yritysoikeus / kirjoittaja)
- Weissenberg, Ulla von: Riskienhallinta kansainvälisessä kaupassa. Teoksessa Carlsson, Maria (toim.): Sopimusriskit, s. 55-70. Talentum 2014. (Weissenberg 2014)
- Wilhelmsson, Thomas: Vakiosopimus. 2, uudistettu painos. Lakimiesliiton kustannus 1995.
- Wilhelmsson, Thomas: Sosiaalisen siviilioikeuden metodiset lähtökohdat. Teoksessa Häyhä, Juha (toim.): Minun metodini, s. 339-358. WSOY 1997.
- Wilhelmsson, Thomas: Vakiosopimus ja kohtuuttomat sopimusehdot. Talentum 2008.
- Ämmälä, Tuula: Kielloista käskyihin – Heikomman suojaa koskevien normien kehittymisestä. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Heikomman suojasta – yksityisoikeudellisia kirjoituksia. Turun yliopisto 1995, s. 241-297. (Ämmälä 1995a)
- Ämmälä, Tuula: Osakassopimuksen tulkinnasta. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Osakassopimuksesta, s. 35-88. Turun yliopisto 1995. (Ämmälä 1995b)
- Ämmälä, Tuula: Suomen kuluttajaoikeus. Alma Talent Oy 2006.

Virallislähteet

HE 8/1977 vp	Hallituksen esitys eduskunnalle Kuluttajansuojalainsäädännöksi.
HE 218/1994 vp	Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 3 ja 4 luvun, varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n, huoneenvuokralain 5 §:n ja maanvuokralain 4 §:n muuttamisesta.
KM 1979:61	Yrittäjän suoja-toimikunnan mietintö.
KM 1990:20	Oikeustoimilakitoimikunnan mietintö.

Muut lähteet

Kuluttajariitalautakunta	2019.	Tietoa	kuluttajariitalautakunnasta.
	https://www.kuluttajariita.fi/fi/index/kuluttajariitalautakunta.html ,		luetu 9.12.2019)
	(Tietoa kuluttajariitalautakunnasta 2019)		
Tieteen termipankki	30.12.2019:	Oikeustiede:	sosiaalinen siviilioikeus.
	https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:sosiaalinen_siviilioikeus ,		luetu
	30.12.2019) (Tieteen termipankki 30.12.2019: Oikeustiede: sosiaalinen siviilioikeus.)		

Oikeustapaukset

KKO:2019:28	KKO:2015:46	KKO:2009:22
KKO:2019:27	KKO:2015:26	KKO:2009:13
KKO:2018:88	KKO:2014:70	KKO:2008:103
KKO:2018:37	KKO:2014:61	KKO:2008:53
KKO:2018:13	KKO:2014:30	KKO:2007:65
KKO:2017:44	KKO:2013:51	KKO:2007:5
KKO:2017:14	KKO:2012:82	KKO:2006:80
KKO:2017:2	KKO:2012:1	KKO:2005:28
KKO:2016:100	KKO:2011:13	KKO:2004:124
KKO:2016:10	KKO:2010:69	KKO:2004:40
KKO:2016:5	KKO:2010:25	KKO:2004:34

KKO:2004:21	KKO:2001:57	KKO:1990:74
KKO:2003:103	KKO:2001:34	KKO 1986-II-21
KKO:2003:49	KKO:1997:79	KKO 1978-II-126
KKO:2003:26	KKO:1996:19	KKO 1974-II-17
KKO:2002:114	KKO:1995:171	Helsingin HO 20.6.2013 S 12/1385 nro 1794
KKO:2002:95	KKO:1994:108	
KKO:2002:84	KKO:1993:137	Vaasan HO 8.11.2018 S 18/7 nro 468
KKO:2001:135	KKO:1992:50	

LYHENTEET

CISG	YK:n yleissopimus kansainvälistä tavaran kauppaa koskevista sopimuksista (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods)
DCFR	Luonnos eurooppalaisen yksityisoikeuden yhteisistä puitteista (Draft Common Frame of Reference)
DL	Defensor Legis
ElinkSopL	laki elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä (1062/1993)
HE	hallituksen esitys
HO	hovioikeus
KKO	korkein oikeus
KM	komiteamietintö
kohtuuttomuusdirektiivi	Neuvoston direktiivi, annettu 5 päivänä huhtikuuta 1993, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista (93/13/ETY).
KorkoL	korkolaki (633/1982)
KRIL	kuluttajariitalautakunta
KSL	kuluttajansuojalaki (38/1978)
OikTL (oikeustoimilaki)	laki varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista (228/1929)
OK	oikeudenkäymiskaari (4/1734)

PECL	Eurooppalaisen sopimusoikeuden perusteet (Principles of European Contract Law)
PK	perintökaari (40/1965)
RiitSovL	laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa (394/2011)
UNIDROIT	Kansainvälinen yksityisoikeuden yhtenäistämisinstituutti (The International Institute for the Unification of Private Law)
UNIDROIT-periaatteet	UNIDROIT:n luoma luettelo sopimuksen tekemistä, pätevyyttä ja suoritusvelvoitteiden täyttämistä koskevista yleisistä periaatteista (Principles of International Commercial Contracts)
VakSopL	vakuutusopimuslaki (543/1994)

1 JOHDANTO

1.1 Tausta

Ihmisten ja yritysten välinen kanssakäyminen perustuu olennaisilta osin erilaisiin sopimuksiin. Koska sopimukset järjestävät ihmisten elämiä ja ohjaavat yritysten toimintaa, on ymmärrettävää, että niistä aiheutuu myös ongelmia sopijapuolten¹ välille. Sopimukset johtavat usein riitoihin. Riitoja voi aiheutua esimerkiksi epäselvistä sopimusehdoista, sopijapuolten sopimussällöstä poikkeavasta toiminnasta tai sopimukseen jätetyistä aukkokohdista. Aina riidan syntyminen ei edes edellytä varsinaista sopijapuolten epäonnistumista, vaan suuri osa riitoihin johtavista sopimuksista on sinänsä eheitä. Riidan voi aiheuttaa esimerkiksi se, että osapuolet ovat ymmärtäneet tietyn ehtokohdan merkityksen toisistaan poikkeavilla tavoilla. Jotta sopimukselle saataisiin vahvistettua sopijapuolten yhteistä käsitystä vastaava merkityssisältö, on tarve tulkita sopimusta.²

Sopimuksen olennainen piirre on sen sitovuus. Juuri sopimussitovuuden seurauksena sopimusosapuolen on mahdollista ryhtyä toimenpiteisiin toista sopijapuolta vastaan. Kuten muunkin sopijapuolten välisen ongelman, myös tulkintaepäselvyyden syntyessä tilanne on kuitenkin ensisijaisesti järkevää pyrkiä ratkaisemaan sopijapuolten välisin neuvotteluin. Paras mahdollinen ratkaisu on sellaiseen yksimieliseen lopputulokseen päätyminen, johon molemmat sopijapuolet ovat tyytyväisiä tai ainakin tyytyvät. Sopimuksen täytäntöönpano viranomaisen avulla vie nimittäin huomattavan paljon aikaa ja johtaa usein sopijapuolten välien kiristymiseen.³

Sovintoon ei kuitenkaan aina ole mahdollista päästä, jolloin voi syntyä tarve saattaa asia ulkopuolisen tahon ratkaistavaksi. Tässäkin vaiheessa sopijapuolilla on valittavanaan useampia eri toimintavaihtoehtoja. Perinteisesti riita-asiassa nostetaan kanne yleisessä tuomioistuimessa ja tuomioistuin ratkaisee asian annetun näytön perusteella.⁴ Kun sopimusriita ratkaistaan yleisessä tuomioistuimessa, voi vaihtoehtona oikeudenkäynnille olla vapaamuotoinen tuomioistuinsovit-

---

¹ Terminologisesti käytän tässä tutkimuksessa rinnakkain käsitteitä sopimusosapuoli, sopijapuoli sekä sopimuksen osapuoli.

² Varallisuus oikeus / Saarnilehto – Annola 2012. s. 439-440. Autio on toteuttanut kyselytutkimuksen suomalaisille yrityksille. Tutkimustulosten mukaan yritysten riidoissa on useimmiten kyse sopimuksen tulkinnasta. Ks. Autio 2014, s. 195-196.

³ Saarnilehto – Annola 2018, s. 6.

⁴ Saarnilehto – Annola 2018, s. 6-7.

telu, jossa sovittelijana toimiva tuomari auttaa osapuolia pääsemään yhteisymmärrykseen ja sitä kautta sovinnolliseen ratkaisuun (RiitSovL 7.1 §). Tällöin osapuolten hyväksymä sovinto voidaan hyväksyä asian ratkaisuksi (RiitSovL 8 §).⁵

Sopimusriita-asioita ratkaistaan myös yhä enenevässä määrin välimiesmenettelyssä.⁶ Erityisesti liikesopimussuhteessa sopijapuolten intresseissä on yleensä ratkaista asia välimiehen avulla.⁷ Sen sijaan kuluttajasopimusriitoja ratkaistaan vain harvoin välimiesmenettelyssä, sillä kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välinen etukäteinen sopimus siitä, että mahdollinen riita-asia tulee ratkaistavaksi välimiesmenettelyssä, ei ole sitova kuluttajaa kohtaan (KSL 12:1 d § [16/1994]). Kuluttajasopimusriitojen ratkaisuväylänä kuluttajariitalautakunta on puolestaan merkittävässä asemassa.⁸

Valitusta riidanratkaisuväylästä riippumatta sopimuksen tulkintaa koskevat kysymykset nousevat yleensä esille vain yhtenä osana sopimusriidan käsittelyn kokonaisuutta.⁹ Riitaa ratkaistaessa on ensin tulkittava sopimuksen sisältöä ja vasta sen jälkeen voidaan suorittaa sopimuksen oikeusvaikutuksia koskeva arviointi. Jotta tiettyihin oikeusvaikutuksiin johtava ratkaisu voitaisiin tehdä, tulee siis ensin selvittää sopimuksen sisältöä koskeva epäselvyys tulkittamalla. Tulkinnalla pyritään ratkaisemaan sopimusehdon tulkintasääntöjen mukainen sisältö itsessään, kun taas oikeusvaikutusten määräämisessä ratkaistaan se, mikä oikeudellinen seuraus kyseisestä merkityksestä seuraa. On toki mahdollista, että tulkinnan lopputulos johtaa yksi yhteen tiettyihin oikeusvaikutuksiin. Usein tulkintaratkaisu ei kuitenkaan kerro suoraan sen jälkeen suoritettavan oikeusvaikutusten arvioinnin tuloksesta.¹⁰ Ei voida siis ajatella, että jos

---

⁵ Ks. tarkemmin tuomioistuinsovittelusta Ervasti 2005, s. 231-238.

⁶ Nyblin 2012, s. 54-55.

⁷ Pönkä *DL* 6/2013, s. 920. Tämä on selitettävissä sillä, että välimiesmenettely on yleisen tuomioistuimen siviiliprosessiin verrattuna nopea asian ratkaisukeino, välimiesmenettely on salainen ja lisäksi riidan osapuolet voivat pyrkiä saamaan välimieheksi henkilön, jolla on paras mahdollinen erityisasiantuntemus kyseisen riita-asian ratkaisemiseksi. Välimiesmenettelyn hinta nousee kuitenkin yleensä huomattavan korkeaksi, mistä johtuen sen käyttämiseen riidanratkaisussa päätyvät yleensä vain suuret ja keskiuuret yritykset, joille mahdollista rahallista menetystä suurempi uhka on maineen arvон lasku, mikä mahdollisesti seuraisi asian julkisesta ratkaisemisesta. (Nyblin 2012, s. 55-58.)

⁸ Yritysoikeus / Kivivuori – Bärlund 2014 (päivitetty 20.10.2015), luku VII. 4. – ”Sopimuksen tulkinta”.

⁹ Hemmo 2003, s. 576. Mahdollista on toki myös ratkaista tulkintakysymys itsenäisenä vahvistuskanteena, jolloin oikeusprosessin tarkoituksena on ainoastaan vahvistaa sopimuksen sisältö vastaisuuden varalle (Hemmo 2003, s. 576).

¹⁰ Hemmo 2003, s. 575; Aho 1968, s. 118-120; Annola 2016, s. 15. Aho on kuvannut oikeustoimen tulkintaa oikeudenkäynnin toiseksi vaiheeksi siten, että ensin vuorossa on todistelu, sitten tulkinta ja lopuksi oikeusvaikutusten määrääminen. Toisaalta hän on samassa yhteydessä todennut, että myös todisteluun liittyy tulkintaa. Siten oikeusprosessiin voidaan hänen mukaan nähdä kuuluvan kaksi tulkinnan jaksoa; ensin on tulkittava todistelua ja sitten itse oikeustoimea. (Aho 1968, s. 91, 96.)

tulkinnassa päädytään lopputulokseen A, johtaa se automaattisesti oikeusvaikutuksiin A. Sen sijaan tulkintaratkaisu A ei yleensä sulje suoraan pois mahdollisia oikeusvaikutusseurauksia vaan jättää ne avoimiksi (A, B, ...).¹¹

Esimerkiksi ratkaisussa KKO:2016:10 korkein oikeus punnitsi ensin sopimuksessa käytetyn ilmaisun ”pankin varainhankinnan kustannukset” merkityssisältöä. Kun käsitteen sisältö saatiin selville, siirryttiin ratkaisussa siihen vaiheeseen, jossa ratkaistavaksi tuli se, olivatko ratkaisun ensimmäisessä vaiheessa määritellyt ”pankin varainhankinnan kustannukset” perustellusti kasvaneet. Koko ratkaisun lopputulos ja sen oikeusvaikutukset eivät siis sinänsä seuranneet suoraan tulkinnan lopputuloksesta, vaan sillä oli ainoastaan välillinen vaikutus lopulliseen korkeimman oikeuden ratkaisuun. Korkein oikeus olisi periaatteessa voinut ratkaisun toisessa vaiheessa edelleen päätyä kumman tahansa sopijapuolen kannalta edulliseen lopputulokseen.

Työsopimussuhdetta koskevassa ratkaisussa KKO:2019:28 korkein oikeus arvioi ensin työsopimuksen tulkintaongelmaa ehdon sanamuodon sekä sopimuskokonaisuuden perusteella. Ratkaistuaan ensin sopimusehdon sisältöä koskevan epäselvyyden ryhtyi KKO arvioimaan sitä, oliko ehtoa pidettävä kohtuuttomana sen sisältöisenä kuin se oli ehdon päättynyt määrittelemään. KKO päätyi lopulta siihen, että ehto oli jätettävä huomioon ottamatta, sillä se oli sisällöltään kohtuuton.

Sopimustulkintariitojen ratkaiseminen ei myöskään aina ole yksinkertaista. Ulkopuolisen ratkaisijan näkökulmasta itse tulkintaratkaisun tekeminen on usein vaikeaa. Tämä haasteellisuus johtuu muun muassa siitä, että sopimustulkinnassa mahdollisten lopputulosten määrä on käytännössä rajaton, sillä tulkintaa ohjaavat säännöt ja periaatteet mahdollistavat tulkinnalle useita vaihtoehtoisia lopputuloksia perusteluineen. Sopijapuolten näkökulmasta ongelmia tuottaa puolestaan se, että sopijapuolten yhteisen tarkoituksen tai sen puuttumisen toteaminen on mahdollista vasta esitetyn suullisen ja kirjallisen näytön perusteella. Voikin olla jopa mahdotonta arvioida etukäteen, pystytäänkö tällainen yhteinen tarkoitus lopulta näyttämään toteen vai ei. Tulkintaratkaisun lopputulos on siten vaikeasti ennustettavissa esimerkiksi oikeusprosessin riskiarviota tehtäessä.¹²

Sopimusta tulkittaessa ensisijaisena tavoitteena on siis löytää ratkaisu, joka on perusteltavissa sillä, mitä sopijapuolet ovat sopimusta tehdessään tarkoittaneet. Ratkaisun saavuttamiseksi tulkinnassa hyödynnetään sopijapuolten tuottamaa materiaalia, kuten sopimusaineistoa, sekä muuta sellaista materiaalia, joka voi potentiaalisesti osoittaa sopijapuolten tarkoitusta. Mikäli

---

¹¹ Toisaalta Niemi on todennut, että vaikka sopimuksen tulkinnan voidaan katsoa edeltävän suoritusten virheettömyyden arviointia ja mahdollista sopimuksen sovittelua, kietoutuvat nämä vaiheet käytännössä tiiviisti yhteen. Esimerkiksi virheen olemassaolo määräytyy nimittäin sen mukaan, miten sopimusta tulkitaan. Ks. Niemi 1996, s. 189.

¹² Ks. tarkemmin Tørum 2019, s. 1-5.

yhteistä tarkoitusta ei ole löydettävissä, muuttuu tulkintaratkaisun etsiminen painotukseltaan erilaiseksi.¹³ Päällimmäiseksi tavoitteeksi nousee mahdollisimman hyväksyttävän ja onnistuneen lopputuloksen saavuttaminen. Asian ratkaisijalla on tällöin käytettävissään laaja joukko välineitä, joiden avulla tulkinta pyritään saamaan päätökseen.¹⁴

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tässä tutkimuksessa kiintopisteenä on tulkinnan ”jälkimmäinen vaihe”, johon päädytään silloin kun tulkinnassa ei kyetä riittävällä varmuudella löytämään sopijapuolten yhteistä tarkoitusta. Erityisesti silloin, kun kyse on vakioehdon tai muun yksipuolisesti laaditun sopimusehdon tulkinnasta, on varsin tavanomaista tulkita epäselvää ehtoa laatijansa vahingoksi.¹⁵ Kuluttajasopimuksissa viitataan vastaavassa merkityksessä epäselvän ehdon tulkintaan kuluttajan eduksi.¹⁶ Tulkinta perustetaan silloin niin kutsuttuun epäselvyysääntöön.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mikä merkitys epäselvyysäännöllä on sopimustulkintariitojen ratkaisukeinona – milloin siihen voidaan tukeutua ja toisaalta millaisia esteitä sen hyödyntämiselle on erilaisissa tulkintatilanteissa. Pää tavoitteena on sen selvittäminen, onko epäselvyysäännön mukainen tulkinta poikkeuksetta ymmärrettävä tulkinnaksi epäselvän ehdon laatijan vahingoksi tai KSL 4:3 §:n (1259/1994) mukaisesti ehdon laatineen elinkeinonharjoittajan vastapuolena olevan kuluttajan eduksi vai voitaisiinko epäselvyysääntö määritellä yhtä lailla jollain toisella tavalla. Erityinen mielenkiinto kohdistuu siihen, voitaisiinko epäselvyysääntö määritellä edellä mainittujen keinojen sijaan tai niiden ohella siten, että epäselvää ehtoa on tulkittava sen sopijapuolen vahingoksi, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen.¹⁷ Mikäli tällainen soveltamisperuste vaikuttaa mahdolliselta, pyrin selvittämään, millaisten kriteerien täytyessä sopijapuolella voidaan sanoa olleen parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen. Tavoitteena on tältä osin myös selvittää, onko ehdon yksipuolisen laatimisen vaatimuksesta kyseiseen kriteeriin perustuvassa epäselvyysäännön mukaisessa tulkinnassa mahdollista luopua.

---

¹³ Ks. Annola 2016, s. 70-71, 257.

¹⁴ Tulkinta perustuu tällöin erilaisten oikeuspoliittisten tavoitteiden toteuttamiseen. Ks. Annola 2016, s. 264; Hemmo 2003, s. 632.

¹⁵ Hemmo 2003, s. 638.

¹⁶ Yritysoikeus / Kivivuori – Bärlund 2014 (päivitetty 20.10.2015), luku VII. 4. – ”Sopimuksen tulkinta” – ”Epäselvyysääntö”.

¹⁷ Vastaavassa merkityksessä voidaan puhua myös parhaasta mahdollisuudesta epäselvyyden välttämiseen. Tässä tutkimuksessa käytän epäselvyyden poistamisen käsitettä.

Jotta tutkimuskysymyksiin olisi mahdollista löytää perusteltu ratkaisu, olen lisäksi selvittänyt, miten epäselvyyssääntö asettuu osaksi sopimuksen tulkintaprosessia. Koska epäselvyyssääntö soveltuu perinteisen ajattelutavan mukaan erityisesti kuluttajasopimusten ja vakioehtojen tulkintaan, on tutkimuksessa ollut mielekästä tarkastella epäselvyyssääntöä ensin kyseisistä näkökulmista käsin. Tämän jälkeen tavoitteena on ollut perustella, osittain analogiaa hyödyntäen, mahdollisuuksia epäselvyyssäännön laajempaan soveltamiseen. Mielenkiinnon kohteena ovat tällöin erityisesti tilanteet, joissa riidanalaista sopimusta ei olekaan laadittu yksipuolisesti toisen sopijapuolen toimesta ja kyse on kuluttajasopimuksen tulkinnan sijaan liikesopimuksen tulkinnasta.

Tutkimus on luonteeltaan sopimusoikeudellinen. Tarkoituksena ei ole ollut keskittyä yhden tietyn sopimustyyppin¹⁸ erityispiirteiden tarkasteluun, vaan pikemminkin koota yhteen yleistason esitys sopimusoikeudellisten tulkintaperiaatteiden käytöstä sopimuksen tulkintaa koskevassa riita-asiassa. Sopimusoikeuden yleisillä opeilla tarkoitetaan yleensä juuri sellaisia sopimusoikeuden osa-alueita, jotka ovat sopimustyyppistä riippumatta yhteisiä kaikille sopimuksille.¹⁹ Sopimusoikeuden yleisiä oppeja käsittelevänä tämä tutkimus sijoittuu siten pääosin yleisen sopimusoikeuden alle.²⁰

Koska tutkimuksen kohteena on erityisesti epäselvyyssääntö, jonka katsotaan soveltuvan parhaiten yksipuolisesti laadittujen vakioehtoisten sopimusten tulkintaan, on loogista, että käsittelemme tutkimuksessa laajemmin vakioehtojen tulkinnan erityispiirteitä. Lisäksi tutkimuksessa on tarvittavilta osin avattu liike- ja kuluttajasopimusten erityispiirteitä, jotta käytettävissä olisi mahdollisimman paljon erilaisia näkökantoja asetettujen tutkimuskysymysten analysoimiseksi. Vertailun vuoksi myös tiettyjä yksittäisiä sopimustyyppisiä on nostettu esiin. Osittain tutkimus sijoittuu siis myös tiettyjä sopimustyyppisiä käsittelevän erityisen sopimusoikeuden alalle.²¹ Perinteisiin liikesopimussuhteisiin olen tässä tutkimuksessa rinnastanut myös sopimussuhteet, joissa toisena sopijapuolena on yhteisö, kuten seurakunta tai kunta.

---

¹⁸ Esimerkiksi Ämmälä on kirjoittanut tulkintaperiaatteista erityisesti osakassopimussuhteeseen liittyen ja Ryyränen puolestaan urakkasopimuksia koskien.

¹⁹ Sopimusoikeus / Hoppu 2006, luku ”Alkusanat”.

²⁰ Sopimusoikeus / Hoppu 2006, luku 3 – ”Sopimukseen sovellettavien normien soveltamisjärjestys” – ”Sopimustyyppit” – ”Yleinen sopimusoikeus”.

²¹ Sopimusoikeus / Hoppu 2006, luku 3 – ”Sopimukseen sovellettavien normien soveltamisjärjestys” – ”Sopimustyyppit” – ”Yleinen sopimusoikeus”.

Ennen epäselvyyssäännön tarkempaan sisältöön perehtymistä on tutkielman johdonmukaisuuden ja ymmärrettävyyden vuoksi tarve käsitellä sopimustulkintaa yleisemmin. Keskiössä on tällöin se, mitkä ovat tulkinnan lähtökohdat, mitä tulkinnassa erityisesti huomioidaan ja miten tulkintaprosessi tavanomaisesti etenee. Epäselvyyssäännön lisäksi on useita muitakin niin kutsuttuja toissijaisia tulkintakeinoja. Näiden tulkintakeinojen laajempi käsittely on kuitenkin rajattu tämän tutkielman ulkopuolelle. Olen käsitellyt kyseisiä tulkintakeinoja vain siltä osin, kuin olen kokenut sen tukevan epäselvyyssäännön aseman ymmärtämistä osana sopimustulkintakokonaisuutta.

Tässä tutkimuksessa keskityn käsittelemään sopimusta sen kirjallisessa muodossa. Sopimus voi olla myös suullinen, mutta tutkimuksen selkeän etenemisen varmistamiseksi olen päättänyt rajata käsittelyn kirjallisiin sopimuksiin. Kun sopimus on suullinen, sopijapuolten yhteistä tarkoitusta ei ymmärrettävästi ole mahdollista etsiä itse sopimuksesta vaan tulkinnassa on painotettava ensisijaisesti muita keinoja, kuten muuta sopimusmateriaalia. Tällöin myös todistelulla on korostunut merkitys osana tulkintaprosessia.²² Sinänsä tässä työssä käsiteltävät sopimuksen tulkintaperiaatteet soveltuvat kuitenkin myös suullisten sopimusten tulkintaan.

Lisäksi huomioitava on se, että sopimukset perustuvat todellisuudessa sekä osapuolten välillä sovittuun että sopimusta ympäröivään lainsäädäntöön. Siten myös sopimustulkinta edellyttää laajassa merkityksessä sekä lain että sopimuksen tulkintaa.²³ Tässä tutkimuksessa keskityn kuitenkin ainoastaan itse sopimuksen tulkintaan ja jätän sopimuslainsäädännön tulkinnan tutkimuksen rajauksen ulkopuolelle.

1.3 Tutkimuksen metodiset valinnat

Oikeustieteen ydinalueena on lainoppi eli oikeusdogmatiikka, joka kohdistuu voimassa olevan oikeuden tutkimukseen.²⁴ Lainopin tarkoituksena on ennen kaikkea oikeussäännösten tulkinta ja systematisointi.²⁵ Kun tutkimuksen kohteena on oikeussäännösten tulkinta, voidaan puhua käytännöllisestä lainopista. Käytännöllinen lainoppi keskittyy normien tulkinnan lisäksi oikeus-

---

²² Ks. esim. Saarnilehto – Annola 2018, s. 145, 154.

²³ Hemmo 2003, s. 574. Vrt. Niemi 1996, s. 186. Niemen mukaan sopimustulkinta on pidettävä erillään laintulkinnasta.

²⁴ Aarnio 1989, s. 48; Timonen 1998, s. 1.

²⁵ Siltala 2001, s. 17; Aarnio 1989, s. 48.

periaatteiden punnintaan ja tasapainottamiseen.²⁶ Tarkoituksena on tällöin ennen kaikkea esittää kannanottoja siitä, millä tavoin voimassa olevan oikeuden säännöksiä tulisi erilaisissa yksittäistilanteissa soveltaa.²⁷

Lainopin toista osa-aluetta on kutsuttu teoreettiseksi lainopiksi.²⁸ Teoreettinen lainoppi keskittyy erityisesti käsitteiden analysointiin – niiden erittelyyn, uudelleenjäsentelyyn ja erilaisten teorioiden muodostamiseen. Seurauksena on oikeussäännösten systematisointi lainopin toisen päätarkoituksen mukaisesti.²⁹ Teoreettisen lainopin avulla voidaan avata käsitteellisiä mahdollisuuksia niille kysymyksille, joita käytännöllisen lainopin keinoin tarkastellaan.³⁰ Timonen on esimerkiksi korostanut systematisoinnin tärkeyttä osana lainoppia ja on esittänyt, että vasta systematisointi tekee lainopista tiedettä.³¹

Wilhelmssonin mukaan lainopillisen systematisoinnin tarkoitukseen sisältyy myös oikeuden yleisten oppien rakentaminen, kritiikki ja purkaminen. Yleiset opit sisältävät sellaiset oikeudelliset käsitteet ja oikeusperiaatteet, joiden avulla esimerkiksi sopimusoikeudellinen systeemi on muodostunut.³² Sopimustulkinnan voidaankin nähdä olevan osa sopimusoikeuden yleisiä oppeja, minkä ohella tulkinta toteutetaan vuorovaikutuksessa yleisten oppien kanssa.³³ Siten sopimusoikeuden yleisten oppien voidaan nähdä olevan tämän tutkimuksen keskiössä.

Kun tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mikä on epäselvyysäännön soveltamisala ja asema sopimustulkinnassa, on ensinnäkin lainopilla ymmärrettävästi olennainen asema tutkimuksen taustalla. Painopisteenä on tällöin nimenomaan teoreettisen lainopin hyödyntäminen, sillä tutkimuksen keskiössä eivät ole laissa säädetyt normit vaan se, millaisia käsitteellisiä mahdollisuuksia epäselvyysäännön soveltamiselle on. Kyse on oikeuden pintatason alapuolella olevasta tarkastelusta, jonka tavoitteena on ymmärtää, millaisin perustein oikeudellisia sopimustulkintaratkaisuja tehdään. Lisäksi tavoitteena on osittain kyseenalaistaa totuttuja epäselvyysäännön soveltamiskaavoja ja esittää vaihtoehtoisia tapoja ymmärtää kyseisen

---

²⁶ Hirvonen 2011, s. 25. Käytännöllisen lainopin käsitteestä ks. Aarnio 2006, s. 240.

²⁷ Timonen 1998, s. 12.

²⁸ Aarnio 2006, s. 238. Teoreettinen ja käytännöllinen lainoppi eivät kuitenkaan ole toisistaan irrallisia tutkimustapoja vaan ne ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa toisiinsa (Aarnio 2006, s. 238).

²⁹ Aarnio 1997, s. 43.

³⁰ Aarnio 1997, s. 53.

³¹ Ks. systematisoinnin roolista lainopissa tarkemmin Timonen 1998, s. 12-15.

³² Wilhelmsson 1997, s. 341.

³³ Annola 2016, s. 1, 68.

tulkintaperiaatteen sisältö ja soveltamisala. Tutkimuksessa on käytetty kuitenkin myös käytännöllistä lainoppia, sillä erityisesti epäselvyyssäännön tarkastelu kuluttajansuojalaissa tarkoitettussa muodossa on säännösten tulkintaan kohdistuvaa.

Lainopillisessa tutkimuksessa olennaisessa asemassa on oikeuslähteiden eritasoinen oikeuslähtearvo. Oikeuslähteet voidaan jaotella vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin, sallittuihin ja kiellettyihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat kansalliset ja kansainväliset normistot, sisältäen pääasiassa lainsäädännön sekä sitä alemman asteiset säädetyt normit, sekä maantapa. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat puolestaan lainsäätäjän tarkoitus ja ennakkoratkaisut. Sallittuihin oikeuslähteisiin lukeutuu esimerkiksi oikeustieteellinen tutkimus, yleiset oikeusperiaatteet sekä erilaiset käytännölliset ja vertailevat argumentit. Tällaisiksi argumenteiksi ei kuitenkaan katsota lain ja hyvän tavan vastaisia sekä puoluepoliittisia argumentteja, joita voidaan pitää kiellettyinä oikeuslähteinä.³⁴ Sopimustulkinnasta ei ole olemassa juurikaan vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä, vaan tutkimus kohdistuu lainopillisesta näkökulmasta pääosin heikosti velvoittavien ja sallittujen oikeuslähteiden tarkastelun tasolle. Paikoitellen, erityisesti kuluttajansuojalaissa säädetyin osalta, tutkimuksen kohteena ovat kuitenkin myös vahvasti velvoittavat oikeuslähteet.

Tutkimuksen keskiössä olevan teoreettisen lainopin on esitetty sijoittuvan oikeustieteen tutkimuskentässä ikään kuin säännösten tulkintaan kohdistuvan käytännöllisen lainopin ja oikeusteorian väliin.³⁵ Oikeusteoria voidaan ymmärtää tutkimuksena, jonka yksi tehtävä on tutkia lainoppia. Oikeusteorian tiedonintressinä on erilaisten ilmiöiden pohdinta, kriittinen analysointi ja totuttujen ajattelutapojen kyseenalaistaminen.³⁶ Tutkimus on paikoitellen lähellä oikeusteoreettista lähestymistapaa, mutta koen käytetyn metodin olevan silti lähempänä teoreettista lainoppia kuin puhdasta oikeusteoriaa.

Lisäksi tutkimuksessa on pyritty nostamaan esille pohjoismaisia ja eurooppalaisia näkemyksiä sopimustulkinnasta kontrastina tutkimuksen perustana oleville suomalaisille oikeuslähteille.³⁷ Tutkimus ei kuitenkaan ole luonteeltaan oikeusvertaileva, sillä tarkoituksena ei ole sinänsä ollut

---

³⁴ Aarnio 2006 s. 292-293. Tässä on kyse Aarnion ”uudistetusta” oikeuslähdejaottelusta. Vrt. Aarnio 1989, s. 220-222.

³⁵ Ks. tarkemmin Siltala 2003, s. 185-186.

³⁶ Siltala 2001, s. 16.

³⁷ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2010, s. 21.

vertailla eri oikeusjärjestyksien sisältämiä sopimustulkintarakenteita, vaan pikemminkin esittää erisuuntaisia kannanottoja siitä, miten erityisesti epäselvyyssäännön soveltamisperusteet on mahdollista nähdä.

1.4 Tutkimusta ympäröivä aineisto ja oikeuskäytäntö

Sopimusoikeudellisessa tutkimuksessa merkityksellisessä roolissa ovat aiempi sopimusoikeudellinen tutkimuskirjallisuus sekä oikeuskäytäntö, sillä erityisesti sopimuksen tulkinnasta ja siihen liittyvistä periaatteista ei ole muutamia yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta olemassa lainkaan säädettyjä normeja. Lainvalmistelussa yleiset sopimustulkintakysymykset ovat olleet arvioitavina lähinnä oikeustoimilakitoimikunnan vuonna 1990 antamassa mietinnössä (KM 1990:20), jossa ehdotettiin oikeustoimilain uudistamista. Lakiuudistusta ei lopulta toteutettu, mutta mietintö sisältää siitä huolimatta hyödyllisiä näkökantoja sopimustulkintaa koskien.

Koska sopimustulkinnasta ei ole yleistä lainsäädäntöä, on siitä kirjoitettu suhteellisen paljon oikeuskirjallisuudessa.³⁸ Yleisiä sopimustulkintaa koskevia teoksia, joilla on ollut merkitystä suomalaisten tulkintaoppien kehityksessä, ovat ainakin Matti L. Ahon väitöskirja *Varallisuus- ja oikeustoimen tulkinnasta* sekä Mika Hemmon *Sopimusoikeus I*. Vesa Annolan *Sopimustulkinta: teoria, vaiheet ja menettely* edustaa puolestaan uusinta täysin sopimustulkintaan keskittyvää oikeuskirjallisuutta. Muita tämän tutkimuksen kannalta hyödyllisiä teoksia ja lyhyempiä julkaisuja, joista osa on yleisteoksia ja osa puolestaan tiettyjä sopimustyyppisiä koskevia, ovat kirjoittaneet Ari Saarnilehto, Ville Pönkä sekä Thomas Wilhelmsson. Pohjoismaisen tulkintaopin vahvan yhtenäisyyden³⁹ vuoksi olen pyrkinyt hyödyntämään mahdollisimman kattavasti myös pohjoismaista oikeuskirjallisuutta. Erityisesti norjalaisten Amund Bjøranger Tørumin ja Kristian Huserin sekä ruotsalaisten Bert Lehrbergin ja Joel Samuelssonin tutkimukset ovat olleet hyödyllisiä lähteitä.

Epäselvyyssäännöstä ei puolestaan ole kirjoitettu kokonaisia teoksia, vaan sen käsittely on usein muodostanut lyhyen osuuden laajemmasta tutkimuksesta. Epäselvyyssääntöä koskeva osuus käsittää myös tässä tutkimuksessa vain murto-osan koko tekstin pituudesta, sillä epäsel-

---

³⁸ Vrt. Pöngän mukaan tosin suhteessa liikesopimuksen tulkintaa koskevien riitojen määrään tulkintakysymyksistä on kirjoitettu Suomessa verrattain vähän. Toisin on tilanne muissa Pohjoismaissa, joissa sopimuksen tulkintaa on käsitelty erittäin kattavasti. (Pönkä *DL* 6/2013, s. 919.)

³⁹ Ks. Annola 2016, s. 51; Tørum 2019, s. 2, 10-11. Tulkintaoppien yhtenäisyys on vahvaa myös laajemmin länsimaaisissa oikeusjärjestelmissä (Cserne 2009, s. 5).

vyyssäännön looginen käsittely edellyttää myös sen sopimusoikeudellisen tulkintakehikon ymmärtämistä, jonka osaksi se tulkintaperiaatteena kuuluu.

Erityisesti kansainvälisen kaupan lisääntyminen on johtanut myös sekä globaaleihin että Euroopan unionin sisäisiin hankkeisiin sopimusoikeudellisen lainsäädännön ja periaatteiden harmonisoimiseksi. Toistaiseksi sopimusoikeuden harmonisointi ei ole kuitenkaan ollut kovin kattavaa. Kansainvälisellä tasolla merkittävin toteutettu hanke on YK:n yleissopimus kansainvälistä tavaran kauppaa koskevista sopimuksista (CISG, 50/1988), jota Suomessakin sovelletaan kansainvälisessä irtaimen kaupassa. Toinen merkittävä kansainvälinen harmonisointihanke on yksityisoikeuden yhtenäistämisinstituutin (UNIDROIT) luoma luettelo sopimuksen tekemistä, pätevyyttä ja suoritusvelvoitteiden täyttämistä koskevista yleisistä periaatteista (UNIDROIT-periaatteet), joita se on päivittänyt muutaman vuoden välein^{40, 41}

EU-alueella sopimusoikeutta on pyritty harmonisoimaan ensi sijassa direktiivein. Tämän lisäksi erinäiset työryhmät ovat pyrkineet luomaan yhteistä eurooppalaista sopimusoikeutta. Tunnetuimpia hankkeita ovat olleet nk. Lando-komission Eurooppalaisen sopimusoikeuden perusteet (PECL)⁴² sekä Euroopan komission työryhmien vuonna 2009 julkaistu luonnos eurooppalaisen yksityisoikeuden yhteisistä puitteista (DCFR).⁴³ DCFR on nimenomaisesti luotu PECL-periaatteiden pohjalta, mistä johtuen kyseisten periaatekokoelmien sisältö on merkittävilta osin toisiaan vastaava.⁴⁴

Kaikki edellä mainitut kansainväliset periaatekokoelmat sisältävät useita sopimuksen tulkintaa koskevia ohjeita. Vaikka ne eivät ole virallisesti velvoittavaa sääntelyä, on niistä löydettävissä ainakin välillistä tukea sopimustulkinnan tueksi.⁴⁵ Ämmälän mukaan tällaisia periaatteita voidaan pitkälti hyödyntää myös muiden kuin kansainvälisten, irtaimen tavaran kauppaa koskevien, sopimusten tulkinnassa, sillä ne vastaavat pitkälti oikeusjärjestyksessämme muutoinkin noudatettavia periaatteita.⁴⁶

---

⁴⁰ Uusin versio UNIDROIT:n sopimusperiaatteista on vuodelta 2016.

⁴¹ Varallisuus oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 326-327.

⁴² PECL-periaatteet ovat sisällöllisesti hyvin lähellä UNIDROIT-periaatteita, sillä kyseisten kokoelmien valmistelussa ovat olleet osallisina osittain samat henkilöt (Wilhelmsson 2008, s. 22).

⁴³ Varallisuus oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 327.

⁴⁴ Bar et al. 2008, s. 7, 24-26.

⁴⁵ Tørum 2019, s. 14-15.

⁴⁶ Ämmälä 1995b, s. 53.

Eurooppalaisten periaatekokoelmien merkittävydestä kertoo lisäksi se, että Ruotsin korkein oikeus on 2000-luvulla viitannut ennakkoratkaisuissaan DCFR:n 16, UNIDROIT-periaatteisiin kuusi ja PECL-periaatteisiin kolme kertaa. Myös Suomessa on nähtävissä asteittaista kansainvälisten periaatekokoelmien ottamista osaksi korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöä. Korkein oikeus on viitannut ratkaisuihinsa KKO:2015:26 ja KKO:2018:37 tällaisiin tulkinta-periaatteisiin osana ratkaisunsa perusteluja. Ensimmäisessä tapauksessa viitattiin sekä UNIDROIT- että DCFR-periaatteisiin kun taas jälkimmäisessä DCFR-periaatteisiin.

Oikeuskäytännössä sopimuksen tulkintaa on yleisestikin käsitelty suhteellisen paljon. Tutkimuksen erityisenä kohteena oleva epäselvyyssääntö on myös ollut näkyvästi havaittavissa korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä aina 1970-luvulta alkaen.⁴⁷ Uusia ratkaisuja on annettu tasaisin väliajoin ja oikeuskäytännöllä onkin oikeuskirjallisuuden ohella merkittävä rooli tämän tutkimuksen perustana.

Osana tutkimusta olen pyrkinyt analysoimaan korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöä ja erottelamaan tilanteita, joissa epäselvyyssäännön soveltumista on arvioitu osana tulkintaratkaisua.⁴⁸ Oikeustapausanalyysin osalta tutkimus on luonteeltaan empiirinen, sillä analyysi perustuu tekemiini havaintoihin ja niiden perusteella tehtyihin päätelmiin.⁴⁹ Tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen.⁵⁰

Laadullinen tutkimus toteutetaan perinteisesti tutkijan itse hankkiman haastattelu- tai havainnointiaineiston pohjalta, mutta tutkimusaineisto voi muodostua myös jo olemassa olevista dokumenteista kuten viranomaisasiakirjoista tai sanomalehtikirjoituksista. Laadullisen tutkimuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään ja selittämään tutkimuskohdetta, esimerkiksi viranomaisten toimintaa.⁵¹ Tarkemmin ottaen tekemässäni oikeustapausanalyysissä on kyse laadullisen empiirisen analyysin hyödyntämisestä perustelukäytäntöjen tutkimuksessa.⁵² Pyrkimyksenä on ollut korkeimman oikeuden perustelutapojen arvioiminen empiirisesti rajattua

---

⁴⁷ Ks. esim. KKO 1974-II-17.

⁴⁸ Mallina tässä luokittelussa on toiminut Mia Hoffrénin artikkeli ”Osapuoliroolit korkeimman oikeuden kiinteistöjen ja asuntojen kauppaa koskevilla ratkaisuihinsa”. (Hoffrén *Lakimies* 5/2013)

⁴⁹ Keinänen – Väättänen 2016, s. 246.

⁵⁰ Laadullinen tutkimus luokitellaan yhdessä kvantitatiivisen tutkimuksen kanssa empiirisen tutkimuksen tutkimusotteeksi (ks. esim. Keinänen – Väättänen 2016, s. 254).

⁵¹ Keinänen – Väättänen 2016, s. 260.

⁵² Ks. tarkemmin Määttä 2016, s. 198-200. Erityisesti ympäristöoikeudessa on toteutettu tutkimuksia, joissa on hyödynnetty kyseistä tutkimustapaa.

päätösaineistoa hyödyntäen. Analysoinnissa on pyritty systemaattisuuteen käyttämällä erilaisia rajaavia arviointikriteerejä.⁵³

Kun empiirinen tutkimus pyrkii tuottamaan tietoa todellisuudesta, on tiedon luotettavuus altis kritiikille. Luotettavien lainalaisuuksien osoittaminen ei ole mahdollista ja tutkimustulokset ovat aina enemmän tai vähemmän epävarmoja ja luonteeltaan likiarvoisia.⁵⁴ Erityisesti laadullisesta tutkimuksesta saatava tieto on luonteeltaan yleensä huonosti yleistettävää, mutta toisaalta syvällisempää kuin vaihtoehtona olevalla määrällisellä tutkimusotteella saavutettava tieto.⁵⁵

Tässä tutkimuksessa laadullisen tutkimusotteen avulla on ollut siis tarkoitus selvittää epäselvyyssäännön ilmenemistä korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä ja esittää näkemyksiä siitä, millaisten sopimusten tulkinnassa epäselvyyssääntöä voidaan soveltaa. Lisäksi erityisenä mielenkiinnon kohteena on ollut arvioida sitä, millaisin ilmaisin epäselvyyssäännön soveltaminen on ratkaisussa tuotu esille ja mitä perusteluja epäselvyyssäännön soveltumiselle tai soveltumattomuudelle on ratkaisussa esitetty.

Tutkimusaineistona on hyödynnetty tuomioistuinratkaisuja. Koska kaikkien sopimuksen tulkintaa koskevien ratkaisujen läpikäyminen olisi osana tätä tutkimusta ollut liian aikaa vievä kokonaisuus, olen päättänyt rajaamaan luokittelemani oikeustapaukset ensinnäkin ratkaisuaikakohdan perusteella siten, että olen ottanut mukaan ainoastaan vuosina 2000-2019 annetut Suomen korkeimman oikeuden ennakkotapausratkaisut. Itse oikeustapaushaun olen suorittanut Edilex-tietokannassa hakemalla hakutuloksia sanahaulilla ”tulkinta”.⁵⁶

Haku tuotti yhteensä 1070 hakutulosta, joista tasan 600 oli julkaistu asettamani rajauksen mukaisesti vuosina 2000-2019. Arvatenkin huomattava osa kyseisistä ratkaisuista käsitteli kuitenkin sopimusehtojen tai niihin verrattavien ehtojen tulkinnan sijaan esimerkiksi lain tulkintaa ja rajautui siten pois tarkastelustani. Tarkastelusta rajautuivat pois myös esimerkiksi yhtiöjärjestyksen, testamentin ja edunsaajamääräyksen tulkintaa koskevat ratkaisut, sillä niiden tulkin-

---

⁵³ Määttä 2016, s. 198-200.

⁵⁴ Keinänen – Väättänen 2016, s. 246-247.

⁵⁵ Alasuutari 2011, s. 231.

⁵⁶ ”Tulkinta”-hakusanan valitsemisen taustalla on ollut pyrkimys saavuttaa mahdollisimman objektiivinen tutkimusaineisto. Ks. tutkimusaineiston valinnasta laadullisessa tutkimuksessa Keinänen – Väättänen 2016, s. 260.

taa koskevat lähtökohdat eroavat lähtökohtaisesti tavanomaisten sopimusten tulkinnasta.⁵⁷ Päädyin lisäksi valikoimaan tarkasteltavien ratkaisujen joukkoon ainoastaan sellaiset ratkaisut, joissa sopimuksen tai yksittäisen ehdon tulkintaa oli ainakin ohimennen käsitelty nimenomaan osana korkeimman oikeuden ratkaisua. Käytyäni läpi kyseiset ennakkoratkaisut muodostui analysoitavien oikeustapausten lukumääräksi 35⁵⁸.

Tarkemmassa rajaamani tutkimusaineiston analyysissä päädyin vertailemaan ennakkotapauksia ensinnäkin sillä perusteella, onko niissä mainittu epäselvyyssääntö vai ei. Sen jälkeen keskityin analysoimaan yksityiskohtaisesti ratkaisuja, joissa epäselvyyssääntö oli tavalla tai toisella mainittu korkeimman oikeuden ratkaisussa.⁵⁹ Pyrkimyksenä tässä tutkimuksessa on ollut erityisesti hyödyntää kyseisiä ratkaisuja muun tekstin lomassa havainnollistamassa sitä, millaisin ilmaisin epäselvyyssääntöön on erilaisissa tapauksissa viitattu. Lisäksi havainnollistamiseen on käytetty kaavioita ja taulukointia.⁶⁰

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen johdantoluvussa olen luonut kehyksen tulevalle kirjoitukselle, yksilöinyt tutkimuskysymykset ja käyttämäni tutkimusmenetelmät sekä esitellyt olennaisen sopimustulkintaa koskevan tausta-aineiston. Pääluvussa kaksi luon pohjaa sopimustulkinnan käsittelylle käymällä läpi erilaisia sopimusoikeudellisia ongelmatilanteita. Keskityn erityisesti selvittämään sitä, millaisissa riitatilanteissa on tarve nimenomaan sopimuksen tulkinnalle. Tulkintaan läheisessä yhteydessä ovat nimittäin myös todistelu ja täydentäminen, jolloin on olennaista ymmärtää millaisia keinoja missäkin tilanteessa on aihetta hyödyntää.

Pääluvussa kolme tutkimuksen painopiste siirtyy entistä vahvemmin sopimustulkinnan käsitteilyyn. Jotta pääluvussa neljä tutkimuksen keskiössä olevan sopimustulkintaprosessin ymmärtäminen olisi yksinkertaisempaa, olen pyrkinyt pääluvussa kolme erittelemään tulkinnan

---

⁵⁷ Ks. luvut 4.6.1 ja 4.1.

⁵⁸ Kyseiset ennakkoratkaisut ovat: KKO:2000:67, KKO:2001:34, KKO:2001:135, KKO:2002:84, KKO:2002:95, KKO:2002:114, KKO:2003:26, KKO:2003:49, KKO:2003:103, KKO:2004:21, KKO:2004:34, KKO:2004:124, KKO:2005:28, KKO:2006:80, KKO:2007:5, KKO:2007:65, KKO:2008:53, KKO:2009:13, KKO:2010:25, KKO:2010:69, KKO:2011:13, KKO:2012:1, KKO:2012:82, KKO:2013:51, KKO:2014:61, KKO:2014:70, KKO:2015:26, KKO:2016:5, KKO:2016:10, KKO:2016:100, KKO:2017:14, KKO:2017:44, KKO:2018:13, KKO:2018:88 ja KKO:2019:28.

⁵⁹ Tällainen harkinnanvaraisesti valitun tutkimusaineiston perusteellinen analysointi on tyypillistä laadulliselle tutkimukselle. Ks. tarkemmin Keinänen – Väätänen 2016, s. 260.

⁶⁰ Taulukoinnista osana laadullista tutkimusta ks. esim. Alasuutari 2011, s. 191-195.

ympäriällä vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelun kohteena ovat sopimustulkinnan lähtökohdat. Pyrkimyksenä on erityisesti avata sopimustulkinnan asemaa oikeusjärjestyksessämme sekä sitä, millaisena kokonaisuutena sopimustulkinta on totuttu oikeustieteessä ymmärtämään. Tämän pohjalta pääluvussa neljä sopimustulkintaa käsitellään prosessina edeten sopimuksen ensisijaisesta tulkinnasta kohti toissijaista tulkintaa. Tarkoituksena on selvittää, miten sopimuksen tulkinta etenee kohti ratkaisun saavuttamista ja missä vaiheessa epäselvyysääntö voi tulla sovellettavaksi osana sopimustulkintaprosessia. Tässä yhteydessä esitetään myös lyhyesti, millä tavoin sopimusten erilaiset ominaisuudet voivat vaikuttaa sopimustulkintaan.

Pääluvut viisi ja kuusi käsittelevät tutkimuksen kohteena olevaa epäselvyysääntöä useista eri näkökulmista. Ensin tarkoituksena on esittää yleisellä tasolla, mitä epäselvyysäännöllä tarkoitetaan käsitteellisesti ja millaisia periaatteellisia ajatuksia sen taustalta voidaan havaita. Tämän jälkeen esitän oikeustapaanalyysini perusteella näkemyksiä siitä, millä tavoin epäselvyysääntö esiintyy korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä.

Yleisen käsittelyn jälkeen tutkimus keskittyy luvussa kuusi epäselvyysäännön tarkasteluun erilaisissa sopimustilanteissa. Tarkastelun kohteena ovat tällöin erilaiset epäselvyysäännön soveltamisperusteet. Arvioinnin kohteena on erityisesti se, tuleeko epäselvyysäännön soveltamisala ymmärtää tilanteesta riippumatta siten kuin se on esitetty vakioehtojen ja kuluttajasopimusten tulkinnan yhteydessä vai voidaanko epäselvyysäännön soveltamista harkita myös muilla perustein. Tutkimuksen edetessä myös edellä esitettyjen tutkimuskysymysten tarkastelu on siten kaikkein tiiviimmin käsittelyn kohteena. Viimeisessä pääluvussa kokoaan yhteen tutkimukseni tulokset ja esitän näkemykseni sille, millainen rooli epäselvyysäännöllä on erilaisten sopimusriitojen ratkaisukeinona tällä hetkellä. Pyrin hahmottelemaan myös epäselvyysäännön soveltamisnäkömiä tulevaisuudessa *de lege ferenda*⁶¹.

2 SOPIMUSOIKEUDELLISET ONGELMAT

2.1 Todistelua, tulkintaa vai täydentämistä?

Koska erilaisia sopimuksia on lukematon määrä, voivat ne johtaa myös hyvin erilaisiin sopijapuolten välisiin ongelmatilanteisiin. Sopimusten laatiminen ei käytännössä ole mahdollista

---

⁶¹ *De lege ferenda* -tutkimuksesta ks. Kolehmainen 2016, s. 108.

siten, että ne olisivat täysin aukottomia ja vastaisivat täydellisesti kaikkiin sopimussuhteesta esiin nouseviin kysymyksiin. Tällaisen epätäydellisyyden seurauksena sopimuksen sisältöä on usein tarve selvittää erinäisin keinoin.⁶² Ongelman laadusta riippuen hyödynnettäviksi tulevat tällöin todistelu, tulkinta ja täydentäminen.⁶³

Ongelma voi ensinnäkin koskea sitä, ettei sopimusosapuolilla ole varmuutta siitä, mitä on sovittu. Epävarmuus voi olla seurausta sopijapuolen sopimusneuvotteluiden aikaisesta toiminnasta – tämän lausumasta, kirjoittamasta tai muusta menettelystä. Ongelma ratkaistaan tällöin *todistelulla* todistustaakkasäännösten mukaisesti. Todistustaakan lähtökohdista on säädetty oikeudenkäymiskaassa.⁶⁴ OK 17:1 § 2. momentin (732/2015) mukaan tuomioistuimen on esitettävä todisteita ja muita asian käsittelyssä esiin tulleita seikkoja harkittuaan päätettävä, mitä asiassa on näytetty tai jäänyt näyttämättä. Asianosaisen on riita-asiassa näytettävä ne seikat, joihin hänen vaatimuksensa tai vastustamisensa perustuu (OK 17:2.1 § [732/2015]). Seikan asettaminen tuomion perustaksi edellyttää, että asianosainen on esittänyt siitä uskottavan näytön (OK 17:2.2 §). Todistustaakka ei kuitenkaan määritä sitä, kumman osapuolen velvollisuutena on esittää näyttöä asiassa. Tarkoituksena on määrittää se osapuoli, jonka vahingoksi koituu se, ettei tietystä oikeustositseikasta saada riittävää näyttöä.⁶⁵

Toiseksi kyse voi olla sinänsä eheästä sopimuksesta, jonka sisältöä on tarve *tulkita*, sillä jokin sopimuksessa käytetty ilmaisu on moniselitteinen.⁶⁶ Sopimusosapuolet ovat voineet ymmärtää sopimuksen merkityksen toisistaan eriävin tavoin, jolloin on ratkaistava, mikä tulkintavaihtoehto on perustelluin.⁶⁷ Riitatilanteessa tulkinnan tarkoituksena on siten vahvistaa sopimuksen sisältö eli se mitä sopijapuolet ovat sopimuksella sopineet.⁶⁸ Jotta tulkintaratkaisu olisi mahdol-

---

⁶² Ryynänen *Edilex* 2019/18, s. 2. Ks. laajemmin sopimuksen epätäydellisestä luonteesta Ryynänen 2016, s. 44-47 viitteineen.

⁶³ Ks. Saarnilehto 2009, s. 145-149.

⁶⁴ Varallisuus-oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 439.

⁶⁵ Saarnilehto 2010, s. 53-54 viitteineen. Ks. laajemmin todistustaakasta ja näytön arvioinnista riita-asiassa Jokela 2015, s. 345-359.

⁶⁶ Varallisuus-oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 439.

⁶⁷ Saarnilehto – Annola 2018, s. 142. Sopimusosapuolet esittävät omat näkemyksensä sille, miten sopimusta tai ehtoa tulisi tulkita ja pyrkivät perustelemaan näkemyksiään mahdollisimman kattavasti, jotta ulkopuolinen tulkitsija päätyisi pitämään omaa näkemystä objektiivisesti arvioiden perustellumpana tulkintavaihtoehtona. Riidanratkaisija voi kuitenkin päätyä myös osapuolten näkemysten välissä olevaan tulkintatulokseen. Kompromissiratkaisun puutteena voidaan kuitenkin nähdä sen heikko ennustettavuus. (Hemmo 2003, s. 576.)

⁶⁸ Niemi 1996, s. 186.

lista tehdä, on selvitettävä sopijapuolten sopimusvelvoitteiden tarkka sisältö. Siitä syystä myös tulkintatilanteessa on yleensä tarve esittää todistelua eri tulkintavaihtoehtojen tueksi.⁶⁹

Ratkaisussa KKO:2006:80 oli muun ohessa kyse kaupassa pidätetyn metsän hallintaoikeuden sisällöstä. Sopimuksen sanamuodosta ei KKO:n mukaan voitu tehdä riidatonta johtopäätöstä sopijapuolten tarkoituksesta. Sen sijaan yksi merkittävä tekijä ratkaisun perustana oli asiassa esitetty henkilötodistelu, joka antoi tukea toisen sopijapuolen esittämälle näkemykselle sopimuksentekohetkellä vallinneesta yhteisestä tarkoituksesta. Korkein oikeus päätyikin ratkaisemaan tulkintapäselvyyden lopulta kyseisen sopijapuolen näkemyksen mukaisesti.

Korkein oikeus on myös ratkaisussa KKO:2018:13 erikseen korostanut, että näyttökysymykset ovat sopimustulkinnassa kiinteässä yhteydessä asian oikeudelliseen arviointiin.

Näyttöön perustuvaa sopimuksen sisällön selvittämistä ei välttämättä olekaan tarve erottaa sopimuksen tulkinnasta, vaan sitä voidaan pitää myös osana tulkintaprosessia.⁷⁰ Aho on kuvaillut tilannetta niin, että tuomari tulkitsee hänelle todisteiksi annettuja asiakirjoja saadakseen käsityksen sekä sopimuksen tulkintaan vaikuttavista olosuhteista ja muista sellaisista tulkinnassa huomioitavista seikoista että itse sopimuksen sanamuodosta.⁷¹ Kyse on siis loppujen lopuksi yhdestä tulkintakokonaisuudesta. Todistustaakka on sillä sopijapuolella, joka vetoaa siihen, ettei sopimuksen sanamuoto vastaa sopijapuolten tarkoitusta.⁷² Ulkopuoliseen, sopimuksen välittömästä sisällöstä poikkeavaan aineistoon vetoavan todistustaakka on sitä raskaampi, mitä selkeämpi itse sopimus on.⁷³

Varsinaisten oikeudenkäymiskaaren todistustaakkasäännösten riittämättömyyden vuoksi on olemassa lisäksi lukuisia erityisiä todistustaakkasääntöjä.⁷⁴ Itse asiassa esimerkiksi epäselvyyssääntö sisältää todistustaakkaa koskevan säännön: epäselvää ehtoa tulkitaan laatijansa vahingoksi. Jos ehdon laatija ei onnistu vakuuttamaan ulkopuolista tulkitsijaa siitä, ettei ehto ole epäselvä tai että epäselvyys on poistettu selittämällä asia vastapuolelle, kärsii tämä epäselvyyss-

---

⁶⁹ Hemmo 2003, s. 658; KM 1990:20, s. 12. Tulkintaratkaisua tehtäessä kirjallinen sopimus ja muu mahdollinen aineisto ovat riitaa ratkaisevan tahon nähtävillä. Suullisella todistelulla hankitaan puolestaan tietoa tapahtumista, joista ei ole kirjallista materiaalia tai tarkennetaan kirjallisen aineiston merkitystä. Hemmo 2003, s. 583.

⁷⁰ Varallisuus-oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 439. Esimerkiksi ilmaisuerehdyksen toteamisen on katsottu edellyttävän kaksinkertaista tulkintaa. On selvitettävä sekä tahdonilmaisun ilmiäsi että itse tahdon sisältö. (KM 1990:20, s. 17.) Myös Annola on todennut, että näyttökysymykset aktualisoituvat käytännössä usein juuri sopimuksen tulkinnan yhteydessä (Annola 2016, s. 64.).

⁷¹ Aho 1968, s. 96.

⁷² Saarnilehto – Annola 2018, s. 151.

⁷³ Aho 1968, s. 231; Annola 2016, s. 169.

⁷⁴ Jokela 2015, s. 348. Jokelan mukaan osa oikeustieteessä ja -käytännössä syntyneistä todistustaakkasäännöistä on kiistanalaisia. Lisäksi siviilioikeudellisissa erityislaeissa on todistustaakkaa koskevia erityissäännöksiä. Tällaisten sääntöjen olemassa olosta huolimatta kaiken kattavien todistustaakkaa koskevien säännösten luominen ei Jokelan mukaan ole riita-asioissa todennäköisesti edes mahdollista. Ks. Jokela 2015, s. 348-349.

säännön mukaisesti haitalliset seuraukset siitä, että sopimusta tulkitaan vastapuolen näkemyksen mukaisesti.⁷⁵

Ratkaisussa KKO:2016:10 todistustaakka oli pankilla, jonka tarjoamiin yleisiin sopimusehtoihin kuuluneeseen ehtoon epäselvyys kohdistui. Koska pankki ei pystynyt riittävällä tasolla näyttämään, että ehtoa olisi tulkittava sen näkemyksen mukaisesti, KKO ratkaisi asian vastapuolille edullisella tavalla. Ratkaisussa tuotiin esille myös se, että riidanalaisen ehdon ominaispiirteillä oli vaikutusta vaadittavan todistustaakan tasoon.⁷⁶

Kolmanneksi kyse voi olla ongelmatilanteesta, joka johtuu siitä, että sopimus on sillä tavoin virheellinen tai puutteellinen, että se johtaa tietyssä tilanteessa epävarmuuteen sopijapuolten välillä. Sopimuksesta on voitu joko tarkoituksellisesti tai huomaamattomuudesta jättää pois tiettyä asiaa koskeva osuus tai ehtokohta. Syynä voi olla esimerkiksi se, ettei kyseisestä asiasta sopimisen ole ymmärretty olevan tarpeen tai ainakaan siitä ei ole voitu kuvitella syntyvän riitaa osapuolten välille. Jokin asia on voitu myös jättää yleisten säännösten varaan.⁷⁷ Tällainen sopimukseen liittyvä ongelma pyritään ratkaisemaan sopimusta *täydentämällä*. Sopimuksen täydentämisen tavoitteena on täyttää sopimuksessa olevat aukot sopimuksen ulkopuolisen aineiston avulla. Tällaista aineistoa voivat olla niin lainsäädännökset, kauppatalo kuin tavanomainen oikeuskin.⁷⁸

Näkemykseni mukaan ratkaisussa KKO:2008:103 oli kyse sopimuksen täydentämisestä. Ratkaisussa jo käräjäoikeus totesi, ettei ”vakuutusehdoissa ollut sellaista epäselvyyttä tai ristiriitaisuutta, että ehtoja olisi tullut tulkita suoraan laatijansa eli vakuutusyhtiön vahingoksi”. Sen sijaan vakuutusturvan sisällön tarkastelu oli käräjäoikeuden mukaan tehtävä ”vakuutusehdoissa viitatus urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain sisällön ja tarkoituksen ja myös tapaturmavakuutuslain 2 luvun tarkoituksen valossa”. Korkein oikeus vahvisti käräjäoikeuden tarkastelulinjaa toteamalla, ettei vakuutusehdoista ollut päätettävissä, että vakuutuksen mukaisen vakuutusturvan olisi tarkoitettu määräytyvän urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain säännöksistä poikkeavasti. Ratkaisussa paneuduttiin tämän jälkeen arvioimaan erityisesti tätä lain säännöksistä seuraavaa ymmärrystä vakuutusturvan sisällöstä.

2.2 *Tulkinnan ja täydentämisen välinen rajanveto*

Ulkomaisessa oikeuskirjallisuudessa sopimuksen tulkinnan ja täydentämisen on kuvattu olevan käytännössä hyvin lähellä toisiaan, eikä niiden erottamista toisistaan ole edes välttämättä nähty

---

⁷⁵ Saarnilehto 2010, s. 69.

⁷⁶ KKO:n ratkaisun kohta 47.

⁷⁷ Saarnilehto – Annola 2018, s. 139.

⁷⁸ Hemmo 2003, s. 658. Täydentämisestä ks. Hemmo 2003, s. 657-664; Varallisuus-oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 440-443.

tarpeellisena. Kyse on eräänlaisesta sopimuksen tulkinnasta silloinkin, kun on tarve pohtia, miten sopimusaukko tulisi täydentää.⁷⁹

Erityisesti ruotsalainen Joel Samuelsson on kirjoittanut laajasti sopimuksen tulkinnan ja täydentämisen välisestä suhteesta ja kritisoinut näiden välistä rajanvetoa.⁸⁰ Samuelssonin mielestä tulkinnan ja täydentämisen välinen erottelutraditio on rakentunut siten, että oikeuskirjallisuudessa on tukeuduttu aina aiempiin tutkimuksiin ja vain todettu erottelun olevan vallitseva ymmärrys. Näin käsitteellinen erottelu on saanut aina uutta vahvistusta, vaikka se tosiasiaa perustuu ainoastaan juuri näihin lähdeaineistoihin. Ero tulkinnan ja täydentämisen välillä on yksinkertaistettuna se, että tällaisen eron on kirjoitettu olevan olemassa.⁸¹

Sinänsä Samuelsson on kyllä myöntänyt, että tulkinta voidaan nähdä faktuaaliseen ja täydentäminen puolestaan oikeudelliseen todellisuuteen tukeutuvana. Heti perään hän on kuitenkin todennut, ettei tällainen erottelu tarkoita yhtään mitään, sillä tosiasiaa sopimusta ympäröivää todellisuutta ja oikeutta ei ole mahdollista erottaa toisistaan.⁸² Erottelu tulkinnan ja täydentämisen välillä onkin hänen mukaan historiallinen jäännös, josta olisi aika luopua.⁸³

Ruotsalaisista Lehrberg on puolestaan kuvaillut tulkinnan ja täydentämisen käsitteiden eroa niin, että ”perinteinen” tulkinta ja täydentäminen kuuluvat ikään kuin molemmat laajassa mielessä ymmärrettävän sopimustulkinnan käsitteen alle. Hän on erottanut tulkinnan ja täydentämisen käsitteellisesti toisistaan, mutta todennut rajanvedon olevan lähinnä ymmärrystä helpottava.⁸⁴ Myös Norjassa rajan täydentämisen ja tulkinnan välillä on kuvailtu olevan häilyvä.⁸⁵

---

⁷⁹ Cserne 2009, s. 2.

⁸⁰ Lähinnä teoreettisesta näkökulmasta tulkinnan ja täydentämisen muodostamaa kokonaisuutta käsittelee Samuelssonin väitöskirja *Tolkning och utfyllning* (Samuelsson 2008).

⁸¹ Samuelsson 2008, s. 258-260. Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa ainakin Annola on pyrkinyt viime aikoina luomaan erilaisia jäsentäviä sopimustulkintakonstruktioita. Samuelssonin esittämään kritiikkiin perustuen voidaan kyseenalaistaa tämän tutkimussuunnan järkevyyttä. Riskinä saattaa nimittäin olla juuri tulkinnan ja täydentämisen kaltaisten tarpeettomien rajapintojen muodostuminen. Toisaalta erilaisten konstruktioiden olemassa olosta on se hyöty, että ne helpottavat lukijan käytännön ymmärrystä, joka muutoin on sopimustulkinnan kaltaisessa ympäristössä usein haastavaa.

⁸² Samuelsson 2008, s. 196-201.

⁸³ Samuelsson 2008, s. 256-266, 594-595.

⁸⁴ Lehrberg 2014, s. 17-25.

⁸⁵ Tørum 2019, s. 162-163.

Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin vallitsevana linjana ollut se, että sopimuksen tulkinta ja täydentäminen on selvästi erotettu toisistaan.⁸⁶ Hemmo on todennut, että tulkinnassa kysymys on tosiasioiden selvittämisestä; siitä mitä sopijapuolet ovat tarkoittaneet. Täydentämistä hän on puolestaan kuvannut toiminnaksi, jossa tavoitteena on täydentävien normien sisällön vahvistaminen.⁸⁷ Myös Annola on lähtökohtaisesti erottanut tulkinnan ja täydentämisen toisistaan. Hän on perustellut erottelemista nimenomaan sillä, että toisin kuin sopimuksen tulkinta, täydentäminen on normilähtöisesti painottunutta.⁸⁸ Tulkinnan ja täydentämisen terminologista eroa on kommentoinut myös oikeustoimilakitoimikunta mietinnössään todeten, että ”kun tulkinnassa on kysymys merkityksen antamisesta oikeustoimen epäselvälle kohdalle, tarkoitetaan täydentämisellä sen arvioimista, miten on meneteltävä tilanteissa, jotka ovat jääneet oikeustoimessa sääntelemättä”.⁸⁹

Hemmo on kuitenkin myöntänyt, että tosiasiallisesti sopimuksen tulkinta ja täydentäminen limityvät osittain varsinkin oikeuskäytännössä.⁹⁰ Annola on puolestaan Lehrbergin tavoin esittänyt, että sopimuksen täydentäminen sisältyy laajassa merkityksessä ymmärrettävään tulkinnan käsitteeseen.⁹¹ Varsinkin tulkinnan toiseen vaiheeseen siirryttäessä tulkinta ja täydentäminen lähentyvät toisiaan tavoitteiltaan.⁹² Myös Pönkä on todennut, että täydentämisen ja tulkinnan erottelu on usein vaikeaa ja yhtynyt Samuelssonin näkemykseen siitä, että tulkinnassa ja täydentämisessä on usein kyse saman prosessin eri vaiheista.⁹³

Sopimuksen tulkintaa ja täydentämistä voidaankin pitää osittain rinnakkaisina toimintavaihtoehtoina. Yhtä hyväksyttävästi tietyssä tilanteessa voidaan päätyä korostamaan normiainesta ja siten ratkaista sopimusta koskeva ongelma täydentämällä kuin korostaa sopijapuolten tarkoituksia ja siten päätyä ratkaisun etsimiseen sopimuksen tulkinnan tarjoamin keinoin.⁹⁴ Sopimuksen tulkinnan ja täydentämisen välinen ero onkin karrikoiden siinä, mitä materiaalia asiassa hyödynnetään. Tulkinnassa painotus on sopimusmateriaalissa, kun taas täydentämisessä sääde-

---

⁸⁶ Pönkä *DL* 6/2013, s. 921. Tämä on ollut vallitseva näkökanta jo 1960-luvulla, jolloin Aho on arvioinut oikeustoimen tulkinnan ja täydentämisen suhdetta toisiinsa (Aho 1968, s. 124-125).

⁸⁷ Hemmo 2003, s. 659.

⁸⁸ Ks. Annola 2016, s. 34-36.

⁸⁹ KM 1990:20, s. 13-14.

⁹⁰ Ks. Hemmo 2003, s. 659.

⁹¹ Annola 2016, s. 34-36.

⁹² Annola 2016, s. 67

⁹³ Pönkä *DL* 6/2013, s. 921; Ks. laajemmin Samuelsson 2008, s. 232-266.

⁹⁴ Annola 2016, s. 33-36.

tyissä normeissa.⁹⁵ *Ryynäsen* mukaan esimerkiksi ratkaisussa KKO:2017:14 ei lopputuloksen kannalta ollut merkitystä sillä, tarkasteltiinko sopimusta tulkinnan vai täydentämisen näkökulmasta. Valinnasta riippumatta KKO:n suorittamassa sopimuksen tulkinnan tai täydentämisen ”viimeisessä ja ratkaisevassa vaiheessa oli kysymys sopimuksen sanamuodon ja osapuolten disponointien täydentämisestä tahdonvaltaisen sääntelyn normeilla”.⁹⁶

Kokonaisuutena voidaan joka tapauksessa todeta, että erityisesti sopimuksen tulkinnan ja täydentämisen välinen rajanveto on Suomessa yhä epäselvä. Koska tarkoituksenani on määrittää epäselvyyssäännön soveltumista tulkintariidan ratkaisemiseen, keskittyy tässä tutkimuksessa tehtävä tarkastelu nimenomaan siihen ongelmatyyppiin, johon pyritään löytämään ratkaisu sopimusta tulkitsemalla. Itse kuitenkin olen lähtökohtaisesti *Lehrbergin* näkemyksen kannalla siinä, että täydentäminen ja tulkinta kuuluvat todellisuudessa laajassa mielessä ymmärrettävän sopimuksen tulkinnan käsitteen alle, eikä näiden erottamisella ole merkitystä muuten kuin lukijan ymmärryksen helpottamisen kannalta.

3 SOPIMUSTULKINNAN LÄHTÖKOHDAT

3.1 *Mitä tulkinta on?*

Tulkinnalla tarkoitetaan ”kielellisen ilmaisun tai muun tulkittavan asian sisällön merkityksen selvittämistä”.⁹⁷ Oikeustoimen tulkinta voidaan puolestaan määritellä ”oikeustoimen oikeudellisesti relevantin merkityksen kokemiseksi”⁹⁸ tai yksinkertaisesti ”toiminnaksi, jonka avulla vahvistetaan oikeustoimen sisältö”. Tulkinnan tarkoituksena on antaa merkitys epäselvälle oikeustoimelle tai sen osalle ja siten muodostaa ”yksittäiselle oikeustoimelle yksilöllinen sisältö”.⁹⁹

Oikeudellisen tekstin tulkinnan voidaan nähdä pohjautuvan saksalaisen 1800-luvulla vaikuttaneen oikeustieteilijän *Friedrich Carl von Savignyn* neljään tulkintakaanoniin eli -sääntöön. Ensimmäisen tulkintakaanonin mukaisena lähtökohtana on tulkita oikeudellista

---

⁹⁵ Ks. *Varallisuus-oikeus / Saarnilehto – Annola 2012*, s. 441. Erilaisia näkemyksiä on esitetty myös siitä, onko ongelmatilanteessa ensin tulkittava vai täydennettävä sopimusta. Ks. esim. KM 1990:20, s. 13-15, jonka mukaan täydentäminen on suoritettava tulkinnan jälkeen.

⁹⁶ *Ryynänen Edilex 2017/25*, s. 6.

⁹⁷ *Sajama 2016*, s. 24.

⁹⁸ *Aho 1968*, s. 24. Ks. tarkemmin oikeustoimen tulkinnan määritelmään päätymisestä *Aho 1968* s. 4-25.

⁹⁹ KM 1990:20, s. 12.

tekstiä sen sanamuodon mukaisesti. Jos epäselvyyttä syntyy sanamuodon merkityksestä, voidaan ongelma ratkaista a) tekstin laatineiden aikomusten mukaisesti, b) muiden tekstien antamassa valossa tai c) mahdollisimman tehokasta lopputulosta tavoitellen.¹⁰⁰

Sopijapuolilla on sopimusvapauden vuoksi mahdollisuus sopia sopimuksen yksityiskohdista pitkälti omien intressiensä mukaisesti.¹⁰¹ Pöyhönen on kutsunut sopimusvapautteen perustuvaa sopimusajattelua tahtomalliksi. Ajatuksena on, että sopijapuolten tahdolla on sopimussuhteen perustana keskeinen merkitys. Erityisen suojan kohteena ovat sopijapuolten tahdonvapaus ja yksityisautonomia.¹⁰² Siten myös sopimustulkinnan lähtökohtana on, että sopijapuolilla on sopimusta laatiessaan ollut yhteinen tahto ja tarkoitus, jota sopimus myöhemmin ilmentää. Sopimustulkinnan tavoite on määrittää kyseinen osapuolten intresseihin perustuva sopimussisältö¹⁰³.¹⁰⁴

3.2 Sopimustulkintaa ohjaavat normit

Suomen lainsäädännössä ei ole sopimustulkintaa koskevia yleissäännöksiä. Erityissäännöksiäkin on vain muutamia mukaan lukien epäselvyyssääntöä koskevat KSL 4:3-4 §:t sekä VakSopL 50 §:n henkilövakuutuksen edunsaajamääräyksen tulkintaa koskeva

---

¹⁰⁰ Ks. Savignyn tulkintasäännöistä tarkemmin Sajama 2016, s. 30-39. Savignyn tulkintakaanonit on perinteisesti nähty nimenomaan laintulkinnan perustana. *Sajama* on tekstissään pyrkinyt osoittamaan, että myös Hemmon käyttämät sopimuksen tulkintaperiaatteet sopivat Savignyn luomaan kehikkoon. *Sajama* on löytänyt perustellun yhteyden kolmesta tulkintasäännöstä, mutta neljäs ”muiden tekstien antamaa valoa” korostava tulkinta ei ole yhtä yksinkertaisesti liitettävissä Hemmon sopimuksen tulkintakeinoihin. *Sajama* on kuitenkin lopputuloksena todennut, että Savignyn tulkintakaanonit voidaan perustellusti nähdä kaiken oikeudellisen tulkinnan perustana. Ks. Savignyn sopimusoikeudellisesta systeemistä teoreettisemmalla tasolla Pöyhönen 1988, s. 120-131.

¹⁰¹ Sopimusvapauden rinnalle on kuitenkin noussut tavoite toimivien markkinoiden ja tehokkaan vaihdannan suojaamisesta (ks. Wilhelmsson 2008, s. 1-8). Kun pakottavan lainsäädännön tarve on paikoitellen kasvanut, on myös sopimusvapauden laajuus kaventunut (Saarnilehto 2009, s. 7). Tästä sopimusvapauden kaventumisesta huolimatta, on sillä kuitenkin edelleen kantava rooli länsimaisessa vaihdantajärjestelmässä. Ks. Hemmo 2003, s. 69-77; Wilhelmsson 2008, s. 1-16, 24-25.

¹⁰² Ks. Pöyhönen 1988, s. 117-119, 136-138.

¹⁰³ Tässä tutkielmassa keskityn nimenomaan sopimuksen sisällön tulkintaan ja odotusarvona on, että sopijapuolet ovat keskenään sitovassa sopimussuhteessa. Tulkinnan on kuitenkin mahdollista kohdistua myös sopimuksen sitovuuteen, jolloin tarkasteltavana on se, onko sitovaa sopimusta ylipäänsä syntynyt sopijapuolten välille. Tulkinnassa on tällöin samoja piirteitä sopimuksen sisällön tulkinnan kanssa, mutta tulkintaprosessin ja tulkintavälineiden käyttötavan painotukset eroavat toisistaan. Ks. tarkemmin sopimuksen sitovuuden tulkinnasta Annola 2016, s. 37-40.

¹⁰⁴ Annola 2016, s. 59-61. Myös Pöyhösen muut sopimusmallit, luottamusmalli ja yhteisöllisen käytännön malli, voidaan nähdä suomalaisen sopimusoikeuden taustalla. Ks. tarkemmin Pöyhönen 1988, s. 199-248. Siltalan mukaan esimerkiksi Pöyhösen yhteisöllisen käytännön malli voitaisiin nähdä sopimustasapainoa ilmentävässä merkityksessä epäselvyyssäännön taustalla (ks. Siltala 2003, s. 360). Pöyhösen sopimusmallien lisäksi myös Wilhelmssonin sosiaalinen sopimusoikeus on liitettävissä sopimusperustaisen oikeuden tulkintaan. Etusijalla sosiaalisen sopimusoikeuden mallissa on erityisesti heikomman sopijapuolen suojaamisen intressi. (Siltala 2003, s. 786-787.) Ks. myös Wilhelmsson 2008, s. 9-12.

säännös.¹⁰⁵ Sopimuksen tulkintaa ohjaa normien sijaan ennen kaikkea tavoite määrittää sopijapuolten tarkoitus, eikä tulkinnan ohjaaminen lainsäädännöllä ole siten yksinkertaista.¹⁰⁶ Voidaankin sanoa, ettei normien soveltaminen ole sopimustulkinnan ytimessä.¹⁰⁷

Sen sijaan sopimuksen tulkinnassa, kuten sopimusoikeudessa yleensäkin, erilaisilla periaatteilla on tärkeä merkitys. Periaatteet ohjaavat sopimusoikeutta, mutta jättävät yleisyytensä ja väljyytensä vuoksi harkintavaltaa sopimusosapuolille ja sopimuksia tulkitseville.¹⁰⁸ Tulkintaperiaatteet saavat myös erilaisen painoarvon yksittäisen tulkintatilanteen erityispiirteistä riippuen.¹⁰⁹

Tulkintaperiaatteiden merkitys ei ole ainoastaan sopimusriitojen ratkaisussa, vaan niiden avulla sopijapuolet voivat ennakollisten toimien avulla välttyä ongelmilta myöhemmin sopimussuhteen aikana. Tulkintaperiaatteet vaikuttavat siten jo sopimuksen laadintavaiheessa. Sopijapuolten on usein kannattavaa pyrkiä välttämään epäselvät tulkintatilanteet laatimalla sopimus mahdollisimman hyvin.¹¹⁰

3.3 *Tulkinta oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä*

Sopimusoikeudellinen tulkintaoppi on syntynyt vahvasti oikeustieteellisen tutkimuksen ja oikeuskäytännön seurauksena.¹¹¹ Sopimustulkinnan lähtökohdat ovat muotoutuneet oikeuskirjallisuuden ja -käytännön pohjalta suhteellisen selkeiksi siinä suhteessa, että tulkinta alkaa aina sopimuksen sanamuodon ja osapuolten tarkoitusten löytämistä tavoittelevasta tulkinnasta. Jos yksiselitteistä ratkaisua ei kyetä tekemään, tulkintaa jatketaan tarvittaessa poliittisesti värittyneitä tulkintaperiaatteita hyödyntäen, kunnes tulkintaratkaisu voidaan antaa.¹¹²

Tulkintaa voidaankin pitää tavoitekeskeisenä. Käytetyn tulkintatavan soveltuvuus ratkeaa sillä perusteella, miten hyvin se johtaa onnistuneeseen lopputulokseen.¹¹³ Kovin pitkälle menevien yleisten tulkintakonstruktioiden luominen ei ole mahdollista, sillä kussakin yksittäistapauksessa on otettava huomioon kyseisen tilanteen erityispiirteet sekä taustalla vaikuttavat arvostukset ja tavoitteet.¹¹⁴ Ehkä juuri tarkkojen rajojen puuttumisen vuoksi erilaisten tulkintakeino-

---

¹⁰⁵ VakSopL 50 §:n soveltamisesta oikeuskäytännössä ks. KKO:2004:40.

¹⁰⁶ Annola 2016, s. 95.

¹⁰⁷ Annola 2016, s. 58.

¹⁰⁸ Varallisuus oikeus / Karhu – Tolonen 2012, s. 76.

¹⁰⁹ Annola 2016, s. 97.

¹¹⁰ Cserne 2009, s. 4.

¹¹¹ Hemmo 2003, s. 577.

¹¹² Hemmo 2003, s. 602-603; Peltonen – Määttä 2015, s. 257; Annola 2016, s. 59, 66-67;

¹¹³ Annola 2016, s. 1.

¹¹⁴ Aho 1968, s. 27.

jen jaottelu on sopimusoikeudellisessa kirjallisuudessa kuitenkin kaukana johdonmukaisesta. Useilla kirjoittajilla on omat käsitteensä tulkintaperiaatteille, vaikka itse käsitys eri tulkintakeinojen sisällöstä on kutakuinkin sama. Paikoitellen kirjoittajat ovat myös vaihdelleet käyttämänsä terminologiaa eri tutkimuksissa. Joitain havainnollistavia suunnanvetoja on kuitenkin mahdollista esittää.

Hemmo on jaotellut tulkinnan osapuolisuuntautuneeseen ja tavoitteelliseen tulkintaan ruotsalaisen tulkintakirjallisuuden pohjalta. Osapuolisuuntautuneen tulkinnan tarkoituksena on ”vahvistaa sopimukselle osapuolten tarkoitusta vastaava sisältö”. Tulkinta kohdistetaan tällöin osapuolten käyttäytymiseen ja heidän tuottamaansa sopimusaineistoon. Tavoitteellisen tulkinnan keinot puolestaan sisältävät tietynlaisen ”toivottavaa sopimussisältöä koskevan kannanoton”. Tulkinta on tällöin ”oikeuspoliittisesti väritynyttä ja sopimuksen sisältöä ohjaavaa”.¹¹⁵

Aholla jako on kolmiosainen; yleiset tulkintaperiaatteet ja tulkintatekniset normit vastaavat Hemmon osapuolisuuntautunutta tulkintaa, kun taas pakkotulkintanormit ovat tavoitteellisen tulkinnan vastine. Ahon yleiset tulkintaperiaatteet kattavat lähinnä jaottelun objektiivisen ja subjektiivisen tulkinnan välillä¹¹⁶. Ahon mukaan sopimustulkinnassa käytettävä aineisto rajautuu näiden yleisten tulkintaperiaatteiden valinnan mukaisesti. Tämän jälkeen päästään vasta itse tulkintavaiheeseen, jossa ohjaavina tulkintasääntöinä ovat tulkintatekniset normit ja pakkotulkintanormit.¹¹⁷ Aho määrittelee jaottelun näiden välillä seuraavalla tavalla:

”tulkintateknisten normien tehtävänä on antaa tulkitsijalle ohjetta siinä, miten tulkinta-aineistossa ’piilevä’ oikeustoimen merkitys saadaan koetuksi tai, jos useampi kuin yksi merkitys osoittautuu mahdolliseksi kokea, miten näiden merkitysten kokemiseen on päädyttävä. — pakkotulkintanormit puolestaan vastaavat kysymykseen, miten on useamman kuin yhden merkityksen osoittautuessa tulkintateknisesti mahdolliseksi valinnan näiden välillä tapahduttava.”¹¹⁸

Annolan käyttämä jaottelu on päävaiheiltaan kaksiosainen. Ensimmäisenä vaiheena on tahtotulkinta, jonka tavoitteena on löytää tulkintaratkaisu, joka vastaa sopijapuolten tarkoitusta. Tahtotulkinnan Annola on jakanut edelleen teksti- ja kontekstitulkiintaan. Tekstitulkinnassa

---

¹¹⁵ Hemmo 2003, s. 602-603.

¹¹⁶ Vrt. Hemmon jaottelussa valinta objektiivisen ja subjektiivisen tulkinnan välillä kuuluu osaksi osapuolisuuntautunutta tulkintaa (Hemmo 2003, s. 604-605). Tästä syystä Ahon tulkintajaottelun kaksi ensimmäistä vaihetta vastaavat yhtenä kokonaisuutena Hemmon kahtiajaon ensimmäistä osaa.

¹¹⁷ Ahon jaottelusta tarkemmin ks. Aho 1968, s. 134-137.

¹¹⁸ Aho 1968, s. 198.

ratkaisu pyritään löytämään sopijapuolten laatimasta sopimuksesta. Kun huomion keskipisteeksi otetaan sopimusta ympäröivä tulkintaympäristö kokonaisuudessaan, on kyse kontekstitulkinnasta. Tahtotulkinnan jälkeinen tulkintavaihe on riskinjakotulkinta, joka vastaa Hemmon tavoitteellista tulkintaa ja Ahon pakkotulkintaa. Riskinjakotulkinnan tavoitteena on sopijapuolten tarkoituksen määrittämisen sijaan vahvistaa sopimuksen sisältö oikeuspoliittisten tai normatiivisten tavoitteiden mukaisesti.¹¹⁹

Tulkintaperiaatteet on jaoteltu myös ainakin kielellisiin ja oikeudellisiin tulkintaperiaatteisiin siten, että niiden lisäksi sovellettavaksi tulevat varsinaisia tulkintasääntöjä täydentävät säännöt sekä etusijasäännöt.¹²⁰ Ainakin Saarnilehto on tottunut käyttämään kyseistä tulkintaperiaatteiden jaottelua, jossa kielellinen tulkinta painottuu erityisesti sopimuksen sanamuodon mukaiseen tulkintaan. Oikeudellisessa tulkinnassa pyrkimyksenä on puolestaan oikeudelliselle päättelylle ominaisin keinoin päätyä sellaiseen lopputulokseen, jossa on huomioitu sopimuksen taustalla vaikuttavat sopijapuolten tavoitteet.¹²¹ Oikeudellinen tulkinta vastaa erilaisesta käsitteestä huolimatta pääosin riskinjakotulkintaa ja tavoitteellista tulkintaa. Kuitenkin esimerkiksi epäselvyyssääntö ja minimisääntö on luokiteltu kyseisessä jaottelussa varsinaisia tulkintasääntöjä täydentäviksi säännöiksi, eikä osaksi oikeudellista tulkintaa. Lisäksi erilliseksi periaatekokonaisuudeksi kyseisessä jaottelussa on nostettu etusijasäännöt.¹²²

Tässä tutkimuksessa jaottelen tulkintaprosessin ensisijaiseen ja toissijaiseen tulkintaan poiketen siten useimpien muiden kirjoittajien valitsemista terminologisista valinnoista. Kyseisten käsitteiden valinta on mielestäni yleispätevä ja korostaa sitä, etten halua valita tietyn kirjoittajan käyttämiä käsitteitä, sillä millekään niistä ei ole muodostunut kovinkaan vakiintunutta käyttöä. Mielestäni jaottelu ensisijaiseen ja toissijaiseen tulkintaan kuvastaa kyseisten kategorisointien alle kuuluvia periaatteita ja käytäntöjä riittävän yleisellä tasolla. Lisäksi koen jaottelun ymmärrystä helpottavana; ensisijainen tulkinta on aina etusijalla ja vain jos sen avulla ei löydetä ratkaisua, voidaan tulkintaongelman ratkaisemisessa hyödyntää toissijaista tulkintaa.

---

¹¹⁹ Ks. Annolan jaottelusta tarkemmin Annola 2016, s. 24-32. Myös Annolan jaottelun alaluokat teksti- ja kontekstitulkinta jakautuvat edelleen pienemmiksi osa-alueiksi.

¹²⁰ Ks. kyseisestä jaottelusta myös KM 1990:20, s. 21-27.

¹²¹ Saarnilehto *DL* 4/2009, s. 527-529.

¹²² Ks. tarkemmin Varallisuus oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 447-451.

Useiden kirjoittajien käsitevalinnat ovat ymmärrettäviä ja kohtuullisen perusteltuja, mutta mi-
 kään niistä ei ole mielestäni lukijalle informatiivisempi kuin yksinkertainen etusijajärjestykseen
 perustuva jaottelu, johon olen itse päätenyt. Valintaani tukee vielä se, että erityisesti urakkaso-
 pimusten tulkinnasta kirjoittanut Ryyänen on käyttänyt ensisijaisen ja toissijaisen tulkinnan
 käsitteitä.¹²³ Lisäksi myös Saarnilehto ja Annola ovat käyttäneet yhdessä kirjoittamassaan
 teoksessa toissijaisen tulkinnan käsitettä tulkinnan toisen vaiheen kuvaajana.¹²⁴

Taulukko 1

Tässä tutkimuksessa	Ensisijainen tulkinta	Toissijainen tulkinta
Aho	A. Tulkintaperiaatteet B. Tulkintatekniset normit	Pakkotulkinta
Annola	A. Tahtotulkinta A1. Tekstitulkinta A2. Kontekstitulkinta	Riskinjakotulkinta
Hemmo	Osapuolisuuntautunut tulkinta	Tavoitteellinen tulkinta
Saarnilehto	Kielelliset tulkintaperiaatteet	Oikeudelliset tulkintaperiaatteet + Etusijasäännöt + Täydentävät tulkintasäännöt

Oikeuskirjallisuuden ohella myös oikeuskäytännön merkitys sopimustulkintaoppien kehitty-
 misen taustalla on olennainen. Oikeuskäytännön osalta on kuitenkin huomattava se, että tietyn
 sopimuksen tulkinnassa ei voida varauksetta soveltaa toisessa oikeustapauksessa käytettyjä tul-
 kintakeinoja, sillä tapauksen tosiseikasto on aina yksilöllinen. Oikeuden ratkaisuja on mahdol-
 lista hyödyntää ainoastaan tiettyyn rajaan saakka havainnollistajana siitä, mitä tulkintatapoja
 oikeus on erilaisissa tapauksissa soveltanut ja millaisia ovat olleet eri tulkintavaihtoehtojen vä-
 liset painoarvot. Oikeuden harkintavalta onkin sopimusta tulkittaessa laajimmillaan; yksittäisiä,

¹²³ Ensisijaisesta ja toissijaisesta tulkinnasta ks. Ryyänen 2016, s. 69, 76.

¹²⁴ Saarnilehto – Annola 2018, s. 160-163.

tapauskohtaisia olosuhteita varten ei ole mahdollista luoda yleistä sääntelyä vaan ratkaisu on pyrittävä löytämään korostuneesti tapauskohtaisen tulkinnan avulla.¹²⁵

4 SOPIMUSTULKINTAPROSESSI

4.1 *Objektiivista vai subjektiivista tulkintaa?*

Tulkinnassa voidaan käyttää joko objektiivista tai subjektiivista tulkintamenetelmää.¹²⁶ Objektiivisen tulkinnan tarkoituksena on selvittää sopijapuolten tahdonilmaisujen sisältö ulkopuolisin silmin. Koska tulkintariidan ollessa käsillä osapuolten näkemykset eroavat siitä, miten sinänsä eheää sopimusta tai sen yksittäistä ehtokohtaa tulisi arvioida, on tulkintamenetelmänä käytettävä lähtökohtaisesti juuri objektiivista tulkintaa.¹²⁷ Sopimuksen uskotaan tällöin ilmentävän parhaalla mahdollisella tavalla sopijapuolten tahtoa ja tulkinta pohjautuu vahvasti sopimuksessa sovittuun.¹²⁸ Objektiivisen tulkinnan lopputuloksen on myös tarkoitus vastata sitä ratkaisua, joka on maalaisjärjestä johdettavissa.¹²⁹

Toinen vaihtoehto oikeustoimen tulkinnalle on subjektiivinen tulkinta. Subjektiivisella tulkinnalla tarkoitetaan tulkintaa, jonka päämääränä on selvittää ilmaisijan tosiasiallisesti tarkoittama merkitys sopimuksen sisällölle.¹³⁰ Sopimusasiakirjan tarkastelu on tällöin vain yksi tapa selvittää sopijapuolten tahtoa.¹³¹ Subjektiivisella tulkinnalla ei ole juurikaan merkitystä sopimusta tulkittaessa, sillä sopimuksessa on yleensä kaksi tai useampi sopimusosapuolta, jotka ovat tulkintariidan syntyessä erimielisiä siitä, miten sopimusta tulisi tulkita. Tällöin hyötyä ei ole sen ratkaisemisella, mitä mieltä yksittäinen sopimusosapuoli on riidanalaisen ehtokohdan merkityksestä. Subjektiivista tulkintaa käytetäänkin lähinnä testamentin tulkinnassa, jossa

---

¹²⁵ Hemmo 2003, s. 578; ks. myös Aho 1968, s. 133.

¹²⁶ Annola on lisäksi käyttänyt intersubjektiivisen tulkinnan käsitettä. Intersubjektiivisessä tulkinnassa on hänen mukaan kyse tulkinnasta, jossa sopijapuolten yksimielinen näkemys vahvistetaan sopimussisällöksi. Tämä tulkintamuoto joutuu usein kuitenkin väistymään yhteisymmärryksen puuttuessa. Ks. Annola 2016, s. 116.

¹²⁷ Annola 2011, s. 175. Ks. myös Saarnilehto 2009, s. 153; KM 1990:20, s. 17-21.

¹²⁸ Annola 2011, s. 175.

¹²⁹ Tørum 2019, s. 17. Annola on kuvannut objektiivisen tulkinnan tapahtuvan järkeväen miehen (*reasonable man*) näkökulmasta (ks. Annola 2016, s. 117).

¹³⁰ Aho 1968, s. 138; Saarnilehto – Annola 2018, s. 152.

¹³¹ Annola 2011, s. 176.

pyrkimyksenä on selvittää, mikä on ollut testamentin tehneen vainajan viimeinen tahto (PK 11:1 §).¹³²

Aho on kutsunut subjektiivista ja objektiivista tulkintaa *yleisiksi tulkintaperiaatteiksi*. Hänen mukaan näiden yleisten tulkintaperiaatteiden tärkein tehtävä on käytettävissä olevan tulkinta-aineiston rajaaminen.¹³³ Annolakin on esittänyt, että kyseisten tulkintamenetelmien pääasiallinen tehtävä on määrittää hyödynnettävän tulkintamateriaalin laajuus. Objektiivinen tulkinta kohdistuu sellaiseen aineistoon, jonka sopijapuolet ovat yhteisesti tuottaneet. Subjektiivista tulkintamenetelmää hyödynnettäessä tulkintamateriaaliksi sisällytetään myös sopijapuolen yksin tuottamaa aineistoa. Lisäksi objektiivisesta tulkinnasta poiketen subjektiivinen tulkinta ei yleensä pitäydy arvioimaan aineistoa neutraalista näkökulmasta. Toisen sopijapuolen näkemys korostuu usein subjektiivista tulkintamenetelmää hyödynnettäessä.¹³⁴

Subjektiivinen ja objektiivinen tulkinta nähdään usein vastakkaisina, toisensa poissulkevinä tulkintamenetelminä. Tulkintamenetelmän valinnasta riippumatta tulkinnan tavoitteena on kuitenkin aina, ainakin välillisesti, sopijapuolten tarkoituksen etsiminen. Saman tavoitteen takia molempia tulkintamenetelmiä on Annolan mukaan mahdollista hyödyntää sopimuksen tulkinnassa. On vain kiinnitettävä huomiota siihen, “missä vaiheessa, missä tilanteissa ja millä painoarvolla eri tulkintamenetelmiä käytetään”.¹³⁵

Kun objektiivisen tulkintamenetelmän rajaama aineistoa on arvioitu, voidaan sopimuksen tulkinnassa Annolan näkemyksen mukaan ottaa huomioon kaikki muukin osapuolten tarkoituksesta kertova aineisto. Muusta aineistosta ilmenevä sopijapuolten tahto voi tällöin ohittaa sopimuksen ja tulkinnassa voidaan ajatella silloin hyödynnettävän subjektiivista tulkintamenetelmää.¹³⁶ Seurauksena voi olla objektiivisen tulkinnan avulla luodun presumption vahvistuminen, täsmentyminen tai kumoutuminen.¹³⁷

---

¹³² Hoppu – Hoppu 2016, s. 83-85. Oikeuskäytännöstä ks. esim. KKO:2015:46 ja KKO:2019:27. Ks. myös Annola 2016, s. 88-92.

¹³³ Ks. Aho 1968, s. 138-145.

¹³⁴ Annola 2011, s. 177-179.

¹³⁵ Annola 2011, s. 176-177.

¹³⁶ Ks. Annola 2011, s. 183-184.

¹³⁷ Annola 2016, s. 169. Aho onkin kutsunut tulkinnassa käytettävää tulkintamenetelmää laajennetuksi objektiiviseksi tulkinnaksi, sillä objektiivisen tulkinnan lisäksi myös subjektiivista tulkintaa voidaan tietyltä osin hyödyntää (Ks. Aho 1968, s. 170-171).

Joka tapauksessa tulkintamenetelmän valinta luo ainoastaan sen kehikon, jonka antamien rajojen suuntaisesti tulkitsijan on edettävä. Kyseinen kehikko ohjaa tulkintaa tiettyjä arvoja korostavaan suuntaan – olivat ne sitten yksilön tai ulkopuolisen henkilön näkemystä korostavia. Itse tulkinta toteutuu toisenlaisia tulkintaperiaatteita hyödyntämällä.¹³⁸

4.2 *Tulkinnassa hyödynnettävä aineisto*

Tulkinnan tarkoituksena on sopimuksen sisällön määrittäminen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on tulkinnassa tukeuduttava sopimusasiakirjan lisäksi mahdollisesti myös muihin välillisiin informaatiolähteisiin, jotka auttavat tulkitsijaa tekemään johtopäätöksiä siitä, mitä sopijapuolet ovat sopimuksella sopineet.¹³⁹

Tulkinnassa hyödynnettävällä aineistolla on vaikutusta tulkinnan lopputulokseen tiettyjen määrärajojen sisällä. On ymmärrettävää, että tulkinta-aineiston laajuudesta ja tyypistä riippuen myös tulkinnan lopputulos voi vaihdella. Myös sopijapuolen tarkoitus on löydettävissä sitä helpommin ja varmemmin, mitä laajempaan tulkinta-aineistoon tapauksessa on mahdollista vedota.¹⁴⁰ Sopimustulkinnassa objektiivinen tulkintamenetelmä rajoittaa mahdollisen tulkinta-aineiston siihen, minkä ilmaisun vastaanottaja on tuntenut tai tämän olisi pitänyt tuntea. Vetoaminen tällaiseen tulkintamateriaaliin on mahdollista joko kokonaisuudessaan tai vain siltä osin, kuin se on kyseisen sopijapuolen intressien mukaista.¹⁴¹

Annolan mukaan tulkinnassa hyödynnettävä aineisto olisi määriteltävä jo ennen varsinaisen tulkintaoperaation aloittamista. Hän on eritellyt tämän vaiheen siten, että aluksi on yksilöitävä tulkinnan kohteena oleva sopimusmateriaali. Sitten on määriteltävä tulkintamateriaali, jonka avulla sopimusmateriaalia tulkitaan. Vasta tämän vaiheen jälkeen päästään ratkaisemaan itse tulkintaongelmaa. Itse tulkintaoperaatiossa pyritään Annolan mukaan vahvistamaan sopimusmateriaalista ilmenevä sopimuksen sisältö tulkintamateriaalia hyödyntämällä. Sopimuksen sisällön määrittämisessä käytetään tulkintamateriaalia tulkintamenetelmiä hyödyntäen.¹⁴²

---

¹³⁸ Aho 1968, s. 134-135.

¹³⁹ Hemmo 2003, s. 583; Annola 2016, s. 121.

¹⁴⁰ Aho 1968, s. 140.

¹⁴¹ Aho 1968, s. 164-165.

¹⁴² Ks. Annola 2016, s. 17-24.

Hemmo on tiivistänyt asian yksinkertaisemmin siten, että ensin on määriteltävä huomioitava tulkinta-aineisto, jonka oikeudellisia vaikutuksia sitten arvioidaan tulkintasääntöjen avulla.¹⁴³

Ryynänenkin on argumentoinut tulkintakohteen, sopimusmateriaalin ja muun sopimussuhteeseen liittyvän materiaalin erottamisen tärkeyden puolesta. Erityisesti sopimusmateriaalin erottaminen muusta sopimussuhteeseen liittyvästä materiaalista on hänen mukaansa tärkeää, sillä vain siten tulkinta kyetään toteuttamaan rationaalisella ja johdonmukaisella tavalla. Kun tulkinnassa hyödynnetään sopimuksen ulkopuolista aineistoa, eikä sitä selvästi eroteta itse sopimusmateriaalista, on vaarana, että tällainen aineisto saa tulkinnassa liian vahvan painoarvon sopijapuolten sopimusvapauden, asianosaisautonomian ja oikeusvarmuuden näkökulmasta.¹⁴⁴

Mielestäni selkeintä on kuitenkin ajatella asiaa kuten Tørum on sen ilmaissut: sopimusta ympäröivä aineisto on se, jonka sopijapuolet tuovat todistusaineistona esille riitatilanteessa. Asiaa ratkaiseva tuomari tai välimies ei pyydä itsenäisesti sopijapuolia toimittamaan hänelle ratkaisun tueksi sopimusta ympäröivää aineistoa, kuten valmisteluasiakirjoja, vaan sopijapuolet esittävät sen aineiston, joka heidän mielestään on asiassa relevanttia ja tulkintaratkaisu tehdään sen perusteella.¹⁴⁵ Tulkinta-aineiston määrittelyä ei siten ole välttämättä tarpeen tehdä erillisenä vaiheena ennen tulkinnan aloittamista, vaan tulkinnan ja tulkinta-aineiston määrittelyn voidaan nähdä kulkevan käsi kädessä tulkintaprosessin edetessä.

Myös on Aho on esittänyt samansuuntaisesti, että tulkinta-aineistoksi olisi katsottava kaikki se aineisto, joka vaikuttaa osana tulkintaa. Merkitystä ei tällöin ole tulkinnan kohteen (sopimusmateriaalin) ja tulkintamateriaalin erottamisella.¹⁴⁶ Erottelun merkityksettömyyteen tulkinnan lopputuloksen kannalta on lopulta sitä kaikkein vahvimmin puoltanut Annolakin päätynt, mutta hän on kuitenkin korostanut kyseisen erottelun merkitystä tulkintaprosessin systemaattisuuden kannalta.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Hemmo 2003, s. 598.

¹⁴⁴ Ryynänen *Edilex* 2019/18, s. 4.

¹⁴⁵ Tørum 2019, s. 29.

¹⁴⁶ Aho 1968, s. 138-140.

¹⁴⁷ Annola 2016, s. 19.

4.3 Sopimusoikeudellinen etusijajärjestys

Sopimusaineiston ohella normit voivat vaikuttaa sopimuksen sisällön määräytymiseen ja sitä kautta myös sopimustulkintaan.¹⁴⁸ Voidaan sanoa, että lainsäädäntö luo sopimusvapaudelle reunaehdot, joiden laajuus vaihtelee sopimustyyppistä riippuen.¹⁴⁹ Koska sopimustulkinnan tarkoituksena on selvittää sopimuksen sisältö, on tärkeä ymmärtää, mitkä tekijät vaikuttavat tulkinnan kohteena olevan sopimuksen sisällön määräytymiseen. Lähteet, joiden avulla sopimuksen sisältö määritellään, on vakiintuneesti asetettu seuraavaan keskinäiseen etusijajärjestykseen:

- 1) pakottava lainsäädäntö,
- 2) sopimus ja se, mitä on katsottava sovitun,
- 3) kauppatapa ja muu vastaava tapa, sekä
- 4) dispositiivinen lainsäädäntö.¹⁵⁰

Erityisesti jaottelu pakottaviin ja tahdonvaltaisiin normeihin on sopimuksen tulkinnan kannalta olennainen, sillä sen perusteella normit jakautuvat velvoittavuusjärjestyksessä sopimussisällön ohittaviin ja siihen suhteessa toissijaisiin normeihin.¹⁵¹ Lainsäädännön ollessa pakottavaa eli indispositiivista muotoutuu sopimuksen sisältö ensisijaisesti lain mukaisella tavalla. Jos lainsäädäntö on puolestaan dispositiivista eli tahdonvaltaista, on sopimuksella itsellään ratkaiseva merkitys. Tahdonvaltainen laki tulee sovellettavaksi vain, jos sopimuksessa ei ole toisin sovittu.

152

Kyseinen jaottelu ratkaisee siis myös sen, milloin sopimuksen tulkinta ylipäätään voi olla tarpeen. Kun sopimussisällöstä on säädetty pakottavin oikeusnormein, sivuuttavat ne automaattisesti sopimuksen sisällön, eikä asiantilan tulkinnalle ole tarvetta.¹⁵³ Sääntelyn jäädessä

---

¹⁴⁸ Sopimusoikeus / Hoppu 2006, luku 7. – ”Sisällön määräytyminen”.

¹⁴⁹ Saarnilehto – Annola 2018, s. 138, 140.

¹⁵⁰ Etusijajärjestys tässä muodossa ks. Saarnilehto – Annola 2018, s. 141-142; Hemmo 2003, s. 564-565 sekä Sopimusoikeus / Hoppu 2006, luku 3. – ”Sopimukseen sovellettavien normien soveltamisjärjestys” – ”Normien soveltamisjärjestys”, jossa tosin osapuolten vakiintunut käytäntö ja alalla vallitseva kauppatapa on erotettu toisistaan edeltävässä järjestyksessä.

¹⁵¹ Hemmo 2003, s. 634.

¹⁵² Saarnilehto – Annola 2018, s. 138-142. Hemmon mukaan etusijajärjestys on tosin todellisuudessa monimutkaisempi kokonaisuus, sillä dispositiiviset säännökset vaikuttavat usein pakottavan lainsäädännön soveltamiseen (ks. Hemmo 2003, s. 565-566).

¹⁵³ Hemmo 2003, s. 634-635. Vrt. Aho on esittänyt, että tulkinta olisi aina tarpeen tuomioistuimen ratkaisua tehtäessä riippumatta siitä, onko oikeustoimen sisällöstä tai oikeusvaikutuksista erimielisyyttä (Aho 1968, s. 52).

velvoittavuusjärjestyksessä toissijaiseksi sopimuksen sisältöön nähden, on tulkinnan avulla selvitettävä, mikä osapuolten tarkoitus on sopimusta laadittaessa ollut – ovatko he halunneet poiketa tahdonvaltaisesta sääntelystä, mahdollisesti täydentää sitä vai kenties jättää sopimuksen tahdonvaltaisten normien varaan.¹⁵⁴ Tarkastelun keskiössä on tällöin itse sopimusaineisto. Pakottava ja tahdonvaltainen lainsäädäntö sekä tavat ja käytännöt saattavat tosin tulla sovellettavaksi osana tulkintaprosessia. Toissijaisessa tulkinnassa normit voivat lopulta nousta jopa ratkaisevaan asemaan.¹⁵⁵

Rahoitusleasing-järjestelyä koskevassa ratkaisussa KKO:2008:53 rahoitusyhtiö vetosi siihen, että rahoitusyhtiöllä ei vakiintuneen käytännön mukaan ole vastuuta leasingvuokratiohteen virhetilanteissa. Korkein oikeus totesi kuitenkin, ettei rahoitusyhtiö ollut esittänyt asiassa selvitystä tällaisesta vakiintuneesta käytännöstä, jota ei siten voitu ottaa sopimuksen tulkinnan perustaksi. Sen sijaan ratkaisu tuli perustaa ennen kaikkea sopimusasiakirjassa sovittuun.

Ratkaisussa KKO:2014:61 korkein oikeus totesi välillisen vahingon käsitteen merkityssisältöä selvittäessään, että kun käsitteen merkitystä ei ollut täsmennetty tulkintariidan kohteena olevissa vakioehdoissa, eikä asiassa oltu vedottu kauppatapaan tai käytäntöön, oli tulkinta perustettava siihen, mitä välillisillä vahingoilla yleensä tarkoitetaan. Ratkaisussaan KKO esitti, että arvioinnissa oli tällöin perusteltua tukeutua kauppalain mukaiseen jaotteluun välittömiin ja välillisiin vahinkoihin ja päätynyt siihen, että sopimussakko oli ymmärrettävä kauppalain mukaisesti välilliseksi vahingoksi.

4.4 *Ensisijainen tulkinta*

4.4.1 Ensisijaisen tulkinnan tavoitteet

Varsinaisessa tulkintaprosessissa tulkintaongelman ratkaisun etsintä aloitetaan ensisijaisen tulkinnan keinoin. Tulkinnan ensimmäisen varsinaisen vaiheen tarkoituksena on muodostaa sopijapuolten yhteisymmärrystä ja tarkoitusta vastaava tulkintaratkaisu. Tulkinta perustetaan tällöin ensinnäkin sopimuksen sanamuotoon.¹⁵⁶ Edellä esitetysti myös sopimusta ympäröivä tulkintaympäristö ja -materiaali vaikuttavat yleensä väistämättä ehtojen sisällön arviointiin.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴ Hemmo 2003, s. 635. Esimerkiksi oikeustoimilain 1 luku on luonteeltaan dispositiivinen eli sen säännöksiä sovelletaan vain, jos sopijapuolet eivät ole sopineet toisin. Lisäksi oikeustoimilain 1 luvun säännökset ovat toissijaisia; myös kauppatapa tai muu sopijapuolten välille muodostunut käytäntö voi syrjäyttää laissa säädetyt normit (Varallisuus-oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 372).

¹⁵⁵ Annola 2016, s. 93. Ks. lakiperusteisten normien mukaisesta tulkinnasta osana toissijaista tulkintaa Hemmo 2003, s. 634-637 ja tätä vastaavasta normatiivisuussäännön mukaisesta tulkinnasta Annola 2016, s. 286-288.

¹⁵⁶ Hemmo 2003, s. 602.

¹⁵⁷ Annola 2016, s. 9.

Yleisohjeena voidaan sanoa, että mitä epäselvempi sopimus itsessään on, sitä suuremman merkityksen muu tulkinta-aineisto saa osana sopimuksen tulkintaa.¹⁵⁸

Osapuolten sopimuksentekohetken mukaisen tarkoituksen etsiminen on sopimustulkinnan ensisijaisena tavoitteena muissakin Pohjoismaissa.¹⁵⁹ Myös kansainvälisissä sopimusoikeudellisissa periaatekokoelmissa on annettu ensisijaisuus osapuolten yhteiselle tarkoitukselle.¹⁶⁰ Huomionarvoista on kuitenkin se, että kun ensisijaisena tavoitteena on sopijapuolten yhteistä tarkoitusta vastaavaan ratkaisuun pääseminen, ohittaa tällainen tarkoitus jopa sopimuksen kirjallisen sisällön.¹⁶¹ Tätä ajattelumallia kutsutaan perinteisesti nimityksellä *falsa demonstratio non nocet*.¹⁶² Jos sopimuskumppanit ovat samaa mieltä tulkintariidan kohteena olevasta seikasta, ei tulkinnalle ole tarvetta, vaikka ehto olisikin sanamuodoltaan monitulkintainen.¹⁶³

Sopijapuolilla ei kuitenkaan aina ole yhteneväistä näkemystä siitä, mikä sopimuksen sisältö on. Käytetyt ilmaisut voivat olla moniselitteisiä ja sopijapuolet ovat voineet ymmärtää sopimuksen tai tietyn ehtokohdan hyvinkin eri tavoin.¹⁶⁴ Tulkinnalle voi olla tarvetta myös silloin, kun itse ehto on sanamuodoltaan yksiselitteinen. Sopimus voi nimittäin sisältää irrallaan selviä, mutta keskenään ristiriidassa olevia ehtoja. Myös sopimuskokonaisuus, sopimuksen syntymiseen vaikuttaneet olosuhteet, sopijapuolten aiempi vakiintunut käytäntö sekä suullisesti ilmaistut seikat voivat aiheuttaa epäselvyyttä, jonka seurauksena sopimuksen tulkinnalle onkin tarvetta.¹⁶⁵ Kun yhteisestä tarkoituksesta ei ole saatavissa riittävää selvitystä, nousee laadittu sopimus ratkaisevaan asemaan sopijapuolten tarkoitusten kuvaajana.¹⁶⁶ Tällöin tulkinnan avulla pyritään selvittämään sopimuksen alkuperäinen tarkoitus siinä olevat epäselvyydet poistamalla.¹⁶⁷

---

¹⁵⁸ Aho 1968, s. 230.

¹⁵⁹ Tørum 2019, s. 47; Annola 2016, s. 51.

¹⁶⁰ UNIDROIT-periaatteet 2016 artikla 4.1 (1), PECL artikla 5:101 (1) ja DCFR II. artikla 8:101 (1). Ks. Annola 2016, s. 60.

¹⁶¹ Saarnilehto – Annola 2018, s. 151. Ks. myös KKO:2002:84. Sopijapuolten yhteisen näkemyksen korostaminen yli sopimuksen sanamuodon on tulkinnan perustana myös valtaosassa Euroopan maissa sekä Yhdysvalloissa (Cserne 2009, s. 6).

¹⁶² Annola 2016, s. 16. Ks. myös Aho 1968, s. 166-167. Tarkoituksena on se, ettei sopijapuolten tarkoitukseen nähden virheellinen ilmaisu määritä sopimuksen sisältöä (Hemmo 2008, s. 320).

¹⁶³ Lehtinen 2007, s. 155-156; HE 218/1994 vp, s. 16; Annola 2016, s. 60-61.

¹⁶⁴ Saarnilehto – Annola 2018, s. 142.

¹⁶⁵ HE 218/1994 vp, s. 16.

¹⁶⁶ Saarnilehto – Annola 2018, s. 151.

¹⁶⁷ Saarnilehto – Annola 2018, s. 142.

4.4.2 Sopimuksen sanamuodon mukainen tulkinta

Kun ilmenee tarve sopimuksen tulkinnalle, on ymmärrettävää, että lähtökohtana on sopimuksen tulkinta sen sanamuodon mukaisesti, sillä sopimuksen voidaan katsoa yleensä kuvastavan osapuolten tarkoituksia. Sopimuksella ei ole itseisarvollista merkitystä tulkinnassa, vaan sen etusija tulkinnan kohteena perustuu näkemykseen siitä, että sopimuksen taustalla on osapuolten yhteinen tavoite tietyn sopimussisällön syntymiseen.¹⁶⁸ Pyrkimyksenä on aina ensisijaisesti päätyä ratkaisuun, joka kuvastaa sopijapuolten uskottua yhteistä tarkoitusta.¹⁶⁹

Sopimuksen ollessa kirjallinen, on se ensisijainen ja usein jopa ainoa tulkinnassa käytettävä aineisto. Jos sopimuksesta on löydettävissä selvä ratkaisu tulkintaongelmaan, on muulla tulkinta-aineistolla vaikea kumota tätä.¹⁷⁰ Sanamuodon selkeys sekä se, kuinka huolellisen valmistelun seurauksena sopimus on syntynyt vaikuttavat sopimuksen sanamuodon painoarvoon tulkinnassa.¹⁷¹ Jos toinen sopijapuoli pitää sopimuksen sanamuotoa paikkaansa pitävänä ja toinen taas vetoaa sanamuodosta poikkeavaan tarkoitukseen, on asia ratkaistava esitetyn näytön perusteella.¹⁷²

Sopimuksen sanamuotoakin on mahdollista tulkita eri tavoin. Vaikutusta on sopimuksen kielellisellä sisällöllä, ulkoasulla sekä tekstin merkintätavalla.¹⁷³ Lähtökohtana on käytettyjen ilmaisujen yleiskielen mukainen tulkinta, mutta ratkaisu voidaan perustaa tietyissä tilanteissa myös ammattikielen tai lainsäädännön mukaiseen tulkintatapaan.¹⁷⁴ Erityisesti liikesopimuksia on usein tulkittava tietyn erityisalan sanaston mukaisesti, vaikka niidenkin tulkinnan lähtökohtana on sanamuodon yleiskielinen merkitys.¹⁷⁵

Ratkaisussa KKO:2004:124 tulkinnanvaraisuus koski kerrosala -käsitettä. Korkein oikeus totesi, että lähtökohdaksi oli otettava käsitteen lainsäädännössä esitetty merkityssisältö, sillä tulkintaa ei kyseisessä tilanteessa voitu perustaa sen varaan, kumpi osapuoli sopimusehdon oli muotoillut. Osapuolet eivät myöskään olleet esittäneet näyttöä sellaisista seikoista, joiden perusteella tarkoituksena olisi ollut poiketa lain mukaisesta merkityssisällöstä. (Ään.)

---

¹⁶⁸ Hemmo 2003, s. 607-608; Annola 2016, s. 61.

¹⁶⁹ Annola 2016, s. 61. Niemen mukaan hyväksyttävä tulkintatulos ei yleensä voi olla sellainen, joka on yllätys molemmille sopijapuolille (Niemi 1996, s. 189).

¹⁷⁰ Hemmo 2003, s. 584-585.

¹⁷¹ Hemmo 2008, s. 318.

¹⁷² Hemmo 2003, s. 623-624.

¹⁷³ Hemmo 2003, s. 585.

¹⁷⁴ Ks. Hemmo 2003, s. 610-611; Annola 2016, s. 177-184. Oikeuskäytännöstä KKO:2001:135. Näin yleensä myös ulkomaisissa oikeusjärjestelmissä ks. Cserne 2009, s. 7.

¹⁷⁵ Lehtinen 2007, s. 156.

Ratkaisussa KKO:2014:61 korkein oikeus selvitti vakioehdoissa olleen välillinen vahinko - käsitteen merkitystä ensisijaisesti siitä näkökulmasta, mitä kyseisellä käsitteellä yleensä tarkoitetaan. Tarkastelussa kiinnitettiin tällöin huomiota kauppalain sisältöön, kyseisen lain esitöihin sekä oikeuskirjallisuudessa esitettyihin näkemyksiin.

Liian pitkälle kieliasun mukainen tulkinta ei kuitenkaan saa mennä, jotta tulkitsija ei mene tulkinnassa pidemmälle kuin mitä sopijapuolet ovat itse ymmärtäneet. Sopimustekstin kielelliset yksityiskohdat eivät nimittäin välttämättä ole osapuolten harkiten tekemiä valintoja.¹⁷⁶ Tulkinnan apuna voidaan hyödyntää kielitieteellisen arvioinnin lisäksi myös muita ei-juridisia apukeinoja. Ainakin psykologian, fysiikan ja logiikan on sanottu voivan auttaa onnistuneen tulkintaratkaisun saavuttamisessa.¹⁷⁷

Lisäksi sopimuksen ajatellaan lähtökohtaisesti olevan johdonmukainen kokonaisuus.¹⁷⁸ Yksittäistä ilmaisua tulkittaessa on huomioitava myös koko se ympäristö, johon tulkinnan kohde sijoittuu. Vaikutusta on Hemmon mukaan ”virkkeen ja sopimusehdon kokonaissisällöllä sekä ilmaisun systemaattisella sijainnilla sopimusehtojen joukossa”. Lisäksi sopimuskokonaisuus ja sopimukseen liittyvä tosiasiallinen toiminta ovat usein tulkinnassa vaikuttavia tekijöitä.¹⁷⁹ Samojen termien voidaan myös ajatella tarkoittavan samaa sopimuksen eri kohdissa.¹⁸⁰ Otsikoinnillakin voi olla merkitystä.¹⁸¹ Lisäksi tulkinnan lopputulos voidaan huomioida jo tulkintaratkaisua tehtäessä. Päämääränä tulisi olla sellaisen merkityksen antaminen sopimusedolle, jonka sopijapuolet olisivat todennäköisesti hyväksyneet sille sopimuksen laatimishetkellä.¹⁸²

On myös tavallista, että sopimus muodostuu useista eri asiakirjoista, jotka yhdessä muodostavat tulkittavan sopimuskokonaisuuden.¹⁸³ Tulkinnassa voidaan huomioida itse sopimusasiakirjan lisäksi esimerkiksi siihen kuuluva liiteaineisto. Liitteeksi sopimukseen voidaan ottaa käsitteiden määritelmäluettelo, jolloin on ymmärrettävää, että sopimuksessa oleva käsite saa sisältonsä juuri kyseisen liiteasiakirjan mukaisesti. Vaikka nimenomaista käsittemäärittelyä ei

---

¹⁷⁶ Hemmo 2003, s. 617. Sopimustekstin painoarvo on tosin riippuvainen sopimuksen erityispiirteistä. Esimerkiksi määrämutoisen sopimuksen tulkinnassa sanamuodolla on katsottu olevan erityinen painoarvo. (Hemmo 2003, s. 619)

¹⁷⁷ Ks. Aho 1968, s. 133; Annola 2016, s. 93.

¹⁷⁸ Ks. Annola 2016, s. 189-191.

¹⁷⁹ Hemmo 2008, s. 319. Ks. myös Aho 1968, s. 202-218.

¹⁸⁰ Hemmo 2008, s. 319; Aho 1968, s. 216.

¹⁸¹ Ks. Annola 2016, s. 193-195.

¹⁸² Aho 1968, s. 203, 218.

¹⁸³ Annola 2016, s. 135.

olisikaan otettu osaksi sopimusta, tulee tulkinnan joka tapauksessa lähtökohtaisesti perustua sopimuksen kokonaissisältöön, eikä vain yksittäisen ehtokohdan irralliseen merkitykseen.¹⁸⁴

Korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä on huomattavissa yhteneväinen linja siihen, että sopimuksen tulkintatilanteessa KKO arvioi lähes poikkeuksetta ensisijaisesti sitä, mitä sopimuksen tai yksittäisen ehtokohdan sanamuodosta olisi ymmärrettävä. Kaikissa tarkastelemisiani 35 oikeustapauksessa sopimuksen sisällön arvioiminen oli osa ratkaisua.¹⁸⁵ Osassa ratkaisuista sopimuksen sanamuodon etusija mainittiin nimenomaisesti, kun taas osassa ratkaisuista se kävi ilmi välillisesti. Myös sopijapuolten tarkoitus oli useassa ratkaisussa arvioinnin kohteena.

Ratkaisussa KKO:2014:70 sopimuksen sisällön arvioinnin etusija ilmaistiin varsin selkeästi: ”Korkein oikeus toteaa, että hallituksen esityksessä mainittujen yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti sopimuksen tulkinnan lähtökohtana on sopimuksen sanamuoto.”

Korkein oikeus ilmaisi sanamuodon tarkastelun etusijan YSE-ehtoja koskevassa ratkaisussa KKO:2017:14. Ratkaisussa todettiin, että sopimustulkinnan lähtökohdaksi oli sopimusoikeudessa vakiintuneen periaatteen mukaisesti otettava sopimuksen sanamuoto, kun ehdot eivät olleet sopijapuolten laatimia eikä asiassa ollut esitetty selvitystä siitä, että ehdot olisivat olleet sopimusneuvottelujen kohteena.

Sopijapuolten yhteisen tarkoituksen etusija tuli selvästi esille ratkaisussa KKO:2002:84, jossa korkein oikeus totesi, että: ”niin kuin hovioikeuden päätöksessä on todettu, oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa on vakiintuneesti katsottu mahdolliseksi täsmentää sopijapuolen vaatimuksesta kaupan ehtoja muun muassa luovutuksen kohteen osalta kauppakirjan sanamuodosta poiketen vastaamaan sopijapuolten tarkoitusta sopimuksen tekohetkellä”.

4.4.3 Muuhun aineistoon perustuva tulkinta

Pelkkä sopimuksen sanamuoto ei yleensä vielä anna tarpeeksi edellytyksiä yksiselitteisen tulkintaratkaisun antamiselle, vaan sopimusta on tarkasteltava sen kontekstissa eli osana niitä olosuhteita, joissa se on tehty.¹⁸⁶ Sopimusehtojen lisäksi tulkinnassa huomioitavaa aineistoa voivat olla osapuolten välinen kirjallinen valmisteluaineisto, osapuolten aiempi samankaltainen sopimuskäytäntö, suullinen tiedonvaihto tai esimerkiksi markkinointimateriaali. Tällainen muu tulkinta-aineisto ei lähtökohtaisesti ole yhtä velvoittavaa kuin varsinainen sopimusaineisto. Sen merkitys voi myös vähentyä myöhempien tahdonilmaisujen, tietojenvaihdon tai poikkeavien

---

¹⁸⁴ Hemmo 2003, s. 585. Ks. myös Annola 2016, s. 136-137.

¹⁸⁵ Huomioitava on tosin se, että vaikka en asettanut kriteeriksi ratkaisun valinnalle tutkimusaineistoon sitä, että ratkaisusta on poimittavissa ainakin jossain määrin sopimuksen ensisijainen tulkinta, on tutkimusaineistoon valikoituneiden tapausten joukko varmasti osittain puutteellinen, sillä onhan sopimuksen sisällön arviointi juuri se peruste, johon olen itse kiinnittänyt erityistä huomiota ratkaisujen joukkoa rajatessani.

¹⁸⁶ Tørum 2019, s. 24. Kontekstin merkityksestä tulkinnassa ks. Annola 2016, s. 215-246.

varsinaisten sopimusehtojen vuoksi. Muulla tulkinta-aineistolla on kuitenkin usein merkitystä osana sopimuksen tulkintaa.¹⁸⁷

Ratkaisussa KKO:2001:34 merkittävän aseman tulkinnassa sai urakkaneuvotteluiden taustalla ollut tarjous. Korkein oikeus lähti tulkinnassa liikkeelle sopimuksen sanamuodon arvioimisesta, mutta päätyi siihen, että tulkinnassa on sopimuksen sanamuodosta huolimatta päädyttävä siihen lopputulokseen, että sopijapuolet olivat urakkaneuvotteluissa sopineet juuri tarjouksen mukaisesta sopimussisällöstä.

Myös useissa sopimusoikeuden kansainvälisissä periaatekokoelmissa on määritelty tulkinnassa huomioon otettavat tekijät. DCFR:n mukaan tulkinnassa on huomioitava erityisesti a) olosuhteet, joissa sopimus on laadittu, sopimusneuvottelut mukaan lukien, b) sopijapuolten toiminta sopimuksentekohetkellä ja sen jälkeen, c) sopijapuolten aiemmin välisissään sopimussuhteissa samankaltaisille ehdoille tai ilmaisuille sekä käytännöille antamat tulkinnat, d) samalla alalla kyseisille ehdoille ja ilmaisuille yleisesti annettu merkitys ja tällaisia ehtoja koskeva tulkintatapa, e) sopimuksen luonne ja tarkoitus, f) kauppatapana sekä g) hyvän uskon vaatimus ja hyvä liiketapa (good faith & fair dealing).¹⁸⁸

Hemmo on verrannut osuvasti sopimusneuvotteluiden vaikutusta sopimuksen tulkintaan lain esitöiden vaikutukseen laintulkinnassa. Kyseisistä aineistoista on mahdollista saada ymmärrystä siitä, mitä tulkinnanvaraisilla sopimus- tai lainkohdilla on laatimisvaiheessa haluttu tarkoittavan. Sopimusneuvotteluilla onkin suurin merkitys sopimusosapuolten yhdessä laatimien¹⁸⁹ sopimusten tulkinnassa. Sopimuksen valmisteluaineistoja tulkittaessa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, kuvaako kyseinen keskustelu sopimusosapuolten yhteistä tarkoitusta vai ainoastaan toisen osapuolen käsitystä ja missä vaiheessa neuvotteluita asiasta on keskusteltu. Sopimuksen tavoitteet ovat nimittäin voineet muuttua myös neuvotteluiden aikana, jolloin alkuvaiheessa esiin tuotu näkökanta on voinut muotoutua vielä myöhemmin sopimuksen laadintaprosessin aikana.¹⁹⁰

Aiemman sopimuskäytännön merkitys sopimustulkinnassa on siinä, että epäselvälle ehdolle voidaan antaa se merkitys, mikä osapuolten välillä on aiemmissa sopimuksissa sille annettu.

---

¹⁸⁷ Hemmo 2008, s. 293-294.

¹⁸⁸ DCFR II. artikla 8:102 (1). Samat tai samankaltaiset tulkintaohjeet on ilmaistu myös UNIDROIT-periaatteissa 2016 (artikla 4.3) ja PECL-periaatteissa (artikla 5:102).

¹⁸⁹ Vrt. vakiosopimusta laadittaessa sopimusneuvotteluita ei usein käydä ollenkaan, ellei jostain vakioehdosta poiketa tai kyse ole ns. agreed documents -vakioehdoista.

¹⁹⁰ Hemmo 2003, s. 588.

Tällaisen sopimuskäytännön hyödyntämisessä tulee kuitenkin noudattaa maltillisuutta, sillä osapuolten tarkoituksena on voinut olla nimenomaan muuttaa vallinnutta käytäntöä uudella sopimuksella.¹⁹¹ Varmuuden vuoksi sopijapuolen voi olla silti kannattavaa ilmoittaa, ettei halua sopimussuhteessa enää noudatettavan aiempaa käytäntöä.¹⁹² Myös yleisesti vallitsevalla sopimuskäytännöllä sekä alan käytännöillä on tietyissä tilanteissa vaikutusta sopimuksen tulkintaan.¹⁹³

Lisäksi sopimusosapuolten toiminnalla voi olla vaikutusta osana tulkintaa.¹⁹⁴ Erityisesti pitkässä sopimussuhteessa sopijapuolten toiminta voi osoittaa sen, miten he ovat käytännössä yhteisesti ymmärtäneet sopimuksen tarkoituksen.¹⁹⁵ On myös mahdollista, että sopimuksen sisältö muuttuu alkuperäisestä tarkoituksestaan toiminnan myötä. Koska sopimuksen sisältöä ei kuitenkaan ole yksipuolisesti mahdollista muuttaa, on tällaisella toiminnalla vaikutusta lähinnä todistelun tukena vahvistettaessa sitä, mitkä sopijapuolten tarkoitukset ovat olleet.¹⁹⁶

Korkein oikeus on todennut ratkaisussaan KKO:2014:70 sopimuksentekohetken jälkeisen toiminnan voivan vaikuttaa sopimuksen tulkintaan, mikäli toiminta kertoo sopijapuolten tarkoituksesta sopimuksen tekohetkellä.

Ratkaisussa KKO:2006:80 merkitystä ratkaisun perustana oli erityisesti asiassa esitetyllä henkilötodistelulla. Sen lisäksi korkein oikeus totesi asianosaisten kaupan jälkeisten toimien tukevan toisen sopijapuolen esittämää näkemystä tulkinnan kohteena olleen käsitteen sisällöstä. Tällaisena toimintana vaikutusta oli toisen sopijapuolen varojen siirtämiseen liittyvillä toimilla sekä sillä, että kyseinen sopijapuoli oli ilmoittanut verotuksessa tietoja siihen käsitesisältöön perustuen, jota tämän vastapuoli oli asiassa esittänyt.

Sopimusosapuolet voivat myös rajoittaa käytettävissä olevaa tulkinta-aineistoa. Tulkintamateriaalin rajausta on mahdollista tehdä joko niin, että sopijapuolet määräävät, mitä aineistoa tulkinnassa saa käyttää tai vaihtoehtoisesti siten, että he päättävät, mihin tulkintaratkaisua ei ainakaan saa perustaa.¹⁹⁷ Yleisesti sopijapuolet käyttävät tässä tarkoituksessa esimerkiksi integraatiolausekkeita. Tällaisen lausekkeen mukaan kaikki sopimusehdot on määritelty sopimusasiakirjassa, eikä muihin ehtoihin ole tulkintatilanteessa sallittua vedota.¹⁹⁸

---

¹⁹¹ Hemmo 2003, s. 591.

¹⁹² Saarnilehto – Annola 2018, s. 159.

¹⁹³ Ks. Hemmo 2003, s. 592-595; Annola 2016, s. 227-233.

¹⁹⁴ Hemmo 2003, s. 595-597. Ks. myös Aho 1968, s. 224-227.

¹⁹⁵ Saarnilehto – Annola 2018, s. 159. Sopijapuolella, joka vetoaa siihen, ettei käytäntö vastaa sopimuksen tarkoitusta, on todistustaakka asiassa.

¹⁹⁶ Annola 2016, s. 143.

¹⁹⁷ Annola 2016, s. 100-101.

¹⁹⁸ Hemmo 2003, s. 599; Annola 2016, s. 101.

Sopimustulkinnan ohjaukseen voidaan pyrkiä myös sopimusdokumenttien välisen etusijajärjestyksen määrittelyllä tai lisäämällä sopimukseen sen tarkoituksesta kertova lauseke.¹⁹⁹

Joka tapauksessa ensisijaisen tulkinnan avulla, itse sopimus ja sitä ympäröivä tulkinta-aineisto ja -ympäristö huomioiden, kyetään usein muodostamaan lopullinen tulkintaratkaisu. Jos sopijapuolten yhteisen tarkoituksen katsotaan löytyneen riittävän selkeästi, vahvistetaan lopputulokseksi ensisijaisen tulkinnan mukainen ratkaisu, eikä tarvetta tulkinnan jatkamiselle enää edellä esitettyjen vaiheiden jälkeen ole. Koko tulkintaprosessi päättyy silloin, kun ensisijainen tulkinta on suoritettu. Jos osapuolten tarkoitus ei kuitenkaan määriy riittävän selkeästi, on lopullisen tulkintaratkaisun saavuttamiseksi punnittava ensisijaisen tulkinnan lopputuloksen onnistuneisuutta toissijaisen tulkinnan keinoin. Tällöinkin on kuitenkin tärkeää, että ensisijaisen tulkinnan avulla on kyetty esittämään edes jonkinlainen oletus tulkinnan lopputuloksesta, jota sitten on mahdollista arvioida tulkinnan jatkuessa.²⁰⁰

4.5 Toissijainen tulkinta

4.5.1 Toissijaisen tulkinnan tavoitteet

Sopimusta tulkittaessa ei ole läheskään aina mahdollista päätyä yksiselitteiseen ratkaisuun pelkän ensisijaisen tulkinnan avulla. Tällöin on tarve luopua osapuolten tarkoituksen etsimisen ensisijaisuudesta ja siirtyä toissijaiseen tulkintaan.²⁰¹ Aho on kuvannut tilannetta osuvasti niin, että toissijaiseen tulkintaan siirryttäessä tulkitsija joutuu ratkaisupakon edessä luopumaan etsimästä sopimuksen merkitystä tulkinta-aineistosta itsestään. Sen sijaan hän ratkaisee tulkintaongelman tulkinta-aineiston ulkopuolisten elementtien avulla.²⁰²

Ensisijaisen ja toissijaisen tulkinnan välisen rajan määrittämiseen ei ole selkeää ohjenuoraa, vaan harkintavalta on pitkälti asian ratkaisijalla. Vaikka tulkintaepäselvyys kyettäisiin ratkaisemaan ensisijaisen tulkinnan avulla, voi ratkaisun perusteleminen myös toissijaisen tulkinnan tavoitteiden täyttymisellä luoda vakuuttavamman kuvan ratkaisun perustasta.²⁰³

---

¹⁹⁹ Annola 2016, s. 102-104.

²⁰⁰ Annola 2016, s. 246-249.

²⁰¹ Annola 2016, s. 257-258.

²⁰² Aho 1968, s. 236.

²⁰³ Hemmo 2003, s. 604. Ks. siirtymästä ensisijaisesta tulkinnasta toissijaiseen tulkintaan tarkemmin Annola 2016, s. 250-251. Toisaalta toissijaisesta tulkinnasta voidaan myös myöhemmin luopua ja palata tulkinnassa takaisin ensisijaiseen tulkintaan (Annola 2016, s. 292).

Ratkaisussa KKO:2016:10 korkein oikeus aloitti tulkinnan sopimuksen sanamuodon ja sopijapuolten tarkoituksen arvioinnista. Sen jälkeen se mainitsi muun muassa epäselvyyssäännön ja minimisäännön vaikutuksesta sopimusten sisällön arviointiin. Lopullisen tulkintaratkaisun tekemiseksi korkein oikeus kuitenkin palasi sopimuksen sanamuodon ja sitä ympäröivän kokonaisuuden analysointiin.

Kun tulkintaepäselvyyden ratkaisussa siirrytään osapuolten tarkoitusten arvioinnista toissijaiseen tulkintaan, muuttuu tulkinta kohtuullista riskinjakoa tavoittelevaksi ja tiettyjä päämääriä korostavaksi.²⁰⁴ Myös tulkinnan yksilöllisten piirteiden merkitys vähenee merkittävästi. Tulkinnassa hyödynnetään tällöin samantyyppisiä keinoja, kuin muutenkin oikeudellisia ongelmia ratkaistaessa. Koska tulkinnan toisessa vaiheessa ei ole eriteltävissä yhtä tiettyä tavoitetta, eikä sitä koskevaa sääntelyä juurikaan ole, korostuvat tulkinnan tavoitteiden painotuksissa sopimusten yksilölliset piirteet.²⁰⁵ Painotus voi kohdistua esimerkiksi osapuolten suhteelliseen asemaan, sopimuksen laadinnan rooleihin, suoritusten tasapainoon, sopimuskäytännössä yleisesti noudatettuihin ratkaisuihin tai tahdonvaltaisen lainsäädännön sisältöön.²⁰⁶

4.5.2 Toissijaisen tulkinnan keinojen monimuotoisuus

Toissijaista tulkintaa ja siinä hyödynnettäviä tulkintakeinoja kuvaillaan usein oikeuspoliittisesti sävyttyneiksi. Tällaisiksi toissijaisen tulkinnan keinoiksi on esitetty ainakin epäselvyyssääntöä, kohtuussääntöä, tavallisuussääntöä, pätevyyssääntöä, minimisääntöä, suppean tulkinnan periaatetta ja normatiivisuussääntöä.²⁰⁷ Suurin osa kyseisistä periaatteista on ajatuksiltaan sillä tavoin yksinkertaisia, että niiden sisältö on pitkälle pääteltävissä jo itse käsitteiden nimistä.

Kohtuussäännön mukaan tulkinta on tehtävä niin, että mahdollisista vaihtoehdoista valitaan kohtuullisin.²⁰⁸ *Tavallisuussääntö* korostaa yleistä käytäntöä vastaavaa tulkintaa.²⁰⁹ Tulkinnan tapahtuessa *pätevyyssäännön* mukaisesti valitaan tulkintavaihtoehdoista se, joka johtaa sopimuksen säilymiseen pätevänä eli voimassa olevana.²¹⁰ Pätevyyssäännön merkitys voidaan

---

²⁰⁴ Annola 2016, s. 70.

²⁰⁵ Annola 2016, s. 67.

²⁰⁶ Annola 2016, s. 258.

²⁰⁷ Hemmo 2003, s. 632; Annola 2016, s. 262. Aho on 1960-luvulla kirjoitetussa väitöskirjassaan tuonut esille yleisesti sovellettavina toissijaisina tulkintakeinoina lakiperusteisen tulkinnan, minimisäännön, tavallisuussäännön, kohtuussäännön, pätevyyssäännön sekä epäselvyyssäännön. 50 vuodessa tällaisten tulkintasääntöjen joukko ei siis ole kokenut merkittäviä muutoksia. Ks. Aho 1968, s. 254-257.

²⁰⁸ Sinänsä kohtuuttoman vaihtoehdon valintaan ei tietenkään voida kehottaa, joten periaate on jo yleisestä maalaisjärjestä johdettavissa.

²⁰⁹ Aho 1968, s. 255; Hemmo 2008, s. 339; Annola 2016, s. 283.

²¹⁰ Aho 1968, s. 257; Hemmo 2003, s. 652-653; Annola 2016, s. 288.

toisaalta ymmärtää myös niin, että sopimusta on tulkittava tavalla, joka johtaa kaikkien sopimusehtojen säilymiseen merkityksellisinä.²¹¹ Pätevyysäännön soveltaminen vaikuttaa perustellulta, sillä on ymmärrettävää lähteä siitä ajatuksesta, että sopijapuolet ovat pyrkineet laatimaan sopimuksen niin, että se pysyy voimassa ja kaikilla sen sisältämällä ehdoilla on oma merkityksensä.²¹²

Minimisäännön mukaan ratkaisuksi on valittava se tulkintavaihtoehto, joka johtaa pienimpään mahdolliseen rasiin sille sopijapuolelle, johon kohdistuvasta velvollisuudesta kyseisessä ehdossa on kyse.²¹³ Minimisäännön tarkoituksena on rajoittaa sopijapuoleen kohdistuvia velvoitteita siltä osin, kun niistä ei ole selvästi sovittu.²¹⁴ *Epäselvyyssääntöä* sovellettaessa epäselvää ehtoa tulkitaan laatijansa vahingoksi.²¹⁵ *Suppean tulkinnan periaate* on ajatuksellisesti hyvin lähellä epäselvyyssääntöä, sillä sen mukaan epäselvää ehtoa on tulkittava suppeasti. Kyseisten periaatteiden noudattaminen tulkinnassa johtaakin usein samankaltaiseen lopputulokseen.²¹⁶

Oikeuspoliittisesti värittyneiden tulkintavaihtoehtojen lisäksi toissijaisen tulkinnan keinona voidaan pitää *normatiivussääntöä*, jota on kutsuttu myös *lakiperusteisten normien mukaiseksi tulkinnaksi*. Siinä kyse on tulkinnasta tahdonvaltaisen normiston ohjaavalla tavalla. Epäselvässä tulkintatilanteessa on johdonmukaista tulkita ehtoa olemassa olevien, mutta kyseisessä oikeussuhteessa käyttämättä syystä tai toisesta jääneiden, tahdonvaltaisten normien mukaisesti.²¹⁷

Oikeuskirjallisuudessa tai -käytännössä ei ole juurikaan esitetty näkemyksiä siitä, mitä toissijaisen tulkinnan keinoja tulisi milloinkin soveltaa. Hemmo on kuitenkin todennut, että toissijaisessa tulkinnassa tulkintaratkaisu pyritään yleensä perustamaan lähtökohtaisesti joko lakiperusteiseen tulkintaan tai, kun ehto on toisen osapuolen yksin laatima, epäselvyyssäännön

---

²¹¹ UNIDROIT-periaatteet 2016 artikla 4.5. Ks. tarkemmin Hemmo 2003, s. 653.

²¹² KM 1990:20, s. 25.

²¹³ Saarnilehto 2009, s. 158; Annola 2016, s. 277. Halilan mukaan ratkaisu KKO:2014:30 ilmentää juuri minimisäännön mukaista tulkintaa, mutta ratkaisussa ei nimenomaisesti mainita minimisäännön soveltamista. (Halila 2014, luku ”Mihin ratkaisu perustuu?”)

²¹⁴ Hemmo 2003, s. 648.

²¹⁵ Aho 1968, s. 258; Hemmo 2003, s. 638; Annola 2016, s. 271; Saarnilehto 2009, s. 155.

²¹⁶ Hemmo 2003, s. 654; Annola 2016, s. 279-280. Ks. laajemmin epäselvyyssäännön ja suppean tulkinnan samankaltaisuudesta Hemmo 2003, s. 653-656. Vrt. Aho ei ole luetellut ”supistavaa tulkintaa” varsinaisesti osaksi toissijaisen tulkinnan keinoja vaan hän on puhunut sen osalta oikeusnormin tarkistavasta tulkinnasta (Aho 1968, s. 267-268).

²¹⁷ Hemmo 2003, s. 635; Annola 2016, s. 286-288. Annola on käyttänyt nimitystä normatiivisuussääntö ja Hemmo puolestaan on käyttänyt lakiperusteisten normien mukaisen tulkinnan käsitettä.

mukaiseen tulkintaan. Muita toissijaisia tulkintakeinoja, kuten minimi- ja tavallisuussääntöä, hyödynnetään vasta, jos lakiperusteisen tulkinnan ja epäselvyysäännön avulla ei vielä päästä tyydyttävään tulkintaratkaisuun. Muut toissijaiset tulkintakeinot ovat siten Hemmon mielestä usein ainoastaan tulkinnan mahdollisten suuntien näyttäjän roolissa, eikä niihin ole juurikaan viitattu suoraan korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä.²¹⁸

Annola on esittänyt, että toissijaisten tulkintaperiaatteiden johdonmukainen soveltaminen edellyttää ensinnäkin tulkintaperiaatteiden soveltamisella tavoiteltavien päämäärien määrittelyä. Toiseksi sopimussuhteiden ja osapuoliasetelmien erityispiirteet on kyettävä erittelemään siten, että pystytään määrittämään se, milloin tiettyjä periaatteita voidaan soveltaa ja millä keskinäisillä painoarvoilla. Vielä kolmanneksi eri periaatteiden soveltamisen lopputuloksia tulisi vertailla keskenään, jotta lopullinen tulkintatuloksia kyettäisiin vahvistamaan.²¹⁹

Annola onkin luonut nelivaiheisen konstruktion, jonka mukaisesti toissijaisia tulkintaperiaatteita tulisi soveltaa. Konstruktion mukaan ensimmäiseksi tulisi arvioida epäselvyysäännön soveltumista tulkintaongelman ratkaisuun. Toisena tarkastelun keskiöön tulisi ottaa niin kutsutut materiaaliset riskinjakoperiaatteet²²⁰, joita ovat Annolan mukaan kohtuussääntö, tavallisuussääntö ja dispositiivinen oikeus. Jos kuitenkin minimisäännön tai suppean tulkinnan periaatteen soveltamisen edellytykset olisivat kyseisessä sopimusasetelmassa olemassa, tulisi niiden soveltumista arvioida ennen materiaalisten riskinjakoperiaatteiden soveltamista. Viimeisenä tulisi vielä tarkastella tulkintavaihtoehtojen pätevyyttä pätevyysäännön ajatuksen mukaisesti.²²¹

Sopijapuolet voivat tosin pyrkiä itsenäisesti ennakolta vaikuttamaan sovellettavien tulkintakeinojen valintaan mahdollisessa sopimustulkintatilanteessa. Esimerkiksi epäselvyysäännön soveltamisen estämiseen voidaan pyrkiä varsinkin liikesuhteessa lisäämällä sopimukseen lauseke, jonka mukaan kaikki sopijapuolet ovat osallistuneet sopimuksen laatimiseen, joka siten ilmentää sopijapuolten yhteistä tarkoitusta. Lausekkeella pyritään estämään sopimuksen tulkinta sen laattineen sopijapuolen vahingoksi.²²²

Koska toissijaiset tulkintakeinot korostavat eri näkökantoja sen suhteen, mitä arvoja sopimussuhteessa tulisi erityisesti painottaa, voidaan tulkinnassa usein päätyä jopa täysin vastakkaiseen

---

²¹⁸ Hemmo 2003, s. 633-634.

²¹⁹ Annola 2016, s. 263.

²²⁰ Riskinjakoperiaate on Annolan käyttämä nimitys toissijaisen tulkinnan keinolle.

²²¹ Ks. tarkemmin Annola 2016, s. 264-271.

²²² Hannula – Kari 2007, s. 165. Epäselvää on se, mikä tällaisen lausekkeen tosiasiallinen merkitys on tuomioistuimen suorittaessa sopimuksen tulkintaa.

lopputulokseen eri periaatetta soveltamalla. Tällainen ristiriita on Ahon ja Hemmon mukaan ainakin epäselvyyssäännön ja minimisäännön välillä. Usein tulkinnassa päädytään kuitenkin epäselvyyssäännön mukaiseen tulkintaan, sillä minimisäännön soveltaminen saattaisi johtaa ehdon laatineen sopijapuolen tavoittelemaan lopputulokseen vastapuolen kustannuksella.²²³

Mielenkiintoista on myös se, että jaottelu ensisijaisiin ja toissijaisiin tulkinnan keinoihin voidaan nähdä keinotekoisena rakenteena. *Annola* on todennut, että tavallisuussääntö on esimerkki sellaisesta tulkintakeinosta, joka sinänsä soveltuu sekä ensisijaisen että toissijaisen tulkinnan kehikkoon. Tietty toimintamalli voi kertoa osapuolten tarkoituksista ja sisältyä siten osaksi ensisijaista tulkintaa. Samansisältöinen toimintamalli voi toisenlaisessa sopimussuhteessa olla osapuolten tarkoitukseen liittymätön, jolloin se saa merkityksensä tavallisuussäännön kautta.²²⁴

Annola on kuitenkin painottanut, että tulkintaopin vakiintumisen ja ennakoitavuuden lisääntymisen kannalta on tärkeää, että tavallisuussäännön katsotaan kuuluvan yksinomaan toissijaisen tulkinnan keinoihin. Seurauksena ei kuitenkaan tule olla tulkitsijan harkinnanvallan rajoittuminen. Sen sijaan samantyyppisiä perusteita voidaan *Annolan* mukaan hyödyntää myös osana ensisijaista tulkintaa, kunhan tavallisuussäännön soveltamisen katsotaan olevan kyseessä vain silloin, kun tavoitteena ei ole enää sopijapuolten tarkoituksen etsiminen.²²⁵ Kyse on siis lähtökohtaisesti vain hahmottamista helpottavasta tulkintaoppien systematisoinnista. Tarkkoja tulkintaperiaatteiden ja -käytäntöjen soveltamisalarajoja ei ole, joten on mahdollista, että osuvien perustelujen saattamana samaan tulkintatilanteeseen voitaisiin soveltaa useita eri tulkintakeinoja ja -kokonaisuuksia riippumatta siitä, mihin kategoriseen joukkoon ne kuuluvat.

4.6 Sopimuksen ominaisuuksien vaikutus tulkintaan

4.6.1 Sopimustyyppien vaikutus tulkintaan

Vaikka sopimustulkinnan voidaan yleisellä tasolla ajatella etenevän samalla tavoin sopimuksen yksilöllisistä piirteistä riippumatta, vaikuttavat sopimuksen mahdolliset erityispiirteet väistämättä osana tulkintaa. Erilaisia sopimuksia ei voida tarkastella täysin samanlaisista lähtökohdista käsin. Vaikutus ilmenee erityisesti tulkintaperiaatteiden keskinäisten suhteiden

---

²²³ Hemmo 2003, s. 650; Aho 1968, s. 259-260.

²²⁴ *Annola Oikeustieto* 1/2016, s. 19-21.

²²⁵ *Annola Oikeustieto* 1/2016, s. 20-21.

erilaisissa painottumisissa sopimuksen ominaisuuksista riippuen.²²⁶ Lisäksi ehtojen sisältö voidaan ymmärtää tulkintatilanteessa tietyille sopimustyypille ominaisella tavalla.²²⁷

Ryynänen on esimerkiksi esittänyt, että urakkasopimusten tulkinnassa käytettäviä toissijaisia tulkintakeinoja olisivat ainakin erityisten ehtojen etusija ennen yleisiä ehtoja, aikaprioriteettisääntö, epäselvyyssääntö, minimisääntö, tahdonvaltaisen sääntelyn tulkintavaikutus sekä tasapaino- eli balanssisääntö.²²⁸ On mielenkiintoista, että kyseisistä tulkintaperiaatteista *erityisten ehtojen etusijaa ennen yleisiä ehtoja, aikaprioriteettisääntöä ja balanssisääntöä* ei edes tavanomaisesti ole suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa luokiteltu toissijaisen tulkinnan keinoiksi. Tämä kuvastaa sitä, että toissijaiset tulkintakeinot voidaan nähdä joustavana periaatteiden joukkona, jolla ei ole selviä asetettuja rajoja. Ainakaan tämänhetkisessä oikeustilassamme mikään ei estä uusien periaatteiden ymmärtämistä toissijaisen tulkinnan keinoiksi tai toisaalta olemassa olevien tulkintakeinojen uudelleen muotoutumista, keskinäistä yhdistymistä tai jopa niiden ”unohtamista”.²²⁹

Urakkasopimusten tavoin myös kilpailuoikeusliitännäisten sopimusten tulkintaan on esitetty soveltuvan tulkintaperiaate, jota ei yleisesti ole esitetty toissijaisen tulkinnan keinoksi. Tämän *kilpailumyönteisen tulkinnan* on esitetty turvaavan kilpailuoikeuden ja sen sääntöjen tehokkuutta yksityisoikeudellisin keinoin. Sen ohella kilpailuoikeusliitännäisten sopimusten tulkinnassa soveltamismahdollisuuksia on esitetty olevan erityisesti pätevyyssäännöllä ja suppean tulkinnan periaatteella.²³⁰

Kolmas esimerkki sopimustyyppin vaikutuksesta tulkintaan on työsopimuksen tulkinta, jota puolestaan ohjaa erityisesti oletama työntekijän heikommasta asemasta. On esitetty, että työsopimuksen tulkintaan soveltuisivat parhaiten tavallisuussääntö, kohtuussääntö ja epäselvyyssääntö.²³¹ Työoikeudessa on käytössä myös epäselvyyssääntöä vastaava *in dubio pro laborem*-sääntö, jonka mukaan epäselvässä tapauksessa sopimusehtoa tulkitaan työntekijän eduksi.²³²

---

²²⁶ Ks. tarkemmin Hemmo 2003, s. 578-582.

²²⁷ Ks. Annola 2016, s. 225-227.

²²⁸ Ryynänen *Edilex* 2017/25, s. 5-6. Ks. tarkemmin Ryynänen 2016, s. 76-85.

²²⁹ Myös käyttökelpoisuuden periaate ja kokonaisvaltaisuuden periaate on luokiteltu oikeuskirjallisuudessa toissijaisen tulkinnan keinoiksi (ks. Varallisuus oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 447-448). Yleensä kyseisiä periaatteita ei kuitenkaan ole mainittu toissijaisesta tulkinnasta puhuttaessa.

²³⁰ Ks. tarkemmin kilpailuoikeusliitännäisten sopimusten tulkinnasta Hemmo *Lakimies* 7-8/2006, s. 1143-1145.

²³¹ Ks. Engblom 2012, s. 98-102.

²³² Engblom 2012, s. 99.

Työsopimuksen tulkinnasta oli kyse ratkaisussa KKO:2012:82. Työntekijän kanssa oli sovittu työehtosopimuksen mukaista vähimmäispalkkaa korkeammasta kokonaispalkasta, jonka oli sopimuksissa ilmoitettu sisältävän työehtosopimuksen mukaiset palkan lisät. Työehtosopimuksen mukaan palkan lisiä ei voitu sisällyttää työntekijälle maksettavaan tunti- tai kuukausipalkkaan.

Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että ”työoikeudessa noudatettavasta työntekijän suojelun periaatteesta ja yleisistä sopimusoikeudellisista tulkintaperiaatteista seuraa, että epäselvissä tapauksissa työnantajan laatimaa työsopimusta tulkitaan työntekijän eduksi”. Työnantaja veloitettiin siten suorittamaan työntekijälle tämän vaatimat iltta-, yö- ja sunnuntaityölisät, koska muusta kuin tunti- ja kuukausipalkasta ei ollut näytetty sovituksen ja asiassa oli siten jäänyt näyttämättä, että työntekijälle olisi maksettu hänelle työehtosopimuksen mukaan kuuluneet palkan lisät.

Vakuutusopimuksen tulkinnassa lähtökohdat ovat samat kuin muitakin varallisuus oikeudellisia sopimuksia tulkittaessa – tulkinta perustetaan ensi sijassa sopimuksen sanamuotoon ja toissijaisesti muihin tulkinnassa hyödynnettäviin sääntöihin. Koska vakuutusopimukset ovat usein vakuutusyhtiön yksipuolisesti laatimia vakioehtoisia sopimuksia, on niiden tulkinnassa pyrittävä ennen kaikkea objektiivisuuteen. On myös tärkeää, että ehtoja sovelletaan mahdollisimman yhteneväisesti kaikkien vakuutuksenottajien kohdalla. Vakuutusopimusten vakioehtoisuuden takia, sopijapuolten tarkoituksista tai esimerkiksi sopimusneuvotteluiden sisällöstä on vain harvoin saatavissa selvitystä. Jos tällaista tietoa on kuitenkin saatavilla, voidaan sitä hyödyntää samaan tapaan kuin muidenkin sopimusten tulkinnassa.²³³

Vakuutusopimusten tulkinta voi kuitenkin sisältää tapauksesta riippuen tiettyjä erityispiirteitä. Esimerkiksi henkivakuutus on muihin vakuutuksiin verrattuna erityisasemassa, sillä siihen sisältyvää edunsaajamääräystä koskien on vakuutusopimuslaissa säädetty erityisistä tulkintaohjeista. Jos vakuutuksenottajan edunsaajamääräykselle tarkoitama sisältö on osoitettavissa, sille on annettava vakuutuksenottajan tarkoitama sisältö eli sitä on tulkittava subjektiivisesti. Ellei subjektiivisesti tarkoitettua sisältöä saada selville, määräytyy se VakSopL:n tulkintaohjeiden mukaisesti (VakSopL 50 §).²³⁴ Lisäksi vakuutusopimusten tulkinnassa saatetaan huomioida erityisesti muun muassa käsitteiden lain mukaiset tai muuten vakiintuneet merkitykset ja aiemmin toteutuneet korvauskäytännöt. Lisäksi rajoitusehtoja tulkitaan yleensä suppeasti.²³⁵

Osakassopimuksen tulkinnassa on otettava huomioon sekä sopimus- että yhteisöoikeudelliset tulkintasäännöt.²³⁶ Lähtökohtana on tavanomaisen sopimuksen tulkinnan tavoin sopimuksen

---

²³³ Hoppu – Hemmo 2006, s. 109-110.

²³⁴ Hoppu – Hemmo 2006, s. 110. Ks. myös oikeuskäytännöstä KKO:2004:40.

²³⁵ Hoppu – Hemmo 2006, s. 112-115.

²³⁶ Ämmälä 1995b, s. 39.

sanamuodon tarkastelusta lähtevä tulkinta.²³⁷ Osakassopimuksen tulkinnassa voidaan lisäksi soveltuvin osin hyödyntää yleisiä toissijaisen tulkinnan keinoja. Niiden ohella osakeyhtiöoikeudelliset periaatteet voivat kuitenkin ohjata tulkintaa tiettyyn suuntaan.²³⁸

Myös yhtiöjärjestyksen tulkinnalla on nähty olevan huomattavia yhtäläisyyksiä sopimuksen tulkinnan kanssa. Tulkinnassa suuri painoarvo on yhtiöjärjestyksen sanamuodolla ja huomiota on kiinnitettävä laadittuun asiakirjaan kokonaisuutena, ei ainoastaan yhden yksittäisen ehdon irralliseen merkitykseen.²³⁹ Myös yhtiöjärjestyksen tulkinnassa on esitetty olevan mahdollista hyödyntää ainakin osaa sopimusoikeudellisista tulkintaperiaatteista.²⁴⁰

Sopimustulkinnasta poiketen yhtiöjärjestyksen tulkinnan erityispiirteenä on kuitenkin se, ettei sen tavoitteena ole etsiä yhtiöjärjestyksen laatijoiden tarkoitusta, vaan tulkinnassa on pysyttävä korostuneesti sidoksissa laaditun asiakirjan sanamuotoon. Tämä on ymmärrettävää siitä syystä, etteivät kaikki osakkeenomistajat ole olleet mukana yhtiöjärjestyksen laatimisessa. Osakeomistuksissa on voinut tapahtua useita muutoksia ajan kuluessa, jolloin osapuolten tarkoituksen selvittäminen olisi todennäköisesti erittäin haasteellista tai jopa mahdotonta.²⁴¹ Yhtiöjärjestyksen tulkinnassa siis jo ensisijaisen tulkinnan kohdalla on huomattavissa eroavaisuuksia tavantomaisista tulkinnan tavoitteista.

4.6.2 Sopimusosapuolten vaikutus tulkintaan

Varsinaisen sopimustyyppiä jaottelun ohella sopimukset voidaan jakaa eri kategorioihin sen mukaan, ketkä ovat sopimuksen osapuolia. Sopimustulkinnan kannalta merkitystä on erityisesti jaottelulla kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiin kuluttajasopimuksiin ja elinkeinonharjoittajien keskinäisiin liikesopimuksiin.²⁴² Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiin

---

²³⁷ Ämmälä 1995b, s. 56.

²³⁸ Ks. tarkemmin Ämmälä 1995b, s. 64-67. Ks. osakassopimuksen tulkinnasta laajemmin myös Pönkä 2008, s. 70-84.

²³⁹ Pönkä 2015, s. 203.

²⁴⁰ Helminen 2006, luku VI. 4. – ”Yhtiöjärjestyksen tulkinta”; Pönkä 2015, s. 203. Helmisen mukaan esimerkiksi tavallisuussääntöä voidaan hyödyntää yhtiöjärjestyksen tulkinnassa ongelmitta (Helminen 2006, luku VI. 4. – ”Yhtiöjärjestyksen tulkinta”).

²⁴¹ Pönkä 2015, s. 200-202. Yhtiöjärjestyksen ja siihen sisältyvän lunastuslausekkeen tulkinnasta oikeuskäytännöstä ks. esim. KKO:2001:57, KKO:2009:22 ja KKO:2017:2. Ks. myös Ämmälä 1995b, s. 68-79.

²⁴² Ks. tarkemmin Halila – Hemmo 2008, s. 5-8.

sopimukseen voidaan rinnastaa myös työ- ja huoneenvuokrasopimukset, vaikka niitä ei varsinaisesti luokitella kuluttajasopimuksiksi.²⁴³

Pakottava lainsäädäntö kohdistuu lähinnä kuluttajasopimukseen. Kuluttajan suojaksi on luotu erilaisia elinkeinonharjoittajan vapautta rajoittavia säännöksiä, joista on säädetty kuluttajansuojalaissa. Kuluttajansuojalaissa muun muassa kuluttajankauppaa (KSL 5 luku), koti- ja etämyyntiä (KSL 6 luku) ja kuluttajaluottoja (KSL 7 luku) koskevat luvut sisältävät pakottavuussäännökset.

Pakottavuus voi ilmetä eri tavoin eri tilanteissa. Vaihtoehtona voi olla ensinnäkin se, että säännösten vastaista sopimusehtoa on pidettävä suoraan mitättömänä. Vastoin säännöstä sopiminen ei silloin ole sallittua, eikä ehtoja huomioida lainkaan. Toiseksi on mahdollista, että pakottava lainsäädäntö tulee sovellettavaksi sopimuksessa sovitun sijaan. Kolmas mahdollisuus pakottavuuden ilmenemiselle on se, että kuluttajan asemaa laissa säädetystä tasosta heikentävä sopimusehto on mitätön. Hyväksyttävää on tällöin laatia sopimus joko lain vähimmäisvaatimukset täyttävällä tavalla tai siten, että kuluttajan asema on laissa säädettyä parempi. Seurauksena on tällöin eräänlainen sopimusvapauden toispuoleinen rajoittaminen.²⁴⁴

Lisäksi kuluttajaa suojaavia yksittäisiä lainkohtia on useissa erityislaeissa. Esimerkiksi korkolaissa on säädetty viivästyskoron tehottomuudesta siltä osin, kuin se ylittää kyseisen lain säännöksissä säädetyn määrän (KorkoL 2§). Tällaiset säännökset kontrolloivat kuluttajasopimusten sisältöä jo ennakolta.²⁴⁵

Tulkinnan kannalta kuluttaja- ja liikesopimusten erottelulla on merkitystä erityisesti sen kannalta, miten sopimuksen monimerkityksellisyydestä aiheutuva haitta jaetaan sopijapuolten kesken. Liikesuhteessa sopijapuolet ovat lähtökohtaisesti tasavertaisessa asemassa, kun taas kuluttajasuhteessa elinkeinonharjoittajalle on asetettu asiantuntevampana osapuolena yleensä pidemmälle meneviä vaatimuksia sopimuksen laadintaa koskien. Heikommassa asemassa olevaa kuluttajaa pyritään näin suojaamaan.²⁴⁶

Heikomman sopijapuolen suojaksi on ollut tarve luoda myös erityisiä tulkintaa ohjaavia konstruktioita. Esimerkiksi epäselvyyssääntöön tukeutuminen on perusteltavissa tällä suojan tarpeella ja heikomman sopijapuolen kyvyttömyydellä todistaa sopimuksen sanamuodon

---

²⁴³ Hemmo 2003, s. 31. Ks. tarkemmin Halila – Hemmo 2008, s. 7-8.

²⁴⁴ Ks. tarkemmin Ämmälä 2006, s. 43-46. Ämmälän mukaan pakottavuus voi ilmetä myös etukäteen pakottavuuden tai muun seurauksen muodossa.

²⁴⁵ Ämmälä 2006, s. 47.

²⁴⁶ Hemmo 2003, s. 581.

poikkeavan sopijapuolten todellisesta tarkoituksesta.²⁴⁷ Kun lähtökohtana on se, että epäselvyys koituu elinkeinonharjoittajan vahingoksi, kohdistuu todistustaakka asiassa tälle.²⁴⁸

Yritysten välisiä liikesopimuksia ei ole puolestaan säännelty juuri lainkaan pakottavin säännöksin. Pakottavan normiston puuttuessa saa sopimus itsessään ensisijaisen aseman tulkintatilanteessa.²⁴⁹ Tästä johtuen liikesopimuksen on pyrittävä suojaamaan itse itseään.²⁵⁰ Lähtökohtana sekä kuluttajasopimusten että liikesopimusten tulkinnassa on kuitenkin tulkinnan yleisten tavoitteiden mukaisesti sopijapuolten tarkoituksen ja yhteisen tahdon etsiminen. Liikesopimuksia tulee kuitenkin tulkita aina koko liiketaloudellinen kokonaisuus huomioon ottaen, eikä tulkinnassa tule erottaa sopimuskumppaneita, sopimuksen tarkoitusta tai laadittua sopimusta toisistaan. Merkitystä liikesopimusten tulkinnassa on annettava erityisesti sopijapuolten väliselle luottamukselle, vilpittömyydelle sekä sopijapuolten itse arvioimalle sopimustasapainolle.²⁵¹

Liikesopimusten laatijoina toimivat yhä useammin sopijapuolten sijaan kolmannet tahot, kuten juristit. Tällöin sopimus ei välttämättä kuvasta tosiasiasa lainkaan sopijapuolten tahtoa ja tarkoitusta vaan sopimuksen laatineiden tahojen näkemyksiä. Jos sopimuksen sisällöstä aiheutuu myöhemmin riitaa, voi sopijapuolten yhteisen tahdon etsiminen olla mahdotonta. Tällaista tahtoa ei ole olemassa, sillä sopijapuolet eivät pahimmassa tapauksessa ole itse edes lukeneet allekirjoittamaansa sopimusta. Toistaiseksi sopimukset on kuitenkin ulkopuolisesta laatijasta huolimatta nähty nimenomaan sopijapuolten tahtoa ilmaisevina ja siten perinteistä oikeustoilain mukaista sopimuskäsitystä ilmentävinä.²⁵²

Vaikka sopimusta ei laadittaisi ulkopuolisen tahon toimesta, herää liikesopimusten tulkinnassa joka tapauksessa väistämättä kysymys siitä, kenen tahtoa sopimus ilmentää. Liikesopimukset syntyvät poikkeuksetta useiden eri henkilöiden vuorovaikutuksen lopputuloksena. Sopimuksen laatijat, allekirjoittajat ja toimeenpanijat ovat usein eri henkilöitä. Usein sopimuksen laadinnassa mukana olleet henkilöt eivät enää edes työskentele kyseisen yrityksen palveluksessa, kun

---

²⁴⁷ Ks. esim. Ämmälä 1995a, s. 287; Hemmo 2003, s. 639-640; Pönkä *DL* 6/2013, s. 928.

²⁴⁸ Saarnilehto 2010, s. 69.

²⁴⁹ Pönkä *DL* 6/2013, s. 927. Liikesopimuksen sisällön selvittämisessä huomioon otetaan ensisijaisesti itse sopimus sekä se, mitä voidaan katsoa sovitun (Lehtinen 2007, s. 161).

²⁵⁰ Lehtinen 2007, s. 153.

²⁵¹ Lehtinen 2007, s. 154-155.

²⁵² Lehtinen 2007, s. 151-153.

sopimuksen sisällöstä syntyy tulkinnanvaraisuutta. Lisäksi liikesopimusten varassa toteutetaan sekä haastavuudeltaan että rahalliselta arvoltaan niin merkittävän luokan hankkeita, että ulkopuolisin silmin havaittavissa oleva ennustettavuus ja selkeys nousevat erityiseen arvoon sopimuksen tulkintatilanteessa.²⁵³

Jos liikesopimuksen tulkinnassa lähdetäisiin liikkeelle siitä, mitä kukin sopijapuoli on subjektiivisesti arvioiden todella tarkoittanut, olisi kyse vielä monimutkaisemmasta tulkintakokonaisuudesta. Sen sijaan tulkinnassa on hyödynnettävä vahvasti itse sopimuksessa sovittua ja tavoiteltava sellaista lopputulosta, johon tavanomainen ulkopuolinen henkilö päätyisi.²⁵⁴ Onkin perusteltua, että liikesopimusten tulkinnassa sopimuksen lopullisella sanamuodolla on merkittävä painoarvo. Sopimuksen ajatellaan itsessään kertovan sopijapuolten yhteisestä tarkoituksesta. Jotta sanamuodon mukaisesta tulkinnasta voitaisiin poiketa, on sopijapuolten kyettävä näyttämään toteen erittäin painavia toisen suuntaisia argumentteja.²⁵⁵

Norjalainen Tørum on luonut ymmärrettävän konstruktion sille, milloin sanamuodon mukaisesta tulkinnasta voitaisiin liikesopimusten tulkinnassa poiketa. Hänen mukaan sopimuksen objektiivisesta sanamuodon mukaisesta tulkinnasta poikkeaminen on mahdollista vain painavista syistä. Tällainen tilanne voi olla kyseessä silloin, kun sopijapuoli väittää oletetun sopijapuolten yhteisen tahdon poikkeavan sopimuksen sanamuodon mukaisen tulkinnan lopputuloksesta ja onnistuu kumoamaan vahvan oletetun siitä, että sopimuksen sanamuoto kuvastaa sopijapuolten tahtoa. Vaaditun todistustason taso on Tørumin mukaan riippuvainen kolmesta testistä: (1) Missä laajuudessa sopijapuolten yhteinen tarkoitus poikkeaa sopimuksen sanamuodon mukaisesta tulkinnasta? (2) Tarjoaako väitetty yhteinen tarkoitus järkevän ja tasapainoisen lopputuloksen? (3) Tarjoaako väitetty yhteinen tarkoitus selvän lopputuloksen?²⁵⁶

Yhtenä liikesopimusten ja kuluttajasopimusten tulkinnan erona voidaankin ajatella olevan myös se, että kuluttajasopimusten tulkinnassa todistustason rajaa ei ole asetettu yhtä korkealle

---

²⁵³ Tørum 2019, s. 20-21.

²⁵⁴ Tørum 2019, s. 20-23. Tørum on esittänyt, että tulkitsijan tulisi asettua samantasoiseen asemaan sopimuksen laatijan kanssa (ks. Tørum 2019, s. 26-28.) Ks. myös Aho 1968, s. 218-224.

²⁵⁵ Tørum 2019, s. 92-93.

²⁵⁶ Tørum 2019, s. 93. Tørum on tarkastellut sopimustulkintaa erityisesti Norjan oikeustilan osalta, mutta näen kyseisen ajatusmallin soveltuvan myös suomalaisten liikesopimusten tulkintaan ja tarjoavan selkeän ohjenuoran sille, mitä sopimuksen sanamuodosta poikkeamiseksi on tulkinnassa huomioitava.

kuin liikesopimusten tulkinnassa. Kuluttajasopimuksissa varsinkin kuluttaja on usein tietämättömän sopimuksen sanallisen muodon spesifeistä merkityksistä, jolloin on ymmärrettävää, että kuluttajan pystyessä osoittamaan sopijapuolten toisenlaista tahtoa edes jollain tasolla, saattaa sopimuksen sanamuoto kumoutua kuluttajan näkemyksen mukaisesti.

Erona kuluttaja- ja liikesopimusten tulkinnassa on lisäksi se, että vallitseva kauppatapa ja sopijapuolten välinen käytäntö tulevat usein sovellettaviksi nimenomaan liikesopimussuhteessa, sillä sopijapuolten voidaan tällöin olettaa tuntevan mahdolliset yleiset tavat ja käytännöt. Sopijapuolet ovat liikesuhteessa myös yleensä tasavertaisessa asemassa toisiinsa nähden, jolloin yleisiin käytäntöihin vetoaminen on lähtökohtaisesti hyväksyttävämpää kuin kuluttajasuhteessa. Kuluttajasuhteessa kauppatapaan voidaan vedota lähinnä silloin, kun se johtaa kuluttajalle edulliseen lopputulokseen.²⁵⁷

4.6.3 Yksilöllisten ehtojen ja vakioehtojen tulkinnan erot

Rajoja sopimustulkinnalle asettaa myös tämän tutkimuksen kannalta merkityksellinen erottelu yksilöllisiin vai vakioehtoisiiin sopimuksiin.²⁵⁸ Sopimus perinteisessä mielessä on yksilöllinen sopimus eli kukin sopimuksen ehtokohta on laadittu nimenomaan kyseistä, yksittäistä sopimusta ajatellen yhteisymmärryksessä sopimusosapuolten kesken. Varsinkin yritysten laatiessa sopimuksia on kuitenkin usein järkevää hyödyntää vakioehtoja eli yrityksen ennalta laatimia ehtoja, joita se käyttää useissa yksittäisissä samantyyppisissä sopimuksissa. Vakioehtoja laadittaessa tarkoituksena ei ole huomioida tietyn sopimussuhteen erityispiirteitä, vaan pyrkimyksenä on luoda mahdollisimman laajasti käytettävissä olevat sopimusehdot.²⁵⁹

Vakioehdoista muodostuvia sopimuksia kutsutaan vakiosopimuksiksi. Yhden vakioehtojen ryhmän muodostavat yleiset sopimusehdot, joita kutsutaan myös vakiosopimusehdoiksi. Näillä yleisillä sopimusehdoilla tarkoitetaan sopimusehtoja, joita käytetään useissa erillisissä eri sopijapuolten välissä sopimuksissa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi elinkeinoalojen laatimat yleiset sopimusehdot, kuten rakennusurakoihin sovellettavat YSE-ehdot.²⁶⁰

---

²⁵⁷ Lehtinen 2006, s. 160-161. Ks. Elinkeinonharjoittajien lähtökohtaisesta tasavertaisuudesta Lehtinen 2006, s. 233-234.

²⁵⁸ Hemmo 2003, s. 578.

²⁵⁹ Wilhelmsson 2008, s. 36.

²⁶⁰ Sopimusoikeus / Hoppu 2006, luku 7. – ”Vakiosopimukset” – ”Vakioehdot”.

Tiukan kahtiajaon tekeminen yksilöllisten ja vakioehtoisten sopimusten välillä ei kuitenkaan ole järkevää, sillä kyse on ennemminkin liukuvasta asteikosta. Suuressa osassa sopimuksia on sekä yksilöllisesti laadittuja ehtoja että vakioehtoja ja on täysin yksittäisen sopimussuhteen tarpeista riippuvaista, missä suhteessa nämä ehtotyypit kussakin sopimuksessa esiintyvät. Liukuvaan asteikkoon perustuva ajattelumalli soveltuu myös sopimustulkintaan, sillä rajalinjana on se, onko tietty yksittäinen ehto vakioehto vai yksilöllisesti laadittu. Tarvetta koko sopimuksen luokittelulle toiseksi näistä ei ole.²⁶¹

Wilhelmssonin mukaan nykyään myös vakioehtoisten ja yksilöllisten ehtojen välinen kahtiajako ilmenee liukuvana asteikkona. Asiakirjat laaditaan pääpainoisesti tietotekniikkaa hyödyntäen, jolloin sopimuksen typografiset ominaisuudet eivät välttämättä paljasta sitä, onko kyseessä vakioehto vai yksilöllisesti laadittu ehto. Liukuva rajanveto vaikeuttaa myös kuluttajasopimukseen sovellettavan kohtuuttomuusdirektiivin soveltamisalan rajausta.²⁶²

Sopimustulkinnan näkökulmasta vakioehtoja tarkastellaan pääosin samalla tavoin kuin muitakin sopimusehtoja.²⁶³ Vakioehtoisten tulkinnan erityispiirteinä on kuitenkin se, että tällaiset ehdot kuvastavat usein vain toisen sopijapuolen näkemyksiä tietyistä tilanteista. Tällöin ei voida antaa painoarvoa sopijapuolten yhteisen tarkoituksen etsimiselle ehdon sanamuodosta käsin, sillä kyseinen sanamuoto ei todennäköisesti kuvaa tulkinnan tavoitteen mukaisesti sopijapuolten yhteistä tarkoitusta.²⁶⁴ Lisäksi vakioehtoja laadittaessa ei ole yleensä huomioitu yksittäisen sopimussuhteen olosuhteita.²⁶⁵ Csernen mukaan vakioehdot eivät yleisistä luuloista poiketen kuitenkaan itsessään kerro sopijapuolen ylivoimaisesta neuvottelu- tai valta-asemasta, sillä vakioehtoisten laaja käytettävyys perustuu pitkälti kustannustehokkuuden tarpeeseen massatuotannossa.²⁶⁶

---

²⁶¹ Wilhelmsson 2008, s. 35.

²⁶² Wilhelmsson 2008, s. 36-37.

²⁶³ Varallisuus oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 440.

²⁶⁴ Ks. Hemmo 2003, s. 578-581.

²⁶⁵ Varallisuus oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 440.

²⁶⁶ Cserne 2009, s. 12

5 EPÄSELVYSSÄÄNTÖ TOISSIJAISEN TULKINNAN KEINONA

5.1 *Epäselvyyssääntö käsitteenä Suomessa ja kansainvälisesti*

Edellä pääluvuissa 3 ja 4 tarkastelu on kohdistunut sopimuksen tulkintaan yleisellä tasolla sekä tulkintaprosessin etenemiseen ensisijaisesta tulkinnasta toissijaiseen tulkintaan. Myös eri sopimustyyppien välisiä eroja on nostettu esiin tulkinnan näkökulmasta. Oikeuskirjallisuudessa on edellä esitetysti eritelty useita toissijaisia tulkintaperiaatteita, joita on mahdollista hyödyntää sopimustulkinnassa, kun sopijapuolten yhteisen tarkoituksen etsimisestä on luovuttu ja tulkintaongelmaa on päädytty ratkaisemaan muilla tavoin.

Useiden erilaisten tulkintakeinojen olemassaolosta huolimatta epäselvyyssääntöä on oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa pidetty suhteellisen vakiintuneesti merkittävimpänä toissijaisen tulkinnan keinona. Näin on todettu jo hallituksen esityksessä HE 218/1994 vp, jossa käsiteltiin epäselvyyssäännön ottamista osaksi kuluttajansuojalakia.²⁶⁷ Oikeuskirjallisuudessa Saarnilehto on kuvaillut epäselvyyssäännön olleen erityisesti esillä verrattuna muihin toissijaisen tulkinnan keinoihin.²⁶⁸ Hemmo on puolestaan puhunut epäselvyyssäännön voimistuneesta roolista.²⁶⁹ Myös Annola on todennut, että epäselvyyssäännön asema on viime aikoina olennaisesti vahvistunut Suomessa. Se on hänen mielestään selkeästi merkittävin toissijainen tulkintaperiaate, eikä muiden toissijaisten tulkintaperiaatteiden soveltumista yleensä edes arvioida sopimusta tulkittaessa. Annola onkin suosittanut epäselvyyssääntöä ensisijaisesti sovellettavaksi toissijaiseksi tulkintaperiaatteeksi.²⁷⁰

Vastaavan kannan vaikuttaa ottaneen myös korkein oikeus ratkaisussaan KKO:2016:10. Ratkaisun perusteluissa on todettu, että kun sopimusosapuolten yhteisestä tarkoituksesta sopimusneuvotteluiden ajalta ei ollut saatavissa selvitystä, oli sopimustulkinnan lähtökohtana tällöin vakiintuneen sopimusoikeudellisen periaatteen mukaisesti sopimuksen sanamuoto. Sopimuksen sanamuodon ollessa sillä tavoin epäselvä, että se mahdollistaa useita perusteltuja tulkintavaihtoehtoja, sopimusta on vakiintuneiden tulkintaperiaatteiden mukaan pääsääntöisesti tulkittava epäselvyyssäännön osoittamalla tavalla.

---

²⁶⁷ HE 218/1994 vp, s. 4.

²⁶⁸ Saarnilehto 2009, s. 155.

²⁶⁹ Hemmo 2003, s. 634.

²⁷⁰ Annola 2016, s. 272.

Ensimmäiset epäselvyyssääntöä hyödyntäneet korkeimman oikeuden ratkaisut onkin annettu jo 1970-luvulla²⁷¹ ja siitä lähtien epäselvyyssääntöä on sovellettu tasaisin väliajoin myös korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä. Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa epäselvyyssääntö on puolestaan nimenomaisesti mainittu ensimmäistä kertaa Matti L. Ahon vuonna 1968 julkaisussa väitöskirjassa *Varallisuus oikeudellisen oikeustoimen tulkinnasta*. Aho on teoksessaan todennut epäselvyyssäännön olemassa olon, mutta kuitenkin päätenyt siihen, että epäselvyyssäännön soveltamisala ja merkitys Suomessa ovat vielä olleet epävarmoja”.²⁷²

Epäselvyyssäännön juuret ovat kuitenkin vielä huomattavasti 1960-luvun loppua kauempana, sillä se on esiintynyt tulkintaoppina jo roomalaisessa oikeudessa.²⁷³ Ulkomaisessa oikeustieteellisessä tutkimuksessa epäselvyyssääntö tunnetaan sen latinankielisen termin mukaisesti *contra proferentem* -sääntönä. Paikoitellen siihen viitataan myös *in dubio contra stipulatorem* -sääntönä, joskin kyseisellä ilmaisulla on esitetty olevan ainakin historiallisesti katsoen hienoisesti eri merkitys *contra proferentem* -sääntöön verrattuna.²⁷⁴

Epäselvyyssäännön mukaisella tulkinnalla tarkoitetaan Suomessa vakiintuneesti epäselvyyden tulkintaa sopimuksen tai yksittäisen ehtokohdan laatijan vahingoksi.²⁷⁵ Myös Ruotsissa ja Norjassa epäselvyyssääntö on määritelty samansuuntaisesti.²⁷⁶ Esimerkiksi UNIDROIT-periaatteiden artiklassa 4.6 epäselvyyssääntö on puolestaan määritelty vapaasti suomennettuna seuraavasti:

Jos sopimusosapuolen tarjoamat sopimusehdot ovat epäselvät, tulee tulkinnassa suosia kyseistä sopimusosapuolta vastaan olevaa tulkintavaihtoehtoa.²⁷⁷

---

²⁷¹ Ks. ainakin KKO 1974-II-17 ja 1978-II-126.

²⁷² Aho 1968, s. 257-261, 267. Vrt. aiemmassa suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa epäselvyyssääntöä ei ole nimenomaisesti mainittu. Periaatteellisesti epäselvyyssääntö on kuitenkin ilmaistu ainakin Kivimäen ja Ylöstalon toimesta kohtuusperiaatteen käsitteen alla seuraavassa muodossa: “Useimmiten on merkitystä silläkin seikalla, kumpi sopimuspuolista on muotoillut sopimuksen sanamuodon; etenkin kaavakkeille kirjoitetuissa sopimuksissa tai jos sopimuksen kirjoittaja on ammattimies sopimusten tekemisessä, on epätietoisuuden vaara muotoilijapuolen kannettava”. (Kivimäki – Ylöstalo 1959, s. 244.) Myös Telaranta on ilmaissut, että toisen osapuolen valmiiksi laatimien asiakirjojen epäselvä sisältö on luonnollista ymmärtää laatijapuolen vahingoksi. (Telaranta 1953, s. 31.)

²⁷³ Ks. tarkemmin epäselvyyssäännön juurista esim. Cserne 2009, s. 7-9 alaviitteineen.

²⁷⁴ Ks. Cserne 2009, s. 8 alaviitteineen.

²⁷⁵ Hemmo 2003, s. 638; Aho 1968, s. 258. Näin epäselvyyssääntö on määritelty myös hallituksen esityksessä HE 218/1994 vp, s. 4.

²⁷⁶ Ks. Ruotsin osalta esim. Lehrberg 2014, s. 195 ja Norjan osalta Tørum 2019, s. 131.

²⁷⁷ UNIDROIT-periaatteet 2016 artikla 4.6: If contract terms supplied by one party are unclear, an interpretation against that party is preferred.

Määritelmän sisältöä on selvennetty siten, että epäselvyyssäännön tarkoituksena on siirtää riski sopimusehdon muotoilun epäselvyydestä sille sopijapuolelle, joka kyseisen ehdon on laatinut tai muutoin tarjonnut osaksi sopimusta. Epäselvyyssäännön tarkoituksena on siten se, että riitatilanteessa epäselvää ehtoa tulkitaan laatijan tai ehdon tarjonneen sopijapuolen vahingoksi. UNIDROIT-periaatteiden mukaan epäselvyyssäännön soveltumisen laajuus on kuitenkin tilaneriippuvaista. Mitä vähemmän kyseinen ehtokohta on ollut sopijapuolten välisten sopimusneuvottelujen kohteena, sitä suurempi oikeutus on ehdon tulkinnalle epäselvyyssäännön mukaisesti.²⁷⁸

Myös DCFR sisältää epäselvyyssäännön, jonka sisältö vapaasti suomennettuna:

- (1) Kun sellaisen sopimusehdon merkityksestä on epäselvyyttä, josta ei ole erikseen neuvoteltu, tulee tulkinnassa suosia tulkintaa kyseisen ehdon tarjonnutta sopijapuolta vastaan.²⁷⁹
- (2) Kun minkä tahansa muun sopimusehdon merkityksestä on epäselvyyttä ja kyseinen ehto on vakiintunut tietyn sopijapuolen määräävän vaikutuksen alla, tulee kyseisen ehdon tulkinnassa suosia tulkintaa kyseistä sopijapuolta vastaan.

Erityisesti DCFR II. artikla 8:103 (2) sisältää mielenkiintoisen vaihtoehdon epäselvyyssäännön soveltamiselle. Kyse on tilanteesta, jossa toinen sopijapuoli on “dominoivassa” asemassa. On esitetty, että tältä osin epäselvyyssäännön soveltamisalaa on laajennettu myös sopijapuolten yhdessä laatimien sopimusten tulkintakeinoksi. Epäselvyyssäännön soveltamiseen tulee tällaisessa tilanteessa kuitenkin suhtautua varautuneesti, sillä yksilöllisten neuvotteluiden käyminen vaikeuttaa sen tunnistamista, kumpi sopijapuoli on epäselvyyssäännön tausta-ajatuksen mukaisesti ollut vastuussa ehdon epäselvyydestä. Lisäksi sopimuksen yhdessä laatiminen vähentää lähtökohtaisesti tarvetta suojata toista sopijapuolta. On esimerkiksi mahdollista, että vastapuoli on saanut tietyn itseään hyödyttävän sopimusehdon osaksi sopimusta, kun on samalla hyväksynyt myöhemmin epäselvyyttä aiheuttaneen ehdon.²⁸⁰

Eurooppalaisten sopimusoikeudellisten tulkintainstrumenttien epäselvyyssäännön määrittelyt vastaavat siis pitkälti suomalaista epäselvyyssäännön määritelmää. Epäselvyyssäännön taustalla vaikuttavat päämäärät ja periaatteet ovat myös pitkälti toisiaan vastaavia. Hienoisia eroja

---

²⁷⁸ UNIDROIT-periaatteet 2016, s. 146-147.

²⁷⁹ Tämä säännöksen ensimmäinen kohta vastaa sanamuodoltaan täysin PECL-periaatteiden Artiklaa 5:103 – Contra Proferentem Rule, joka on seurausta siitä, että DCFR on PECL-periaatteiden pohjalta modifioitu periaatekokoelma. (Ks. Wilhelmsson 2008, s. 23-24.)

²⁸⁰ Grigoleit – Canaris 2010, s. 16.

on kuitenkin huomattavissa. Seuraavaksi pyrkimyksenä onkin eritellä, mitä erilaisia periaatteellisia tavoitteita epäselvyysääntöön nojaavan tulkinnan taustalta on havaittavissa ja sen jälkeen paneutua epäselvyysääntöön soveltamismahdollisuuksiin syvemmin.

5.2 *Epäselvyysääntöön periaatteellinen tausta*

Epäselvyysääntöön taustalla on mahdollista nähdä useita erilaisia periaatteellisia tavoitteita. Sopimuksen laatijan vahingoksi tapahtuvan tulkinnan voidaan ensinnäkin nähdä sosiaalisen sopimusoikeuden yhtenä esiintymismuotona.²⁸¹ Sosiaalisen sopimusoikeuden yksi merkittävin tausta-ajatus on heikomman suoja.²⁸² Siten epäselvyysääntöön ymmärtäminen sosiaalisen sopimusoikeuden ilmentäjänä korostaa erityisesti heikomman sopijapuolen suojaamisen tavoitetta.²⁸³

Oikeustaloustieteellisesti epäselvyysääntö on nähty kontrolliperiaatteen ilmentäjänä. Kontrolliperiaatteen ajatuksena on, että riski on kohdistettava sille sopijapuolelle, jolla on parhaat mahdollisuudet vaikuttaa vahingollisen seurauksen syntymiseen ja sen laajuuteen. Määttä on tyytynyt ymmärtämään epäselvyysääntöön siinä muodossa, jossa sitä sovelletaan ehdon laatijan vahingoksi. Hänen mielestään epäselvyysääntöön mukainen tulkinta on kontrolliperiaatteen näkökulmasta perusteltua, sillä lähtökohtaisesti sopimuksen laatijalla on paras mahdollisuus vaikuttaa sopimusehtojen ymmärrettävyyteen. Parhaiten tämä näkökulma on Määttän mukaan yhdistettävissä vakioehtoihin, joiden laadintaan toinen sopijapuoli ei yleensä ole saanut mahdollisuutta osallistua.²⁸⁴

Se sopijapuoli, joka on muotoillut sopimuksen, on voinut myös ottaa huomioon omat etunsa ja halutessaan laatia sopimuksen siihen muotoon, joka on tälle itselleen edullisempi.²⁸⁵ Pahimmassa tapauksessa sopimuksen laatinut osapuoli on voinut tarkoituksellisesti tehdä sellaisia kielellisiä valintoja, että sopimus mahdollistaa useita eri tulkintavaihtoehtoja, joista kyseisen sopijapuolen on tulkintatilanteessa mahdollista valita itselleen edullisin vaihtoehto.²⁸⁶ Tältä kannalta epäselvyysääntöön soveltaminen johtaa eräänlaiseen sanktioajatteluun. Koska ehdot

---

²⁸¹ Kurkela 2003, s. 214.

²⁸² Tieteen termipankki 30.12.2019: Oikeustiede: sosiaalinen siviilioikeus.

²⁸³ Mikkonen – Annola Oikeustieto 5/2016, s. 11.

²⁸⁴ Määttä 2006, s. 123-125.

²⁸⁵ Huser 1983, s. 560; Aho 1968, s. 258.

²⁸⁶ Aho 1968, s. 258.

laatineella sopijapuolella olisi ollut mahdollisuus kirjoittaa sopimuskohta selkeään muotoon, on epäselvässä tulkintatilanteessa ehto tulkittava toisen sopijapuolen ymmärtämällä tavalla – laatijan vahingoksi.²⁸⁷

Myös kuluttajasopimuksissa epäselvyyssäännön soveltamisen voidaan ajatella ilmentävän kontrolliperiaatetta. Onhan tilanne usein se, että elinkeinonharjoittajalla on mahdollisuus laatia ehdot huolellisesti ja tarpeidensa mukaisesti. Kuluttaja puolestaan joutuu tyytymään hänelle annettuihin ehtoihin. Erityisesti kuluttajasopimuksissa on myös mahdollista, että kuluttajat ovat liian luottavaisia tai optimistisia omiin liiketoimiinsa. Käyttäytymistieteellisesti epäselvyyssääntö voidaankin nähdä niin, että sen tarkoituksena on kontrolloida tällaisten kuluttajan ylioptimististen toimien vaikutusta.²⁸⁸

Sopimusten laatiminen kaikki ympäröivät tilannevaihtoehdot huomioon ottaen on kuitenkin käytännössä mahdotonta ja seurauksena olisi tarpeeton sopimuksen sisällön laajentuminen. Relevanttina vasta-argumenttina voidaankin esittää, että yleensä sopimusta koskeva epäselvyys tulee esille nimenomaan epätavallisessa tilanteessa. Sopimuksen laatineen sopijapuolen on siten saattanut olla hyvin haasteellista ennakoida ehdon tulkinnanvaraisuutta. Hemmon mukaan epäselvyyksriskin jaossa voikin olla aihetta arvioida sitä, kuinka keskeisen sopimusehdon tulkinnasta on kyse ja miten ennalta-arvattavaa kyseisen tulkintaongelman esiintyminen on. Ei ole tarkoituksenmukaista, että asiantuntevampikaan sopijapuoli joutuisi ottamaan vastuulleen sellaisia sopimuksen täsmentämisvaatimuksia, joiden toteuttamismahdollisuudet ovat teoreettisia.²⁸⁹

Lisäksi epäselvyyssäännön olemassaolo voi vaikuttaa myös negatiivisesti. Koska epäselvyyssääntöä sovelletaan tulkintatilanteessa lähtökohtaisesti ehdon laatineen vastapuolen eduksi, ei tämän välttämättä ole järkevää huomauttaa ehdon tulkinnanvaraisuudesta, vaikka olisi sen tosiasiallisesti huomannut jo sopimusta laadittaessa. Strategisesti järkevintä on olla passiivinen, sillä sopimuksen laatineen on lähes mahdotonta luotettavasti todistaa vastapuolen tienneen epäselvyydestä jo sopimusta laadittaessa.²⁹⁰

---

²⁸⁷ Hemmo 2003, s. 638.

²⁸⁸ Peltonen – Määttä 2015, s. 258-259.

²⁸⁹ Hemmo 2008, s. 304. Hemmo on todennut näin erityisesti kuluttajasopimuksia koskien, mutta vastaava tilanne voi olla käsillä myös muussa epätasapainoisessa sopimussuhteessa.

²⁹⁰ Hemmo 2003, s. 639-640

Csernen mukaan epäselvyyssääntöä tulisi kuitenkin ennen kaikkea käyttää mahdollisimman selvien sopimusten laatimisen kannustimena.²⁹¹ Sopijapuolen ei tulisi hyötyä siitä, että ei ole onnistunut laatimaan sellaista sopimusta, jonka merkityksen ja seuraukset toinen sopijapuoli ymmärtäisi. Huomioitava on myös se seikka, että sopimuksessa ollut epäselvyys on saattanut johtaa toisen sopijapuolen allekirjoittamaan sopimuksen väärin tosiseikkoihin nojaten.²⁹² Epäselvyyssäännön voidaankin nähdä suojaavan myös sopimuksen laatijan vastapuolen odotuksia. Sopimuksen laatijan vastapuolen tulisi voida luottaa sopimustekstiin ilman tarvetta pelätä, että merkitys, jonka tämä sopimuksen lukemalla on ymmärtänyt voisi myöhemmin sopimusta tulkittaessa muuttua epäedullisemmaksi.²⁹³

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että epäselvyyssäännön taustalla voidaan nähdä toissijaisen tulkinnan keinoille tyypillisellä tavalla erilaisten oikeuspoliittisten tavoitteiden tavoittelu. Erityisesti kontrolliperiaate ja heikomman suojaamisen tavoite ovat selvästi yhdistettävissä epäselvyyssääntöön. Koska epäselvyyssäännön aseman merkittävyyden taustalla keskeisessä asemassa on sen esiintyminen oikeuskäytännössä, tarkastelen seuraavaksi epäselvyyssäännön ilmenemistä korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuissa.

5.3 *Epäselvyyssääntö korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä*

Näkemyistä siitä, että epäselvyyssääntö on yksi merkittävimmistä toissijaisen tulkinnan keinoista, tukee tekemäni oikeustapaustutkimus. Läpi käymistäni 600:sta korkeimman oikeuden ennakkoratkaisusta tarkemman analysoinnin kohteeksi valikoitui 35 ratkaisun joukko.²⁹⁴ Näistä 35 ratkaisusta kaaviossa 1 ilmenevällä tavalla epäselvyyssääntöä ei oltu käsitelty lainkaan 17 ratkaisussa. Sen sijaan epäselvyyssääntö oli vähintään maininnan tasolla tai välillisin ilmaisuin tuotu esille 13 korkeimman oikeuden ratkaisussa. Tämän lisäksi viidessä ratkaisussa epäselvyyssääntö ilmeni muilla tavoin²⁹⁵.

---

²⁹¹ Cserne 2009, s. 5. Csernen mielestä epäselvyyssääntö tulisi nähdä ennen kaikkea ”penalty default rule” -ajatuksen ilmentäjänä.

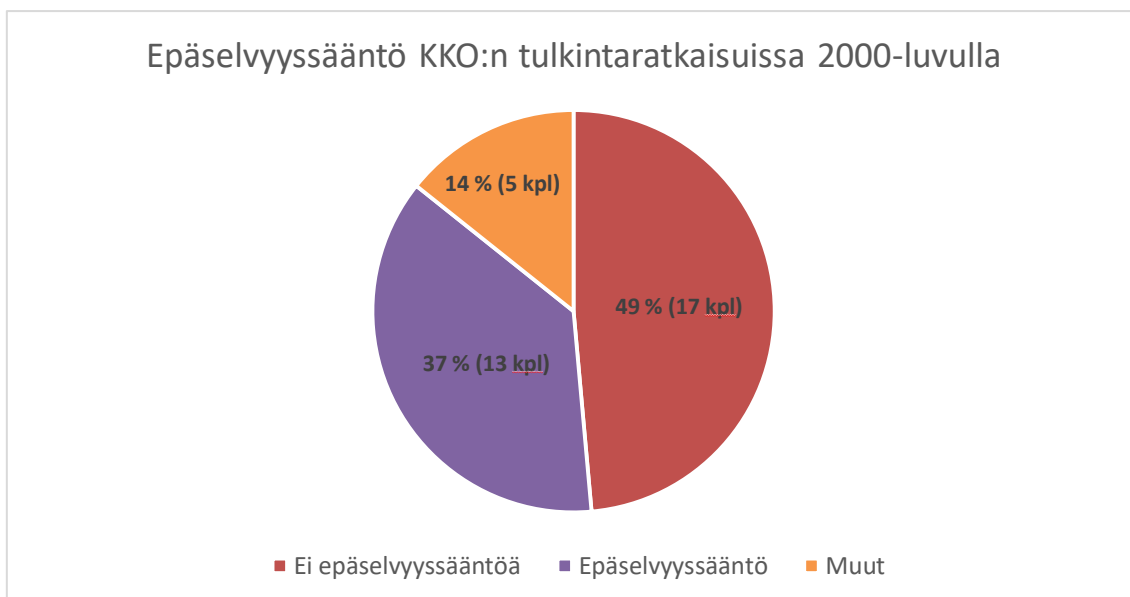
²⁹² Cserne 2009, s. 11-12.

²⁹³ Hemmo 1997, s. 63-64.

²⁹⁴ Ks. tarkemmin valintaperusteista ym. luku 1.4.

²⁹⁵ Viidestä ”muusta” ratkaisusta ratkaisussa KKO:2016:5 epäselvyyssääntöön viitattiin korkeimman oikeuden ratkaisun eri mieltä olleen jäsenen lausunnossa. Ratkaisussa KKO:2015:26 hovioikeusratkaisussa mainittiin epäselvyyssääntö, mutta KKO ei tarkastellut asiaa epäselvyyssäännön kannalta vaan totesi ainoastaan päätyvänsä samaan ratkaisuun hovioikeuden kanssa. Ratkaisussa KKO:2012:1 epäselvyyssääntö mainittiin puolestaan käräjäoikeuden ratkaisussa, mutta myöhemmissä oikeusasteissa siihen ei enää viitattu. Lisäksi ratkaisuissa KKO:2007:5 ja KKO:2010:25 tulkinnan lopputuloksen epäselvyyssäännön mukaisuus on jollain tasolla

Kaavio 1

Kuten kaaviosta 1 on huomattavissa epäselvyyssäännön ilmeneminen korkeimman oikeuden ratkaisuisa vaikuttaa olevan suhteellisen yleistä suhteessa annettujen tulkintaratkaisujen kokonaismäärään. Tarkastelluista ratkaisuisa 37 %:ssa ratkaisu on joko perustettu epäselvyyssäännön mukaiseen tulkintaan, sen asemaan tärkeänä tulkintaperiaatteena on nimenomaisesti viitattu tai toinen riidan osapuolista on pyrkinyt vetoamaan siihen edukseen. Näistä 13 ratkaisuisa tosin vain yhdessä epäselvyyssääntö on käsitteenä mainittu.²⁹⁶ Muissa ratkaisuisa on viitattu tulkintaan KSL 4:3 §:n mukaisesti kuluttajan eduksi²⁹⁷, tulkintaan sopimuksen laatijan vahingoksi²⁹⁸ tai esimerkiksi tulkintaan työntekijän eduksi, kun työnantaja on laatinut työ sopimuksen²⁹⁹. Näillä ilmaisuilla katsotaan kuitenkin yleisesti viitattavan nimenomaan epäselvyyssäännön soveltamiseen.

Epäselvyyssäännön soveltaminen ei tutkimusaineistoni perusteella ole lisääntynyt vuosina 2000-2019, mutta ei toisaalta vähentynytäkään. Ratkaisuisa, joissa epäselvyyssääntö on mainittu, on annettu keskimäärin yhden tai kahden vuoden välein. Kun oikeuskirjallisuudessa on puhuttu epäselvyyssäännön aseman vahvistumisesta, voitaneen tällä tarkoittaa juuri oikeuskäytännöstä

---

poimittavissa, mutta ratkaisuisa on vaikea sanoa, onko niissä todella hyödynnetty epäselvyyssääntöä vai onko vain sattumanvaraista, että käytetyt ilmaisut ovat hyvin lähellä sellaisia perusteluita, joita epäselvyyssäännön soveltamisessa yleensä hyödynnetään.

²⁹⁶ Ks. KKO:2011:13.

²⁹⁷ Ks. esim. KKO:2019:13.

²⁹⁸ Ks. esim. KKO:2008:53 ja KKO:2016:10.

²⁹⁹ Ks. esim. KKO:2012:82.

huomattavissa olevaa epäselvyyssäännön soveltamisen vakiintuneisuutta. Toisaalta, kun tarkastelussa ei otettu huomioon ennen 2000-lukua annettuja korkeimman oikeuden ratkaisuja, on mahdollista, että epäselvyyssäännön soveltamisen voitaisiin nähdä lisääntyneen, jos vertailukohteena olisivat esimerkiksi vuosina 1980-2000 annetut ennakkoratkaisut. Toki varmojen tilastollisten päätelmien tekeminen ei toteuttamani analyysin perusteella ole mahdollista. On todennäköistä, että joitain ratkaisuja on jäänyt tekemäni haun ulkopuolelle ja olen voinut rajata tarkastelun ulkopuolelle sellaisia ratkaisuja, joita toinen tarkastelija olisi pitänyt tulkintaratkaisuuina. Suuntaa-antavassa ja havainnollistavassa merkityksessä oikeustapausanalyysin lopputuloksia on kuitenkin mahdollista hyödyntää.

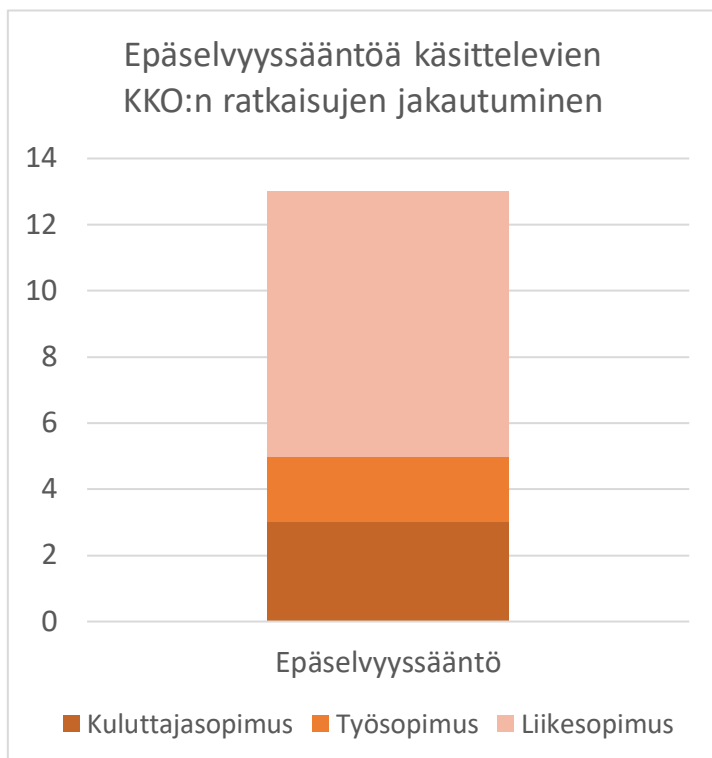
Epäselvyyssääntöä koskevien korkeimman oikeuden ratkaisujen joukkoa tarkasteltaessa mielenkiintoinen huomio kohdistuu erityisesti ratkaisujen jakautumaan niiden kohteena olleiden sopimusten tyyppien perusteella (ks. kaavio 2). 13 ratkaisusta kolme käsitteli kuluttajasopimuksen tulkintaa, kaksi työsopimuksen tulkintaa ja jopa kahdeksan liikesopimusten³⁰⁰ tulkintaa.³⁰¹

---

³⁰⁰ Yksi ratkaisusta koski kuolinpesän ja yhtiön välillä tehdyn sopimuksen tulkintaa. Vaikka kyse ei ole suoranaisesti liikesopimuksesta, luokittelin kyseisen tapauksen kuitenkin liikesopimusratkaisujen joukkoon, sillä kolmesta luokitteluvaihtoehdosta se vastasi tavoitteiltaan lähimmiten liikesopimuksen tulkintaa.

³⁰¹ Huomioitava on se, että kuluttajasopimuksia koskevista tulkintaongelmista suuri osa viedään kuluttajariitalautakunnan ratkaistavaksi. Kuluttajariitalautakunnan päätökset ovat suositusluonteisia, mutta noin 80 %:ssa tapauksista elinkeinonharjoittajat noudattavat annettuja ratkaisuja. (Tietoa kuluttajariitalautakunnasta 2019) Ks. epäselvyyssääntöä koskevista päätöksistä esim. KRIL 3813/83/07 (21.01.2009) ja KRIL 875/34/2015 (22.06.2016). Toisaalta puolestaan liikesopimuksia koskevia riitoja ratkaistaan merkittävässä määrin välimiesmenettelyssä, joten ei voitane ajatella, että tutkimustulokset olisivat ilmeisellä tavalla toispuoleisesti vääristyneitä.

Kaavio 2

Lisäksi tutkimuksen kannalta merkityksellinen yksityiskohta on se, että 11 tarkasteltavana olutta ratkaisua käsittelevä selvästi vakioehdon tai muun toisen sopijapuolen yksipuolisesti laatiman tai käytettäväksi tarjoaman ehdon tulkintaa. Ainoastaan kahdessa ratkaisussa tilanne ei ollut tältä osin täysin yksiselitteinen.

Ratkaisussa KKO:2004:124 epäselvä ehto oli osa sopimusneuvotteluiden lopputuloksena syntyneitä kauppasopimusta. Ehto oli kuitenkin ilmeisesti lisätty sopimukseen toisen sopijapuolen esityksestä. Tällä perusteella toinen sopijapuoli pyrki vetoamaan epäselvyyssäännön mukaiseen tulkintaan ehdon laatineen sopijapuolen vahingoksi. Ratkaisussa KKO kuitenkin katsoi, ettei ehto ei ollut sillä tavoin epäselvä, että merkitystä olisi ollut sillä, kumpi sopijapuolista ehdon on muotoillut. Riidanalaiselle ehdolle oli siten ensisijaisesti annettava se merkityssisältö joka sille lainsäädännössä on annettu.

Ratkaisussa KKO:2018:13 kyse oli puolestaan sähköpostikirjeenvaihdon myötä syntyneen sopimuksen tulkinnasta. Toisen sopijapuolen mukaan kyse oli sovintosopimuksesta, kun taas toisen mukaan sopimusta oli pidettävä tavanomaisena sopimuksena, ei sopijapuolten välisenä sovintona. Korkeimman oikeuden arvioitavana oli asiassa se, olisiko asiassa tullut myöntää jatkokäsittelylupa hovioikeuteen. KKO:n mukaan jatkokäsittelylupa olisi tullut myöntää, sillä käräjäoikeuden katsottua kyseessä olleen sovintosopimus ja siten tulkittua sopimusta ennemminkin ehdon laatineen vastapuolen vahingoksi, oli asiassa aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta.³⁰²

³⁰² Ks. myös ratkaisua koskeva oikeustapauskommentti kokonaisuudessaan (Koulu – Koulu 2018).

Seuraavassa pääluvussa tuon esille epäselvyyssäännön soveltumista erilaisiin tulkintatilanteisiin käyden läpi kyseisen tulkintaperiaatteen vahvuuksia ja toisaalta heikkouksia sekä kuluttajasopimusten että liikesopimusten tulkinnassa – toki käsitellen sivujuonteena myös työsopimusten tulkintaa. Kyseisen tarkastelun lomassa avaan myös tarkemmin oikeustapausanalyysissä esiin nousseita korkeimman oikeuden epäselvyyssääntöä koskevia ratkaisuja. Lopuksi esitän näkemyksiä siitä, millaisten olosuhteiden on täytyttävä, jotta epäselvyyssäännön hyödyntäminen on mahdollista. Hahmottelen myös suuntaa, johon epäselvyyssäännön soveltamiskäytäntö on viime aikoina edennyt ja esitän *de lege ferenda* -kannanoton tulkintaperiaatteen tulevaisuudesta.

6 EPÄSELVYSSÄÄNTÖ ERILAISTEN SOPIMUSTEN TULKINNASSA

6.1 KSL 4:3 § mukainen epäselvyyssääntö

Epäselvyyssäännöllä on korostunut merkitys erityisesti kuluttajasopimussuhteessa, sillä se on muista tulkintaperiaatteista poiketen otettu osaksi kuluttajansuojalakia. Kuluttajansuojalain 4 luvun 3 §:n mukaan:

”[Jos kuluttajansuojalaissa] tarkoitetun sopimuksen ehto on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön, ja ehdon merkityksestä syntyy epätietoisuutta, ehtoa on tulkittava kuluttajan hyväksi.”

Kyseinen lainkohta on lisätty osaksi kuluttajansuojalakia EY:n kohtuuttomuusdirektiivin antamisen seurauksena vuonna 1995. Direktiivin artiklassa 5 epäselvyyssääntö on ilmaistu yksinkertaisessa muodossa toteamalla, että kun ehdon merkityksestä on epäselvyyttä, on tulkintavaihtoehdoista valittava kuluttajalle suotuisin. Siten kuluttajansuojalain säännös vaikuttaa ensikatsomalla menevän sääntelyssä kohtuuttomuusdirektiiviä pidemmälle, sillä kuluttajansuojalaissa on erityisesti korostettu, että ehdon tulee epäselvyyssäännön soveltumiseksi olla laadittu etukäteen ilman kuluttajan myötävaikutusta sen sisältöön.

Direktiivin osalta soveltamisalan raja on kuitenkin sisällytetty artiklaan 3, jonka mukaan direktiiviä sovelletaan vain sellaisiin sopimusehtoihin, joista ei ole erikseen neuvoteltu sopijapuolten kesken. Lisäksi direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa on määritelty, että sopimusehtoa ei pidetä erikseen neuvoteltuna, jos se on ennakolta laadittu, eikä kuluttaja ole näin ollen voinut

vaikuttaa sen sisältöön.³⁰³ Siten kuluttajansuojalain 4:3 § on sisällöltään täysin kohtuuttomuusdirektiivin sääntelyä vastaava.

Kuluttajansuojalain esitöissä epäselvyyssäännön soveltamista pidettiin erityisen perusteltuna kuluttajasopimusten vakioehtojen tulkinnassa ja vakioehdot muodostavatkin sekä kuluttajansuojalain 4:3 §:n että kohtuuttomuusdirektiivin soveltamisalueen ytimen.³⁰⁴ Myös tarkastelemistani kuluttajasopimusten tulkintaa koskevista korkeimman oikeuden ratkaisuksista kaikissa kolmessa oli kyse vakioehtojen tulkinnasta.

Ratkaisussa KKO:2001:135 oli kyse vakioehtoisen vakuutusopimuksen tulkinnasta. A:n oli aiemmassa oikeudenkäynnissä todettu syyllistyneen lievään pahoinpitelyyn ja ruumiinvamman tuottamiseen. A oli vaatinut vakuutusyhtiötä korvaamaan hänen maksettavikseen tuomitut korvaukset vastuuvakuutuksesta. Vastuuvakuutusehtojen mukaan vakuutuksesta ei korvattu vahinkoa, joka on aiheutunut tappelun, pahoinpitelyn tai muun rikoksen yhteydessä. Asiassa oli kyse siitä, mitä käsitteellä ”tai muun rikoksen yhteydessä” tarkoitettiin. A:n mukaan muulla rikoksella voitiin tarkoittaa vain tappeluun tai pahoinpitelyyn vakavuudeltaan rinnastuvaa tekoa. Vakuutusyhtiö puolestaan tulkitsi ehdon merkityksen laajemmin siten, että teko johon A oli syyllistynyt esti vakuutuskorvauksen maksamisen. A vetosi asiassa muun ohessa epäselvyyssääntöön. KKO kuitenkin totesi, että kun vahinko liittyi läheisesti pahoinpitelytyyppiseen rikokseen, oli selvää, että ehdon tarkoitettiin kattavan myös tällaisen vahinkotapahtuman. Ehto ei siten ollut tulkinnanvarainen.

Vakioehtoisen osamaksusopimuksen tulkintaa käsiteltiin ratkaisussa KKO:2009:13. Asiassa oli kyse siitä, että kuluttaja oli lainannut osamaksusopimuksella hankitun auton entiselle avopuolisolle. Rahoitusyhtiön mukaan tällainen lainaaminen oli osamaksusopimusehtojen vastaista. Korkein oikeus totesi, ettei auton lainaamista kuukaudeksi voitu pitää tavanomaisena auton käyttönä, vaikka kuluttajan entistä avopuolisoa voitiin pitää tämän läheisenä myös avosuhteen päättymisen jälkeen. KKO kuitenkin katsoi, ettei vakiosopimuksen epäselvää rajoitusehtoa voitu KSL 4:3 nojalla tulkita kuluttajan vahingoksi. Korkein oikeus perusteli kantaansa vielä sillä, että ”kuluttajan on voitava luottaa siihen, että hänen sopimusveloitteensa ja niiden rikkomisen seuraamukset käyvät selvästi ilmi sopimuksesta”.

Ratkaisu KKO:2011:13 käsitteli pelisopimukseen sovellettavien vedonlyönnin sääntöjen tulkintaa. Asiassa oli kyse siitä, että Veikkauksen vedonlyönnin kohteena ollut jalkapallo-ottelu oli keskeytetty 0-3 tilanteessa. Ottelua ei jatkettu myöhemmin, joten Veikkaus katsoi, ettei ottelulla ollut tulosta ja palautti rahat vedonlyöntiin osallistuneille. Ottelun tulokseksi vahvistettiin kuitenkin myöhemmin jalkapallosarjan sääntöjen mukaisesti keskeytyshetken mukainen lopputulos 0-3. KKO päätyi ratkaisussaan Veikkauksen näkemyksen vastaisesti siihen, että vedonlyöntivoitto tuli maksaa niille pelaajille, jotka olivat veikanneet myöhemmin vahvistettua 0-3 tulosta. Korkein oikeus perusti ratkaisunsa epäselvyyssääntöön todeten, että pelisopimusehdot olivat monitulkintaiset ja vedonlyönnin säännöistä olisi tullut yksiselitteisesti ilmetä, milloin pelaaja on oikeutettu voittoon.

---

³⁰³ Ks. myös HE 218/1994 vp, s. 4.

³⁰⁴ HE 218/1994 vp, s. 15-16; Hemmo 2003, s. 640.

Epäselvyyssäännön soveltaminen on kuitenkin mahdollista myös silloin, kun kyse on yksittäistä sopimussuhdetta varten laaditusta ehdosta. Edellytyksenä tosin on, ettei kuluttaja ole voinut myötävaikuttaa ehdon muotoiluun. Todellisten sopimusneuvotteluiden tuloksena syntyneen ehdon tulkintaan epäselvyyssääntöä koskevaa KSL 4:3 §:ää ei voida soveltaa.³⁰⁵ Epäselvyyssäännön soveltamista ei kuitenkaan lähtökohtaisesti estä se, että osa ehdoista on laadittu yhteisesti, kunhan tulkinnanvarainen ehto ei ole ollut neuvotteluiden kohteena.³⁰⁶ Riitatilanteessa on elinkeinonharjoittajan vastuulla näyttää, ettei epäselvyyssääntö sovellu siitä syystä, että kuluttaja on myötävaikuttanut sopimuksen tai tietyn yksittäisen ehdon laadintaan.³⁰⁷ Elinkeinonharjoittajalle kohdistuvasta näyttötaakasta on säädetty kuluttajansuojalain 4:4 §:ssä.

Lain esitöiden perusteluissa on korostettu tulkintariskin jakautuvan oikeudenmukaisesti silloin, kun ehdot laatinut elinkeinonharjoittaja on vastuussa mahdollisesta epäselvyydestä. Tätä perusteltiin erityisesti sillä, että elinkeinonharjoittaja on yleensä asiantuntevampi sopimusosapuoli ja lisäksi se olisi ehtojen huolellisemmalla muotoilulla voinut välttää tulkintatilanteen syntymisen.³⁰⁸ Epäselvyyssääntöä sovellettaessa arvioitavaksi tuleekin se, minkä tasoista ymmärrystä sopimuksen vastapuolelta voidaan odottaa. Yleensä ymmärryksen vaatimustasoa voidaan kuvata niin kutsutulla normaalihenkilö-kriteerillä. Tällä viitataan siihen, että sopijapuolilta odotetaan normaalitasoista ehtojen ymmärtämistä muun muassa sopimustyyppi ja toimiala huomioiden. Kuluttajasuhteessa arvioitavaksi saattaa tulla jopa se, tulisiko elinkeinonharjoittajan huomioida mahdollinen kuluttajan normaalitasoa alhaisempi tietämys.³⁰⁹

Epäselvyyssäännön soveltaminen johtaa kuluttajasuhteessa käytännössä siihen, että riidanalaisista ehtoa sovelletaan kuluttajan näkemyksen mukaisesti. Kuluttajan tulkintavaihtoehtoon päätyminen tulee kuitenkin olla myös objektiivisesti arvioiden perusteltua, eikä mikä tahansa kuluttajan vaatimus siten automaattisesti johda epäselvyyssäännön soveltamiseen. Tämä on perusteltua varsinkin luottamuksensuojan toteutumiseksi. Valittavan tulkintatavan tulee olla sillä tavoin vartenotettava vaihtoehto, että siihen on mahdollista päätyä vilpittömässä mielessä.³¹⁰

---

³⁰⁵ HE 218/1994 vp, s. 15-16. Ks. myös Hemmo 2003, s. 640-641.

³⁰⁶ Mikkonen – Annola Oikeustieto 5/2016, s. 9; HE 218/1994 vp, s. 15.

³⁰⁷ Varallisuus oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 452-453.

³⁰⁸ HE 218/1994 vp, s. 8-9.

³⁰⁹ Hemmo 2003, s. 642.

³¹⁰ HE 218/1994 vp, s. 16; Hemmo 2003, s. 644.

Kuluttaja vetosi ratkaisussa KKO:2001:135 epäselvyssääntöön sillä perusteella, että ilmaisu ”muun rikoksen yhteydessä” oli tulkinnanvarainen. Korkein oikeus totesi kuitenkin, että oli selvää, mitä käsitteellä tarkoitettiin pahoinpitelyrikokseen liittyen. Kyseinen ilmaisu ei ollut sillä tavoin epäselvä, että sitä olisi tullut tulkita kuluttajan eduksi.

Vaikka elinkeinonharjoittaja ei olisi edes laatinut epäselvää ehtoa yksin, saatetaan epäselvyys-säännön soveltamista harkita sillä perusteella, että elinkeinonharjoittajan olisi tullut huomioida ehdon tulkinnanvaraisuus ja pyrkiä oma-aloitteisesti tällaisen epäselvyyden poistamiseen.³¹¹ On varsin mielenkiintoista, että myös kuluttajasopimusten osalta epäselvyys-säännön soveltamiseen muidenkin kuin yksipuolisesti laadittujen sopimusten tulkintaan on näytetty varovaisesti puoltavaa valoa, vaikka KSL 4:3 § ei tilanteeseen suoraan sovellukaan. Tämä on mielestäni perusteltua, sillä kuluttajan todelliset vaikutusmahdollisuudet sopimuksen sisällön muotoutumiseen eivät usein sopimusneuvotteluista huolimatta ole kovinkaan merkitykselliset. Lopputuloksena on usein pitkälti vastaava sopimus kuin silloin, jos elinkeinonharjoittaja olisi laatinut sopimuksen yksin.

Kuluttajasopimukseen liittyy olennaisesti myös niitä koskeva kohtuuttomuusarviointi. Epäselvästi muotoiltujen ehtojen kohtuuttomuutta voi olla kuitenkin mahdotonta arvioida ennen kuin niiden sisältö on yksiselitteisesti määritelty. Tästä syystä sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan vasta sen jälkeen, kun sopimuksen sisältö on saatu vahvistettua tulkinnan avulla. Onkin mahdollista, että kohtuuttomalta vaikuttanut sopimus muuntuu kohtuulliseksi esimerkiksi epäselvyys-sääntöä soveltamalla. Tällöin varsinaiselta kohtuuttomuusarvioinnilta voidaan välttyä jopa kokonaan.³¹²

Kuluttajansuojalain esitöissä epäselvyys-sääntöä on todettu hyödynnetyn myös ratkaisussa KKO:1990:74.³¹³ Kyseisessä ratkaisussa oli kyse siitä, että A oli ostanut seuramatkan, joka sisälsi meno-paluulennot kohteeseen. Yhtiö ei sallinut A:n osallistua paluulennolle, sillä tämä oli jättänyt menolennon käyttämättä. Yhtiön yleisissä matkaehdoissa ei kuitenkaan ollut nimenomaista määräystä, jonka mukaan pelkän paluulennon käyttäminen ei ollut sallittua. KKO:n mukaan yhtiön laatimia ehtoja ei ollut perusteltua tulkita niin, että paluulentoon voisi osallistua

---

³¹¹ Hemmo 2003, s. 581-582.

³¹² Mikkonen – Annola Oikeustieto 5/2016, s. 10-11, Aho 1968, s. 261. Myös kohtuuttomuusdirektiivissä epäselvyys-säännön säätämisen tarvetta on perustettu nimenomaan kuluttajan suojalla kohtuuttomia sopimusehtoja vastaan (93/13/ETY, s. 169-170).

³¹³ HE 218/1994 vp, s. 4. Ratkaisussa itsessään ei ole nimenomaisesti ilmaistu, että sen perustana on hyödynnetty epäselvyys-sääntöä.

vain henkilö, joka on ollut myös menolennolla. Yhtiö ei ollut myöskään muilla tavoin näyttänyt ilmoittaneen A:lle kyseisestä rajoituksesta. Kun yhtiö oli kieltänyt A:lta osallistumisen sopimuksen mukaiselle paluulennolle, oli se velvollinen korvaamaan A:lle aiheuttamansa vahingon.

Vaikka ratkaisun antamisajankohtana epäselvyyssääntö ei vielä ole ollut osana kuluttajansuojalakeja, on kyseisestä tulkintaperiaatteesta jo tuolloin puhuttu nimenomaan siinä muodossa, että epäselvää ehtoa on tulkittava laatijansa vahingoksi. Ratkaisussa ei ole kuitenkaan mainittu tätä, vaan on puhuttu ainoastaan välillisesti erilaisista tekijöistä, joiden seurauksena tiettyyn lopputulokseen on päädytty. Näiden perusteella kuluttajansuojalain valmistelijat ovat katsoneet tapauksessa on sovelletun epäselvyyssääntöä. Kyseinen ratkaisu kuvastaakin hyvin sitä tosiasiaa, että epäselvyyssääntöä hyödynnetään oikeuskäytännössä todennäköisesti huomattavasti laajemmin kuin miltä tilanne ensisilmäyksellä saattaa vaikuttaa.

Myös Hoppu ja Hemmo ovat nostaneet esille vastaavan huomion koskien epäselvyyssäännön soveltamista vakuutusehtojen tulkinnassa. Vaikka epäselvyyssääntö on keskeinen vakuutusehtojen tulkinnan väline, vaihtelevat periaatteen käyttöä kuvaavat ilmaisut. Epäselvyyssäännön käyttö on vakuutusehtojen tulkintaa koskevassa oikeuskäytännössä ilmaistu esimerkiksi toteamalla, että ehtoja ei tule ilman erityisiä perusteita tulkita vakuutusenantajan eduksi³¹⁴, että epäselvää ehtoa on tulkittava laatijansa eli vakuutusyhtiön vahingoksi³¹⁵ ja että yhtiön laatiman sopimuksen mukainen vastuu määräytyy vakuutetun ymmärryksen mukaisesti, kun yhtiö ei ollut pyrkinyt poistamaan tulkinnanvaraisuutta tarkentamalla ehdon sisältöä ja vakuutettu puolestaan oli voinut perustellusti päätyä siihen, että sopimus vastaa hänen tarkoitustaan myös riidanalaisen ehdon osalta^{316,317}.

Epäselvyyssääntöä sovelletaan siis useimmiten kuluttajasopimusten tulkinnassa, kun kyse on vakioehtoisesta tai elinkeinonharjoittajan yksin laatimasta sopimuksesta. Myös yksittäisten ehtojen tulkinta epäselvyyssäännön mukaisesti on mahdollista, vaikka sopimus olisi osittain laadittu kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan yhteistyössä. Hieman puoltavaa valoa on näytetty myös epäselvyyssäännön soveltamiselle silloin kun elinkeinonharjoittaja ei ole laatinut sopimusta yksin, vaikka epäselvyyssääntö ei tällöin KSL 4:3 §:n muodossa tulekaan suoraan

---

³¹⁴ Ks. KKO 1986-II-21.

³¹⁵ Ks. KKO:1994:108 ja KKO:1997:79.

³¹⁶ KKO:1993:137.

³¹⁷ Hoppu – Hemmo 2006, s. 110-111.

sovellettavaksi. Lisäksi kuluttajasopimustenkin tulkinnan tarkastelusta on huomattavissa, ettei epäselvyyssäännön soveltamista aina mainita nimenomaisesti vaan siihen viitataan erilaisten kiertoilmaisujen turvin.

6.2 *Tulkinta epäselvän ehdon laatijan vahingoksi*

Se, ettei epäselvyyssäännöstä ole säädetty muiden sopimustyyppien kuin kuluttajasopimusten osalta lainsäädännössä, ei osoita sitä, etteikö epäselvyyssääntö voisi silti soveltua myös liikesopimusten tulkintaan. Päinvastoin sääntelyn ulkopuolelle on tietoisesti jätetty suuri osa sopimusoikeudellisista kysymyksistä. Esimerkiksi oikeustoimilakiin otettiin aikanaan säännöksiä ainoastaan sellaisista aihealueista, joilla oli erityistä tarvetta oikeuskäytännön vakiinnuttamiselle tai, jotka muutoin tarvitsivat lainsäädäntöä tuekseen.³¹⁸

Myös vakioehtoja koskevaan lakiehdotukseen oikeustoimilakitoimikunta ehdotti kahta tulkintaa koskevaa säännöstä. Toisen ehdotuksen mukaan tulkinnanvaraista ehtoa oli tulkittava sen laatijan ja yleensä myös käyttäjän vahingoksi.³¹⁹ Ehdotetun säännöksen ottaminen osaksi oikeustoimilakia olisi tarkoittanut epäselvyyssäännön nostamista osaksi lainsäädäntöä myös vakioehtoisten liikesopimusten osalta.³²⁰

Oikeustoimilakitoimikunnan mietintö ei kuitenkaan johtanut lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin. Kyseisen lopputuloksen voidaan nähdä puoltavan sitä näkökantaa, ettei yleisesti ottaen ole koettu tarpeelliseksi säännellä sellaisia sopimusoikeuden osa-alueita, jotka eivät välttämättä vaadi sääntelyä. Oikeustila on jätetty pitkälti yleisten käytäntöjen, periaatteiden sekä oikeuskäytännön varaan. Muutoinkin kehityspiirteinä sopimusoikeudellisessa sääntelyssä on ollut pakottavan lainsäädännön lisääminen lähinnä heikommaksi katsotun sopimusosapuolen suojaamiseksi sekä tiettyjä sopimustyyppjä koskien.³²¹

Epäselvyyssäännön soveltaminen on kuitenkin mahdollista myös elinkeinonharjoittajien välisissä liikesopimussuhteissa. Erityisesti epäselvyyssäännön soveltamisen alkuaikoina valtaosassa korkeimman oikeuden ratkaisemista ennakkotapauksista oli kyse vakioehtoisten tulkinnasta. Siten epäselvyyssäännöllä on katsottu olevan alusta alkaen erityistä merkitystä

---

³¹⁸ KM 1990:20, s. 1-2.

³¹⁹ KM 1990:20, s. 341 – 343.

³²⁰ KM 1990:20, s. 7.

³²¹ KM 1990:20, s. 7-8.

nimenomaan vakioehtoja tulkittaessa.³²² Myös Aho on todennut sellaisten yleisten sopimusehtojen, jotka toinen sopijapuoli on joutunut hyväksymään sellaisenaan, olevan epäselvyyssäännön soveltamisen ytimessä.³²³ Vielä 2000-luvullakin valtaosa liikesopimusten tulkintaa koskevista KKO:n ratkaisuksista, joissa epäselvyyssäännön soveltamista on harkittu, on liittynyt vakioehtojen tulkintaan.

Ratkaisussa KKO:2008:53 oli kyse leasingsopimuksen kohteen virheen seurauksista, jota koskeva sopimuskohta kuului toisen sopijapuolen laatimiin yleisiin sopimusehtoihin. KKO otti tulkinnan lähtökohdaksi sopimuksen sanamuodon, joka ei kuitenkaan johtanut yksiselitteiseen tulkintaratkaisuun ehtojen ollessa keskenään ristiriitaisia ja muutoinkin epäselviä. Koska sopimus ja sen osana olevat yleiset ehdot olivat toisen sopijapuolen yksin laatimat, oli sopimuksen epäselviä ehtoja KKO:n mukaan tulkittava laatijansa vahingoksi.³²⁴

Korkein oikeus ei kyseissä ratkaisussa perustellut epäselvyyssäännön soveltamista edellä esitetyn lisäksi lainkaan. Se ei myöskään tuonut esille mitään muita tulkintaperusteita vaan päätyi suoraan ratkaisemaan asian epäselvyyssäännön mukaisesti, kun sopimuksen sanamuoto ei antanut yksiselitteistä ratkaisua. Käräjäoikeuden ratkaisussa tuotiin sen sijaan esille sopijapuolten eriarvoisen asema. Sen mukaan sopijapuolet eivät olleet tasavertaisia sopimuskumppaneita. Toinen sopijapuoli oli vuokraamiseen ja rahoitukseen erikoistunut yhtiö, jonka liiketoiminnan laajuus sekä tiedolliset ja taidolliset voimavarat olivat kaikilta osin ylivertaisia verrattuna vastapuolena olleeseen kampaamotoimintaa harjoittavaan pienyrittäjään.

Toinen ennakkoratkaisu, jossa epäselvyyssääntöä on hyödynnetty liikesopimuksen tulkinnassa, on KKO:2010:69. Kommandiittiyhtiö ja Kesoil (myöh. Neste) olivat tehneet yhteistoiminta- ja markkinointisopimuksen huoltoasemalla ja kahvilassa toteutettavasta liiketoiminnasta. Kysymys oli asiassa erityisesti siitä, oliko Kesoilin sijaan sopijapuoleksi tullessa Nesteellä ollut sopimuksen mukainen pätevä syy sopimuksen irtisanomiseen. Tällainen pätevä syy oli sopimuksen mukaan esimerkiksi toiminnan kannattamattomuus, kauppiaan estyminen henkilökohtaisesti osallistumasta liiketoimintaan tai se, ettei edellytyksiä sopimuksen tarkoituksen saavuttamiseksi enää muutoin ollut olemassa.

Korkein oikeus totesi aluksi, että sopimuksessa oli nimenomaiset irtisanomista koskevat ehdot, minkä takia oikeutta irtisanoa sopimus oli arvioitava kyseisten sopimusehtojen nojalla ja sopimuksen tarkoitus huomioiden. Myös tässä asiassa epäselvyys koski ehtoja, jotka sisältyivät toisen sopijapuolen (Kesoilin) yksipuolisesti laatimiin vakioehtoihin. Tästä syystä mahdollisia epäselvyyksiä oli korkeimman oikeuden mukaan tulkittava Nesteen vahingoksi.

KKO:n mukaan asian arvioinnissa oli huomioitava erinäisiä seikkoja. Ensinnäkin Nesteellä oli ollut oikeus irtisanoa sopimus vain tietyissä tilanteissa, kun taas kommandiittiyhtiön irtisanomismahdollisuus oli ollut rajoittamaton. Nesteen irtisanomisperusteita ei kuitenkaan voitu ymmärtää laventavasti, koska huoltoasemayrittäjän roolissa ollut kommandiittiyhtiö oli sopimussuhteen hei-

---

³²² HE 218/1994 vp, s. 4.

³²³ Aho 1968, s. 259. Aho ei myöskään ole sitonut epäselvyyssäännön soveltuvuutta nimenomaan kuluttajasuhteeseen vaan on kirjoittanut yleisesti yleisistä sopimusehdoista.

³²⁴ Kyseessä oli äänestysratkaisu äänin 3-2. Vähemmistön jääneet korkeimman oikeuden jäsenet painottivat ratkaisussa sitä, että yleisten sopimusehtojen kohdat olivat sopusoinnussa niiden periaatteiden kanssa, joita rahoitusleasingissä yleisesti noudatetaan. Ehtoja ei voitu heidän mukaan pitää kohtuuttomina tai yllättävinä, vaikka ne olivatkin sinänsä vaikealukuisia ja huonosti jäsenneiltyjä. Kyseiset jäsenet eivät maininneet epäselvyyssääntöä lausunnossaan lainkaan.

kompi osapuoli. Nesteen irtisanomisen syyksi ilmoittama toimintojen uudelleenorganisointi ei ollut KKO:n mielestä riittävä peruste irtisanomiselle, sillä Neste ei kyennyt näyttämään, että sillä olisi sopimusehtojen mukaisesti tai niitä vastaavalla tavalla ollut pätevä syy irtisanomiseen.³²⁵ Epäselvyyssääntö on siten todennäköisesti ohjannut ratkaisua tiettyyn suuntaan, mutta sen lopullinen merkitys ratkaisussa on jäänyt kuitenkin avoimeksi.³²⁶

Kolmas ennakkoratkaisu KKO:2017:44 käsitteli vakioehtoisen vakuutus sopimuksen tulkintaa. Vakuutusyhtiön vastapuolena olleen konkurssipesän mukaan vastuuvakuutuksen rajoitusehtoa olisi epäselvässä tilanteessa tullut tulkita laatijansa eli vakuutusyhtiön vahingoksi. Korkeimman oikeuden mukaan sopimusehdon sisältö oli kuitenkin perusteltua ymmärtää niin kuin sopimukseen perustuva korvausvastuu oikeudessaamme vakiintuneesti ymmärretään. Epäselvyyssääntö ei siten tullut asiassa sovellettavaksi.

Epäselvyyssääntö ei kuitenkaan sovellu poikkeuksetta vakioehtojenkaan tulkintaan. Tällainen tilanne on käsillä esimerkiksi silloin, kun kyse on agreed documents -tyyppisistä vakioehdoista, jotka sopijapuolet ovat käytännössä yhdessä laatineet.³²⁷ Vakioehtojen tulkinnassa on muutenkin vaikutusta sillä, miten ehdot on laadittu.³²⁸ Perinteisen ajattelumallin mukaan vakioehdot ymmärretään toisen sopijapuolen yksipuolisesti laatimiksi ehdoiksi, joita ei erikseen mukauteta yksittäisen sopimussuhteen erityistarpeita vastaaviksi. Tällaiset vakioehdot voivat olla esimerkiksi myyjäyhtiön yleiset toimitusehdot, joita se käyttää kaikissa asiakassuhteissaan. Vakioehtoja pidetään yksipuolisesti laadittuina yleensä myös silloin, kun toista sopijapuolta edustava järjestö on luonut ehdot jäsenyrityksiään varten.³²⁹ Tällöin epäselvyyssäännön voidaan siten lähtökohtaisesti ajatella olevan sovellettavissa. On kuitenkin esitetty, ettei epäselvyyssääntöä voitaisi soveltaa, ellei laatijaa voida pitää valtuutussääntöjen mukaisesti yhtiön edustajana.³³⁰

Ratkaisussa KKO:1996:19 (Ään.)³³¹ sovellettiin epäselvyyssääntöä kaupungin ja yhtiön välisen rakennusurakasopimuksen tulkinnassa. Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että asianosaisten käsitykset poikkesivat toisistaan. Sopimuksen laatineen osapuolen eli kaupungin näkemystä sopimusteksti ei korkeimman oikeuden mielestä tukenut, eikä kaupunki esittänyt näkemyksensä

---

³²⁵ Äänestysratkaisu 3-2. Vähemmistöön jääneet KKO:n jäsenet hyväksyivät esittelijän mietinnön, jonka mukaan Nesteellä olisi ollut oikeus irtisanoa sopimus huoltoasematoiminnassa tapahtuneiden merkittävien muutosten vuoksi. Myös esittelijän mietinnössä mainittiin epäselvyyssääntö välillisesti toteamalla, että sopimusehtojen ollessa epäselviä tai niiden johtaessa toisen osapuolen kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen, on tulkinnallista merkitystä myös sillä, että vakiosopimukset ovat olleet Kesoilin yksipuolisesti laatimia. Näin ilmaistulla epäselvyyssäännöllä ei vähemmistöratkaisussa ollut kuitenkaan merkitystä, sillä irtisanomisperusteissa ollutta joustovaraa ei katsottu epäselvyydeksi.

³²⁶ Ks. Annola Oikeustieto 6/2010, s. 6.

³²⁷ Hemmo 2003, s. 640; Wilhelmsson 2008, s. 37; Aho 1968, s. 259.

³²⁸ Varallisuus oikeus / Saarnilehto – Annola 2012, s. 403-404. Ks. Sopimusoikeus / Hoppu 2006, luku 7. – ”Vakiosopimukset”.

³²⁹ Wilhelmsson 2008, s. 37.

³³⁰ Lehtinen 2007, s. 163.

³³¹ 3-2 äänestysratkaisu, jossa vähemmistöön jääneet oikeusneuvokset ovat perustaneet ratkaisunsa alemmissa oikeusasteissa esitettyyn suulliseen näyttöön, eivätkä ole ottaneet kantaa epäselvyyssäännön soveltumiseen asian ratkaisuun.

tueksi muuta näyttöä. Sopimus oli sen sijaan tulkittavissa yhtiön näkemystä tukevalla tavalla. Ilman laajempia perusteluita korkein oikeus päätyi ratkaisemaan asian epäselvyyssäännön mukaisesti toteamalla, että “[s]opimusta on vakiintuneen käsityksen mukaisesti epäselviltä osiltaan tulkittava laatijansa vahingoksi. Se on tässä tapauksessa kaupunki, koska sen edustajat ovat sopimuksen laatineet”.

Huomioitava on myös se, että liikesopimukset ovat yleensä vakioehtojen ja yksilöllisesti laadittujen ehtojen kokonaisuuksia. Varsinkin uudemmassa oikeuskirjallisuudessa epäselvyyssäännön soveltumista ei ole enää yhtä vahvasti sidottu nimenomaan vakioehtojen tulkintaan, vaan on puhuttu yleisemmin sellaisten ehtojen tulkinnasta, jotka toinen sopijapuoli on yksipuolisesti laatinut. Tällaiset ehdot toki pitävät sisällään myös toisen sopijapuolen laatimat vakioehdot. Hemmo on esimerkiksi kuvaillut epäselvyyssäännön asemaa yksipuolisesti laadittujen sopimusehtojen tulkinnassa dominoivaksi, sillä se on usein ainoa tällaisten ehtojen tulkinnassa hyödynnettävä toissijainen tulkintakeino.³³²

Tulkintatilanteessa on lisäksi erityisesti arvioitava sitä, ovatko ehdot tosiasiallisesti toisen osapuolen laatimia vai ovatko molemmat sopijapuolet vaikuttaneet niiden lopulliseen sisältöön ja ulkoasuun. Jos toisen osapuolen myötävaikutus on rajoittunut ehtojen hyväksymiseen, voidaan epäselvyyssääntöä soveltaa. Laajemman osallistumisen seurauksena tulkintaperiaatteen soveltaminen saattaa puolestaan estyä. Mahdollista on tosin myös se, että yksittäistä toisen osapuolen yksin laatimaa ehtoa tulkitaan epäselvyyssäännön mukaisesti, vaikka sopimus olisi muutoin syntynyt molempien sopijapuolten yhteisen panoksen tuloksena.³³³ Ehtojen yhdessä laatiminen ei nimittäin ole tae siitä, ettei osa ehdoista voisi olla yksipuolisesti laadittuja. Vaikutusta arvioinnissa on sopijapuolten keskinäisillä voimasuhteilla.³³⁴

Myös oikeuskäytännössä on arvioitu epäselvyyssäännön soveltamista tilanteessa, jossa kyse on ollut sopijapuolten pääosin yhdessä laatiman sopimuksen tulkinnasta. Ratkaisussa KKO:2004:124 kauppasopimuksessa oli riidanalainen ehto, joka koski kiinteistön kauppahinnan määräytymistä. Ehto oli mitä ilmeisemmin lisätty sopimukseen yhtiön aloitteesta, eikä ehdon sisällöstä ollut sen laajemmin neuvoteltu. Myyjänä toiminut kuolinpesä vetosi asiassa epäselvyyssääntöön, sillä riidanalainen ehto oli toisen sopijapuolen yksin laatima. KKO totesi kuitenkin, ettei asiassa ollut kyse sellaisesta epäselvyydestä, että tulkinta olisi voitu rakentaa sen varaan kumpi sopijapuoli ehdon on laatinut. Vaikka epäselvyyssääntö ei tullut asiassa sovellettavaksi, ei korkein oikeus ainakaan suoraan todennut, että sopimuksen laatimistapa olisi ollut esteenä epäselvyyssäännön soveltamiselle. Sen sijaan esteenä oli ehdon epäselvyyden luonne.

Ratkaisussa Helsingin HO 20.6.2013 S 12/1385 nro 1794 (lainvoimainen) epäselvyyssääntöä ei voitu soveltaa, sillä molemmat sopijapuolet olivat voineet tehdä muutoksia ja kommentteja sopi-

---

³³² Hemmo 2003, s. 633.

³³³ Hemmo 2003, s. 641.

³³⁴ Wilhelmsson 2008, s. 37.

mukseen. Toinen sopijapuoli oli vielä ennen sopimuksen allekirjoittamista lähettänyt sopimuksen vastapuolelleen, joka oli luetuttanut sopimuksen lakimiehellään. Hovioikeuden mukaan molemmilla sopijapuolilla oli ollut yhtenäinen mahdollisuus vaikuttaa sopimuksen sisältöön ja ne olivat siten olleet tasavertaisessa asemassa sopimusta laadittaessa. Epäselvyyttä ei tällöin voitu tulkita kummankaan sopijapuolen vahingoksi.

Kansainvälisten valtiosopimusten tulkinnan osalta Linderfalk on kuitenkin nimenomaisesti esittänyt, että epäselvyyssääntö voisi tulla sovellettavaksi ainoastaan kahdenvälisissä valtiosopimuksissa ja sillä edellytyksellä, että sopimuksen osapuolena oleva toinen valtio ei ole lainkaan osallistunut valtiosopimuksen laadintaan vaan on sopimuksen sisällön muokkaukseen osallistumatta allekirjoittanut toisen valtion laatiman sopimuksen. Valtiosopimusten osalta epäselvyyssäännön mukaiseen tulkintaan ei riitä Linderfalkin mukaan siten pelkästään se, että yhdessä laaditun sopimuksen tietyn ehtokohdan sanamuodon muotoilusta on vastannut tietty valtio yksin, vaan toisen sopijapuolen on tullut laatia sopimus kokonaisuudessaan yksipuolisesti.³³⁵ Näin jyrkkää suhtautumista on kuitenkin pidettävä poikkeuksellisenä.

Tällä hetkellä epäselvyyssäännön soveltamisen perusedellytyksenä voidaankin yleisesti pitää nimenomaan *tulkittavan ehdon yksipuolista laatimista*, oli kyse sitten vakioehdon tai muun yksipuolisesti laaditun ehdon tulkinnasta.³³⁶ Lähtökohdat epäselvyyssäännön soveltamiselle muiden sopimusten tulkinnassa eivät siten poikkea siitä, mitkä ne ovat kuluttajasopimusten tulkinnassa.³³⁷ Epäselvyyssäännön mukaan epäselvää sopimusehtoa tulkitaan laatijansa vahingoksi.

Epäselvyyssäännön soveltamisalan rajaamisen kannalta tärkeintä ei siten lähtökohtaisesti ole arvioida sitä, onko kyse vakioehdoista vai muista sopijapuolen yksipuolisesti laatimista tai käytettäväksi tarjoamista ehdoista. Sen sijaan olennaisempaa on kiinnittää huomiota siihen, missä kulkee raja yksipuolisesti laadittujen ehtojen ja sopijapuolten yhdessä laatimien ehtojen välillä. Kiinnostavaksi kysymykseksi nousee erityisesti se, milloin sopijapuolen vaikutus tietyn ehdon sisältöön on ylittänyt sen rajan, jonka jälkeen epäselvyyssääntö ei enää sovellu. Onko sopijapuolen sopimusta kommentoidessaan tai sitä laatiessaan mahdollista hahmottaa tällainen raja

---

³³⁵ Linderfalk, 2007, s. 284-285. Epäselvyyssäännön soveltamismahdollisuuksien valtiosopimusten tulkinnassa onkin nähty olevan vähäiset juuri siitä syystä, että ne eivät yleensä ole peräisin toisen sopijapuolen tarjoamasta sopimusluonnoksesta (Dörr – Schmalenbach 2012, s. 540).

³³⁶ Ks. esim. Hemmo 2003, s. 640-641. Huomioitava tosin on se, että esimerkiksi Annola, joka on esittänyt sopimuksen laatimiselle osittain vaihtoehtoisia kriteerejä, on kirjoittanut teoksensa yli 10 vuotta Hemmoa myöhemmin. Onkin mahdollista, että kyseisenä aikavälinä epäselvyyssäännön soveltamiseen suhtautumisessa on tapahtunut muutoksia.

³³⁷ Hemmo 2003, s. 638. Ks. myös Vedenkannas 2007, s. 232-233.

vai onko se ainoastaan jälkikäteen havaittavissa? Entä jos sopijapuoli tekee ehdotuksia vain yhden sopimusehdon sisällön muuttamiseksi ja myöhempi epäselvyys koskee kyseisen ehdon ala- tai yläpuolella sopimuksessa olevaa ehtoa. Voidaanko tällöin luottaa siihen, ettei sopijapuoli todellisuudessa ole tutustunut kyseiseen ehtoon ja tyytyä tulkitsemaan epäselvää ehtoa laatijansa vahingoksi?

6.3 *Mahdollisuutena monimuotoinen epäselvyyssääntö?*

6.3.1 Parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen

Edellä esitetysti lähtökohtana on, että epäselvyyssääntö soveltuu ainoastaan yksipuolisesti laadittujen sopimusehtojen tulkintaan.³³⁸ Jos sopijapuolet ovat laatineet sopimuksen, tai ainakin riidanalaisen ehdon, yhdessä, ei epäselvyyssääntöä voida soveltaa.

Näin on todettu nimenomaisesti Vaasan hovioikeuden ratkaisussa. Hovioikeus totesi, ettei epäselvyyssääntö tule sovellettavaksi, sillä molempia sopijapuolia on pidettävä sopimuksen laatijoina. (Vaasan HO 8.11.2018 S 18/7 nro 468)

Lisäksi huomioitava on se, että epäselvyyssääntöä sovelletaan yksipuolisesti laadittujen sopimusehtojen tulkinnassa nimenomaan epäselvän ehdon laatineen sopijapuolen vahingoksi. Lähtökohtaisesti epäselvyyssäännön mukaista tulkintaa ei siis voida toteuttaa ehdon laatineen vastapuolen vahingoksi.

Ratkaisussa KKO:2018:13 käräjäoikeus oli korkeimman oikeuden mukaan tulkinnut sovintosopimuksen sanamuodoltaan epäselvää ehtoa sen laatineelle sopijapuolelle edullisella tavalla. Korkein oikeus päätyi siten ratkaisussaan siihen, että hovioikeuden olisi tullut myöntää asiassa jatkokäsittelylupa muutosperusteella, sillä käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta oli aihetta epäillä.

Oikeuskirjallisuudessa Annola on kuitenkin todennut, että epäselvyyssäännön soveltaminen olisi mahdollista, kun ”sopimus on toisen osapuolen laatima tai vastuu sopimuksen epäselvästä sisällöstä voidaan jollain muulla perusteella vyöryttää toisen kannettavaksi”.³³⁹ Myös edellä mainitun DCFR II. artikla 8:103(2) mukaan epäselvyyssäännön mukainen tulkinta voitaisiin kohdistaa sen sopijapuolen vahingoksi, joka on sopimusehtoa laadittaessa ollut ”dominoivassa” asemassa vastapuoleensa nähden. Rajaa epäselvyyssäännön hyödyntämismahdollisuuksille ei siten välttämättä olisi tarve nähdä niin mustavalkoisena, kuin millaisena se on totuttu näkemään.

---

³³⁸ Ks. Hemmo 2003, s. 640.

³³⁹ Annola Oikeustieto 1/2016, s. 19.

Erityisesti pohjoismaisessa oikeuskirjallisuudessa onkin nostettu esiin mahdollisuus ymmärtää epäselvyyssäännön merkitys siten, että epäselvää ehtoa olisi sovellettava sen osapuolen vahingoksi, jolla on ollut paremmat mahdollisuudet ehtoa koskevan epäselvyyden poistamiseen.³⁴⁰ Huser on kaavaillut, että epäselvyyssääntö voitaisiin itse asiassa yleisesti ymmärtää tulkintasääntönä, jonka mukaan epäselvää sopimusehtoa tulee tulkita sen vahingoksi, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden välttämiseen. Tällainen yleistasoinen epäselvyyssäännön määrittely voitaisiin puolestaan jakaa edelleen tulkintaan sopimuksen laatijan vahingoksi (”forfatterregelen”) sekä tulkintaan, joka perustuu sopijapuolten eriarvoiseen tietoisuuteen tai asiantuntemukseen (”kyndighetsregelen”).³⁴¹

Lehrberg on esittänyt samansuuntaisesti, että epäselvyyssääntö voisi ilmetä kolmella eri tavalla. Ensinnäkin epäselvyyssäännön mukainen tulkinta voitaisiin toteuttaa tulkitsemalla ehtoa sen sopijapuolen vahingoksi, jolla olisi ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden välttämiseen. Toinen tapa olisi tulkita ehtoa laatijansa vahingoksi ja kolmanneksi ehtoa voitaisiin tulkita kuluttajansuojalain mukaisesti kuluttajan eduksi.³⁴²

Ajatus erilaisista epäselvyyssäännöistä vaikuttaakin perustellulta. Erityisesti Huserin esittämä yleistasoinen epäselvyyssääntö, joka jakautuu edelleen erilaisiin epäselvyyssäännön käytännön ilmenemistapoihin vaikuttaa loogiselta lähestymistavalta. Kun ajatellaan, että epäselvyyssääntöä sovelletaan sen sopijapuolen vahingoksi, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen, on muut epäselvyyssäännön ilmenemistavat mahdollista asettaa tämän ylätasoisien käsitteiden alle. Laatijan vahingoksi tai kuluttajan eduksi toteutettavasta tulkinnastakin on mahdollista poimia ajatus siitä, että epäselvää ehtoa tulkitaan sen sopijapuolen vahingoksi, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen.

Kun ehto on laadittu yksipuolisesti, parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen on yleensä ehdon laatijalla. Kuluttajasopimuksessa puolestaan elinkeinonharjoittajalla, joka on usein myös laatinut sopimuksen tai on ainakin asiantuntemuksensa perusteella ollut kuluttajaa paremmassa asemassa ymmärtämään sopimusehtojen merkityksen. Näiden kahden perinteisen

---

³⁴⁰ Huser 1983, s. 561; Lehrberg 2014, s. 196. Saman suuntaisesti myös Weissenberg, jonka mukaan riskin epäselvästä ehdosta kantaa se sopijapuoli, joka olisi voinut helpoimmin välttää tulkinnanvaaran (ks. Weissenberg 2014, s. 59).

³⁴¹ Huser 1983, s. 561.

³⁴² Lehrberg 2014, s. 196-197. Ks. myös Vedenkannas 2007, s. 232.

ilmenemistavan lisäksi parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen -kriteeri voisi siis mahdollisesti täytyä eriarvoisen tietoisuuden, erityisen asiantuntijuuden tai dominoivan aseman perusteella.

Kun epäselvyyssääntö ymmärretään parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen -kriteerin kautta, ei ehdon yksipuolista laatimista ole tarve pitää ehdottomana edellytyksenä epäselvyyssäännön soveltamiselle.³⁴³ Sopimuksen laatiminen aiheuttaa ymmärrettävästi oletettoman epäselvään ehtoon liittyvän vastuun kohdistumisesta, mutta sopimuksen laatimisprosessin ollessa monimutkainen kokonaisuus, tämä oletttama ei välttämättä ole riittävä epäselvyyssäännön soveltamiselle. Vastuuta ehdon epäselvyydestä on arvioitava myös tosiasiallinen tilanne huomioiden.³⁴⁴ Lehrbergin mukaan tärkeämpää on usein arvioida sitä, millä sopijapuolella on ollut paras mahdollisuus ennalta-aavistaa tilanne, jossa epäselvyys on myöhemmin ilmennyt.³⁴⁵ Vastuussa ehdon sisällöstä voi olla myös ehdon käyttäjä tai se, jolla on muutoin ollut paras mahdollisuus poistaa epäselvyys.³⁴⁶ Kyse voi olla sekä tiedollisesta että taidollisesta etulyöntiasemasta.³⁴⁷

Epäselvyyssäännön laajempaa ymmärrystapaa puoltaa myös se, ettei sopimuksen laatimiskriteeri sovellu parhaalla mahdollisella tavalla kaikkien sopimusten tulkintaan. Esimerkiksi dynaamisten sopimusten kohdalla epäselvyyssääntö olisi Annolan mukaan paremmin sovellettavissa siinä muodossa, jossa ehdon epäselvyys koituu sen sopijapuolen vahingoksi, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen.³⁴⁸

Lähimmäksi parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen -kriteeriä on suomalaisessa oikeuskäytännössä päästy ilmaiseamalla, että epäselvyyssääntöä sovelletaan sopijapuolten eriarvoiseen asiantuntemukseen perustuen. Esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisun KKO:2003:26 perusteluissa on todettu, että ”[y]htiö on laatinut sopimuksen ja on sopimusta tehtäessä ollut asiantuntemuksensa perusteella muutenkin selvästi paremmassa asemassa arvioimaan *sopimustekstin sisältöä* kuin seurakunta.” Kutsunkin tätä kolmatta epäselvyyssäännön soveltamistapaa asiantuntemuskriteeriin perustuvaksi (ks. Kaavio 3).

---

³⁴³ Ks. Lehrberg 2014, s. 196.

³⁴⁴ Annola 2016, s. 274.

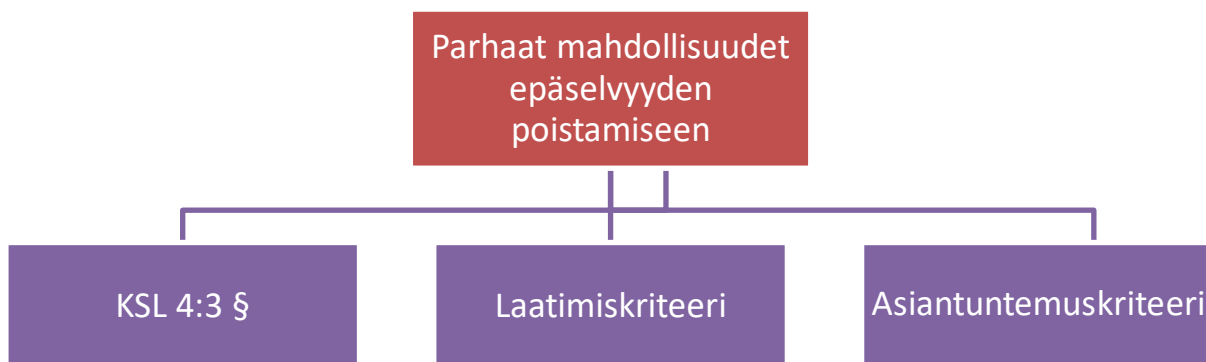
³⁴⁵ Lehrberg 2014, s. 195-196.

³⁴⁶ Annola 2016, s. 273.

³⁴⁷ Huser 1983, s. 561; Annola 2003, s. 335.

³⁴⁸ Annola 2003, s. 335-336.

Kaavio 3

Seuraavaksi pyrin selvittämään, millä tavoin asiantuntemuskriteerin täyttymistä tulisi arvioida. Tarkastelu kohdistuu ensinnäkin siihen, onko parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen -kriteerin täyttymisen perusteltavissa asiantuntemuksella, joka perustuu kuluttajasuhteeseen verrattavissa olevaan epätasapainoiseen sopimussuhteeseen ja sitä kautta heikomman suojaamisen tavoitteeseen. Toisena vaihtoehtona on asiantuntemuskriteeri, joka perustuu ennemminkin epäsymmetriseen tietoisuuteen ulkoisesti jopa tasavertaisessa sopimussuhteessa.

6.3.2 Asiantuntemuskriteeri

6.3.2.1 *Sopimussuhteen epätasapainoisuus*

Epäselvyyssäännön soveltamisen perustaminen sopijapuolten epätasapainoiseen sopimussuhteeseen voisi siis olla yksi tapa arvioida sitä, että toisella sopijapuolella on ollut asiantuntemuksensa perusteella paremmat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen. Tällaista lähestymistapaa puoltaa Kurkelan näkemys siitä, että epäselvyyssäännön soveltaminen olisi perusteltavissa lähinnä vain silloin, kun kyseessä on tilanne, jossa markkinavoimat ovat epätasapainossa. Hänen mielestä tällainen tilanne on tosin käsillä pääsääntöisesti kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisissä sopimussuhteissa.³⁴⁹

Liike-elämästäkin on kuitenkin löydettävissä epätasapainoisia sopimussuhteita. Koska KSL 4:3 § suojaa heikompa sopijapuolta kuluttajasopimussuhteessa, kohdistuu mielenkiinto tässä tilanteessa lähinnä muihin kuin kuluttajasuojalaissa säänneltyihin sopimustulkintatilanteisiin.

³⁴⁹ Ks. Kurkela 2003, s. 214.

Wilhelmsson on esimerkiksi esittänyt, että KSL:sta johdettavalla analogialla voitaisiin hyvin perustella epäselvyyssäännön soveltamista myös sellaisissa muissa sopimustilanteissa, joissa sopijapuolten väliset voimasuhteet ovat kuluttajasopimukseen verrattavalla tavalla epätasapainossa.³⁵⁰

Sopimussuhteessa vallitseva epätasapaino voisi olla liitettävissä ainakin *työsuhteeseen*, sillä edellä esitetysti työsopimuksen tulkintaa ohjaa erityisesti oletama työntekijän heikommasta asemasta.³⁵¹ Toisaalta työsuhteessa laadittavat asiakirjat ovat usein työnantajan yksipuolisesti laatimia, jolloin epäselvyyssäännön mukaisessa tulkinnassa ei välttämättä ole tarvetta tukeutua muuhun kuin epäselvän ehdon laatimiskriteeriin. Tarkasteltavana olleessa korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO:2007:65 tulkinta onkin perustettu epäselvyyssääntöön yksinkertaisesti sillä perusteella, että työnantaja on laatinut työsopimukset. Ratkaisun perusteluissa on tyydytty toteamaan, että ”[t]oisen osapuolen toimesta laaditun sopimuksen epäselviä ehtoja on yleensäkin tulkittava sopimuksen laatineen osapuolen vahingoksi. Työsopimus 1.9.1998 liitteineen ja työsopimus 11.1.2000 ovat yhtiön työnantajana laatimia. Yhtiö kantaa sen vuoksi riskin siitä, että ehdot edellä kuvatuin tavoin ovat jääneet epäselviksi ja että niitä voidaan tulkita A:n käsittämällä tavalla”.

Sen sijaan ratkaisussa KKO:2012:82 on sopimuksen laatimiskriteerin ohella tuotu esille juuri työntekijän suojelun tarve. Ratkaisun perusteluissa on todettu, että ”[t]yöoikeudessa noudatettavasta työntekijän suojelun periaatteesta ja yleisistä sopimusoikeudellisista tulkintaperiaatteista seuraa, että epäselvissä tapauksissa työnantajan laatimaa työsopimusta tulkitaan työntekijän eduksi”. Ratkaisun perusteella heikomman suojaamisen tavoitteen yhdistäminen epäselvyyssäännön soveltamisharkintaan vaikuttaakin mahdolliselta työsuhteessa. Kyseisessäkin ratkaisussa epätasapainoiseen sopimussuhteeseen perustuvaa työntekijän suojaamista on kuitenkin hyödynnetty vain lisäperusteena epäselvyyssäännön soveltamiselle. Tärkeimpänä kriteerinä vaikuttaa tässäkin tapauksessa olleen se, että sopimuksen on laatinut työnantaja yksin.

Näen kuitenkin mahdollisena, että epäselvyyssääntöä voitaisiin soveltaa myös työnantajan ja työntekijän yhdessä laatiman työsopimuksen tulkinnassa. Perusteena epäselvyyssäännön sovel-

---

³⁵⁰ Wilhelmsson 1995, s. 87.

³⁵¹ Ks. luku 4.6.1.

tamiselle voitaisiin tällöin käyttää epätasapainoisesta sopimussuhteesta johtuvaa työnantajan parempaa asiantuntemusta ja sitä kautta työnantajan parempia mahdollisuuksia epäselvyyden poistamiseen. Tällöin asiassa tulisi tosin pystyä lisäksi näyttämään, että esimerkiksi työntekijän vaikutusmahdollisuudet sopimussisällön muokkaamiseen ovat olleet käytännössä olemattomat sopimusneuvotteluiden aikana. Ilman yksityiskohtaista selvitystä on kuitenkin mahdotonta sanoa, voisiko epäselvyyssäännön soveltamisen perusteeksi riittää tällainen työntekijän suojelun tavoite yksinään.

Lisäksi heikomman sopijapuolen suojaamiseen pyrkivä epäselvyyssääntö voisi soveltua ainakin *pienyrittysten* ja vahvemmassa asemassa olevien yritysten välisten sopimusten tulkintaan. Pienyritysten suojan tarve on nimittäin nostettu esille lainvalmistelussa ja on tunnustettu se, että varsinkin pienyrityksillä on usein rajoitetut mahdollisuudet vaikuttaa sopimuksen sisältöön.³⁵²

Pienyritysten kohdalla tilanne on usein se, ettei yrityksellä ole taloudellisia voimavaroja, asiantuntemusta tai rutiineja sopimusten laatimiseen, eivätkä ne siten pysty suojaamaan omia etujaan riittävässä määrin. Erityisesti silloin, kun vahvempi sopijapuoli tarjoaa käytettäväksi etukäteen laadittuja sopimusehtoja, ei pienyrityksillä käytännössä ole mahdollisuuksia vaikuttaa sopimusehtojen sisältöön. Vaihtoehtoina on tällöin joko suostua sopimusehtoihin sellaisenaan tai etsiä toinen sopimuskumppani. Aina toista mahdollista tuotteen- tai palveluntarjoajaa ei kuitenkaan ole saatavilla, sillä vastapuoli voi olla monopoliyhtiö tai muulla tavoin ainoa potentiaalinen vaihtoehto sopimuskumppaniksi.³⁵³

Pienyrittäjien ja vahvemmassa asemassa olevien yritysten välisten sopimussuhteiden onkin kuvattu muodostavan eräänlaisen kuluttaja- ja liikesopimusten välisen sopimusryhmän. Pienyrittäjän asema voi esimerkiksi tuotollisesti olla lähellä työntekijäasemaa. Lisäksi pienyrittäjä voi edellä esitetysti olla hyvin riippuvaisessa asemassa sopimuskumppaniaan kohtaan.³⁵⁴ Jotta liiketoiminta jatkuisi, on yrityksen välttämätöntä sitoutua sopimussuhteisiin toisten yritysten kanssa. Haasteellisuutta aiheutuu paitsi silloin, kun sopimussuhteen pohjana käytetään vakioehtoja, mutta usein myös silloin, kun kyse on yksilöllisen sopimuksen laatimisesta mahdollisesti jopa näennäisten sopimusneuvotteluiden pohjalta.

---

³⁵² KM 1979:61, s. 32, 41.

³⁵³ KM 1979:61, s. 53-54. Ks. myös kuluttajansuojalain esityöt (HE 8/1977 vp, s. 14).

³⁵⁴ Hemmo 2003, s. 32.

Esimerkiksi franchising-sopimuksissa on sellaisia piirteitä, jotka asettavat franchising-yrittäjän franchising-antajaa heikompaan asemaan. Liikeidean haltijana oleva franchising-antaja on usein laatinut sopimussuhteessa käytettävät ehdot, jotta ne olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset kaikille franchising-yrittäjille ja jotta franchising-antajan omat edut olisivat turvatut. Hemmo ja Halila ovat kuvailleet juuri franchising-yrittäjän asemaa pienimuotoisen yritystoiminnan yhteydessä lähestulkoon työntekijän asemaa vastaavaksi.³⁵⁵ Vaikka franchising-sopimuksen sisällöstä käytäisiin sopimusneuvotteluita, on franchising-yrittäjällä vain vähän sanavaltaa sopimusehtojen muotoilussa.

Ratkaisussa KKO:2010:69 oli kyse franchising-sopimuksen tulkinnasta. Asiassa huomioitiin franchising-yrittäjän heikompi asema suhteessa franchising-antajaan, mutta epäselväksi ratkaisussa jäi se, oliko heikommalla asemalla merkitystä suoranaisesti epäselvyyssäännön soveltamisarvioinnissa.

Kustannussopimustenkin osalta epäselvyyssäännön soveltamismahdollisuuksia on pohdittu nimenomaan heikomman suojan näkökulmasta. Epäselvää ehtoa voidaan tällöin tulkita heikommassa asemassa olevan tekijänoikeuksien alkuperäisen haltijan eli kirjoittajan eduksi. Kustannussopimuksen laatinut tai vakiintuneen kustannussopimus pohjansa käytettäväksi tarjonnut kustantaja joutuu puolestaan kohtaamaan vahingokseen epäselvyyssäännön mukaisen tulkinnan. Tällainen tulkinta kannustaa Hulkon mukaan kustantajaa laatimaan sopimuksen riittävän selkeäksi.³⁵⁶

Epäselvyyssäännön soveltamiselle heikomman sopijapuolen suojaamiseksi voidaan kuitenkin varsinkin liikesopimustilanteessa esittää vasta-argumentteja. Yleisenä lähtökohtana on, että yritysten tulee ottaa itsenäisesti huomioon sopimussuhteen riskit ja vastata niistä. Onkin perusteltua, että myös pienyrittäjiltä voidaan vaatia oman alansa asiantuntemusta. Yritystoiminnan riskien vastapainona yrittäjällä on mahdollisuus hyötyä merkittävästi, jolloin tehdyille sopimuksille on annettava painoarvoa heikomman sopijapuolen suojaamisen sijaan.³⁵⁷

Tarkastelluissa korkeimman oikeuden ratkaisuissa kahdessa oli mainittu yhtenä epäselvyyssäännön soveltamista tukevana perusteena se, että sopijapuoli oli muutoinkin asiantuntemuksensa perusteella ollut vastapuoltaan paremmassa asemassa arvioimaan sopimuksen

---

³⁵⁵ Halila – Hemmo 2008, s. 266-267.

³⁵⁶ Hulkko 2008, s. 109.

³⁵⁷ Hemmo 2003, s. 33.

sisältöä. Ratkaisussa KKO:2003:26 sopijapuolina olivat yhtiö ja seurakunta. Ratkaisussa KKO:2016:10 sopijapuolia olivat puolestaan pankki sekä kunnat ja kuntayhtymä.

Erityiseksi ongelmaksi epäselvyyssäännön soveltamisessa heikomman suojaamiseksi koituukin se, että sopijapuolen heikkomuuden arviointi on varsinkin liikesuhteessa haastavaa. Varsinkin Lehtinen on argumentoinut voimakkaasti sen näkökannan puolesta, ettei liikesuhteessa tulisi toteuttaa heikomman sopijapuolen suojaa. Yritysten voidaan lähtökohtaisesti ajatella olevan tasavertaisessa asemassa toisiinsa nähden ja lisäksi liikesopimukset muodostavat usein laajoja sopimusverkkoja, jolloin heikomman suojaaminen ei ole perusteltu vaihtoehto.³⁵⁸ Esimerkiksi edellä mainituissa korkeimman oikeuden ratkaisuissa sopijapuolet eivät olleet sillä tavoin epätasapainoisessa asemassa toisiinsa nähden, että tulkinnassa olisi ollut tarpeen suojata heikommassa asemassa olevaa sopijapuolta.

Lisäksi elinkeinonharjoittajien heikomman suojan tarve on yleensä käännetty nimenomaan kohtuuttomuusarviointiin.³⁵⁹ Kohtuuttomuusarvioinnin osalta huomioitava on kuitenkin se, että se tulee lähtökohtaisesti suoritettavaksi vasta sopimustulkinnan jälkeen. Siten myös tulkintaprosessin olisi perusteltua sisältää keinoja epätasapainoisen liikesopimuksen sisällön arvioimiseen.

Liikesopimusten tulkinnan osalta pidänkin heikomman suojaa kohtaan esitettyä kritiikkiä perusteltuna. Suoranainen heikomman suojaan perustuva epäselvyyssääntö ei ainakaan liikesuhteessa vaikuta kovin onnistuneelta vaihtoehdolta ymmärtää eriarvoista asiantuntemusta kriteerinä sille, millä sopijapuolella on ollut paremmat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen. Mielestäni epätasapainoiseen sopimussuhteeseen kytkeytyvä asiantuntemuskriteeri voisi tulla kyseeseen lähinnä työsopimuksen tulkinnassa sekä yksittäisissä muissa tilanteissa, joissa toista sopijapuolta voidaan yksiselitteisesti pitää vastapuoltaan heikommassa asemassa olevana esimerkiksi kuluttaja-asemaan verrattavissa olevan asemansa takia.

6.3.2.2 *Epäsymmetrinen tietoisuus*

Edellä esitetysti asiantuntemuskriteeri ei ainakaan liikesopimusten tulkinnassa vaikuta olevan yleensä parhaalla mahdollisella tavalla yhdistettävissä pelkän epätasapainoisen sopimussuhteen

---

³⁵⁸ Ks. heikomman suojan arvioinnista liikesuhteessa, erityisesti kansainvälisen kaupan erityispiirteet huomioiden Lehtinen 2006, s. 233-261.

³⁵⁹ Ks. esim. ElinkSopL 1 §. Yrittäjäsuojaomikunnan mietinnössä tosin maininnan tasolla todettiin kohtuuttomuuden voivan ilmetä muun muassa siitä syystä, että sopimusehdot on muotoiltu sisällöltään epäselviksi. (KM 1979:61, s. 50.)

olemassaoloon. Asiantuntemuksen merkitystä sen ilmentäjänä, kenellä on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen, on siten pyrittävä arvioimaan toisenlaisesta näkökulmasta käsin. Eurooppalaisessa oikeuskirjallisuudessa onkin esitetty, että epäselvyyssääntö voitaisiin erityisesti liikesuhteessa nähdä sopijapuolten *epäsymmetristä tietoisuutta* tasapainotavana keinona.³⁶⁰ Asiantuntemuskriteeri voisikin pelkän sopimussuhteen epätasapainoisuuden sijaan linkittyä loogisemmin ajatukseen sopijapuolten epäsymmetrisestä tietoisuudesta ja tulla sitä kautta epäselvyyssäännön soveltamisperusteeksi.

Asiantuntemusta arvioitaessa huomioitavaksi voivat tulla erityisesti sopijapuolten toimialat suhteessa sopimuksen sisältöön ja siinä käytettyihin ilmaisuihin. Liikesuhteessakin sopijakumppanilta voidaan odottaa normaalihenkilökriteerin mukaista tavanomaista tietämystä ehtojen sisällöstä.³⁶¹ Jos ehtojen sisällön ymmärtäminen edellyttää kuitenkin tavanomaisen tason ylittävää tietämystä, on alan asiantuntijan Kaaveen mukaan täytettävä tilanteessa *tiedonantovelvollisuutensa*, jotta ehtoa ei tulkittaisi tämän vahingoksi.³⁶²

Toisaalta Wilhelmsson on esittänyt vakioehtojen tulkinnan osalta, että varsinkin silloin, kun ehdot käyttöön tarjonneen vastapuoli toimii sellaisella alalla, jossa vakiintuneesti käytetään vakioehtoja, korostuu tämän sopijapuolen *selonottovelvollisuus*. Jos ehdot laatinut tai käyttöön tarjonnut sopijapuoli on tiedottanut ehtojen käytöstä asianmukaisesti, ei kyseisen sopijapuolen vahingoksi koitua tulkinta enää ole perusteltua.³⁶³ Vastaaviin argumentteihin nojaten Kurkela on kyseenalaistanut koko epäselvyyssäännön soveltamisen nykyisessä muodossaan sopimuksen laatimiseen perustuvana. Hänestä ei ole perusteltua, että sopimuksen laatimisessa aktiivisesti toiminut sopijapuoli joutuu kärsimään toiminnastaan ja vastaavasti passiivisuutta osoittanut sopijapuoli saa hyötyä. Sitä vastoin myös ehdot laatineen vastapuolen tulisi tutustua sopimukseen ja huomauttaa siinä olevista epäselvyyksistä. Jos tämä ei niin tee, tulisi epäsuotuisan tulkinnan kohdistua kyseisen sopijapuolen vahingoksi.³⁶⁴

---

³⁶⁰ Cserne 2009, s. 14.

³⁶¹ Ks. Hemmo 2008, s. 642.

³⁶² Ks. Kaave *Edilex* 2018/9, s. 8. Cserne on kuvannut tilannetta vertauskuvallisesti niin, että tietoisuudeltaan paremmassa asemassa olevan on paljastettava tietonsa vastapuolelleen ja jos tämä ei niin tee viimekädessä oikeudelle (Cserne 2009, s. 14).

³⁶³ Wilhelmsson 1995, s. 64.

³⁶⁴ Kurkela 2003, s. 214.

Myös Huser on esittänyt, että epäselvän ehdon laatineen vastapuolella voi olla velvollisuus epäselvyyden poistamiseen.³⁶⁵ Tämä voi tulla kyseeseen, jos ehdon laatineen sopijapuolen vastapuoli on selvästi laatijaa paremmassa asemassa asiantuntemuksensa perusteella. Silloin ehto on epäselvyyssäännön mukaisesti todennäköisesti perustelluinta soveltaa asiantuntevan sopijapuolen vahingoksi. Asiantuntevalla sopijapuolella on nimittäin ollut mahdollisuus varmistaa, että sopimus on muodoltaan selkeä.³⁶⁶ Sopimuksen laatinut sopijapuoli ei puolestaan välttämättä ole osannut kiinnittää siihen huomiota. Yksilöllisissä sopimuksissa oletama ehdot laatineen sopijapuolen asiantuntevammasta asemasta ei siten aina vastaa totuutta. Tulkinta laatijan vahingoksi ei silloin kohdistu tulkintariskiä oikeudenmukaisella tavalla.³⁶⁷

Sopimusneuvotteluiden perusteella syntyneen sopimuksen tulkinnasta oli kyse ratkaisussa KKO:1995:171. Asiassa osapuolina olivat rakennusosalalla ammattimaisesti toimivat yritykset, joita voitiin siten todennäköisesti pitää keskenään tasavertaisessa asemassa olevina. Ratkaisun perusteluissa KKO totesi, että jos rakennustoimisto oli sopimusneuvotteluissa tullut alan yleisestä käytännöstä poikkeavaan ymmärrykseen sopimuksen sisällöstä, olisi tämän tullut alan ammattilaisena varmistaa käsityksensä oikeellisuus. Kun rakennustoimisto ei ollut ottanut selkoa vastapuolena olleen insinööritoimiston vastuun laajuudesta, koitui sopimuksen epäselvyys rakennustoimiston vahingoksi.³⁶⁸

Esitänkin, että epäsymmetriseen tietoisuuteen perustuva asiantuntemus voisi olla arvioitavissa sopijapuolten tiedonanto- ja selonottovelvollisuuksien kautta.³⁶⁹ Kontrolliperiaatteen ajatuksen mukaisesti riski ehdon epäselvyydestä koituisi silloin sen sopijapuolen vahingoksi, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet vaikuttaa epäselvyyden syntymiseen.³⁷⁰ Jos toisen sopijapuolen olisi tullut informoida vastapuoltaan ehdon sisällöstä, on vastuu ensimmäisellä. Jos puolestaan jälkimmäinen sopijapuoli olisi voinut ottaa selvää ehdon sisällöstä kohtuullisin toimin, on vastuu tällä.

Toistaiseksi sopijapuolten epäsymmetristä tietoisuutta ei ole ainakaan tarkastelemisani korkeimman oikeuden ratkaisussa nimenomaisesti käytetty epäselvyyssäännön soveltamisperusteena. Ratkaisun KKO:1995:171 lisäksi myös muutamista muista korkeimman oikeuden

---

³⁶⁵ Huser 1983, s. 555.

³⁶⁶ Huser 1983, s. 562.

³⁶⁷ Wilhelmsson 1995, s. 83.

³⁶⁸ Määttän mukaan ratkaisu KKO:1995:171 ilmensi epäselvyyssääntöä asiantuntijan vastuuta ja kontrolliperiaatetta korostavassa muodossa (ks. Määttä 2005, s. 2018).

³⁶⁹ Kaave on esimerkiksi todennut tiedonantovelvollisuuden olleen lojaliteettivelvollisuuden ilmentäjänä olennaisessa asemassa ratkaisussa KKO:2016:10 (ks. Kaave *Edilex* 2018/9, s. 8).

³⁷⁰ Ks. kontrolliperiaatteesta tarkemmin luku 5.2.

tulkintaratkaisusta on kuitenkin välillisesti havaittavissa sopijapuolten asiantuntemuksen merkityksen korostumista nimenomaan epäsymmetriseen tietoisuuteen perustuen.

Esimerkiksi ratkaisun KKO:2003:26 perusteluissa on todettu yhtiön laatineen sopimuksen ja olleen sopimusta tehtäessä *asiantuntemuksensa perusteella muutenkin selvästi paremmassa asemassa arvioimaan sopimustekstin sisältöä* kuin seurakunta. Tämän johdosta sopimusta tulkittaessa oli pantava erityistä painoa sille, minkä käsityksen yhtiön tarjoama sopimusteksti on perustellusti antanut seurakunnalle sopimuksen sisällöstä. Yhtiö ei ollut selvittänyt vastapuolelleen seurakunnalle käytettäväksi esittämiensä sopimusehtojen sisältöä, eikä se ollut muutoinkaan näyttänyt seurakunnan muuten tienneen taikka pitäneen tietää, ettei sopimukseen sisältyvällä maininnalla 5 000 000 markan konsulttivakuutuksen voimassa pitämisestä ollut tarkoitettu olevan merkitystä yhtiön korvausvastuun enimmäismäärään. Sopimusta oli näissä olosuhteissa KKO:n mukaan tulkittava siten, ettei yhtiön korvausvastuuta ollut rajoitettu vain palkkion määrään sopimuksessa viitattuihin yleisiin sopimusehtoihin sisältyvän toissijaisen ja sopimusta täydentävän lausekkeen perusteella.

Kyseisessä ratkaisussa ei suoraan mainittu epäselvyysääntöä, mutta ratkaisun perusteluissa on hyödynnetty vastaavia ilmaisuja kuin mihin epäselvyysääntöä sovellettaessa on tavanno-
maisesti viitattu. Korkein oikeus on perustellut ratkaisuaan ensinnäkin sillä, että yhtiö on laatinut sopimuksen. Lisäksi se on todennut yhtiön olleen muutoinkin asiantuntemukseltaan seurakuntaa paremmassa asemassa arvioimaan sopimustekstin sisältöä. Näistä syistä tulkinnassa on KKO:n mukaan tullut antaa erityistä painoarvoa sille, miten seurakunta on perustellusti voinut ymmärtää sopimustekstin sisällön.³⁷¹

Asiassa sopimuskumppaneina ovat olleet seurakunta ja rakennuslalla toimiva yhtiö. Ratkaisun perustana viitattiin yhtiön asiantuntevampaan asemaan, mutta varsinaisesta heikomman suojaamiseen verrattavasta tilanteesta ei selvästikään ollut kyse. Sen sijaan asiantuntevampaan asemaan viittaaminen perustui ilmeisesti sopijapuolten toimialoihin sekä siihen, kuinka tuttuja käytetyt sopimusehdot olivat sopijapuolille. Tulkintaratkaisu perustui siten näkemykseni mukaan tältä osin sopijapuolten epäsymmetriseen tietoisuuteen sekä siihen, ettei yhtiö ollut tietoisempänä osapuolena pyrkinyt epäselvyyden poistamiseen, vaikka olisi siihen kyennyt selventämällä seurakunnalle, mitä riidanalaisella sopimusehdolla tarkoitettiin. Myös Saarnilehto

---

³⁷¹ Hyvin vastaavalla tavalla epäselvyysääntöön mukaista tulkintaa voidaan katsoa toteutetun ratkaisussa KKO:1993:137. Korkeimman oikeuden tulkintaratkaisu perustui asiassa siihen, ettei sopimuksen laatija ollut pyrkinyt poistamaan tulkinnanvaraisuutta toteamuksella tavoittelemastaan korvausvastuun rajoituksesta. Kun vakuutettu oli perustellusti voinut päätyä siihen, että sopimus vastasi hänen tarkoitustaan myös korvauksen sitomisesta indeksiin, yhtiön sopimusvastuu määräytyi vakuutetun ymmärtämän sopimussisällön mukaisesti. (Ään.) Korkeimman oikeuden eri mieltä ollut jäsen on päätenyt ratkaisussaan samaan lopputulokseen kuin enemmistö, mutta maininnut lausunnossaan ratkaisun perustuvan nimenomaan epäselvyysääntöön mukaiseen tulkintaan. Myös Kurkela on käyttänyt ratkaisua KKO:1993:137 esimerkkinä epäselvyysääntöön soveltamisesta (ks. Kurkela 2003, s. 214).

on todennut, että edellä esitetty osa ratkaisun KKO:2003:26 perusteluista kuvastaa sitä, että ehdon epäselvyys on mahdollista poistaa joko muuttamalla ehtoa tai selvittämällä vastapuolelle ehdon tarkoitus. Mikäli seurakunta olisi tiennyt, mikä ehdon tarkoitus on, ei se olisi enää saanut suojaa käsitykselleen ehdon sisällöstä.³⁷²

Ratkaisussa KKO:2016:10 oli puolestaan KKO:n mukaan merkitystä muun ohessa sillä, että ehto oli ”pankin laatima ja sen etuja yksipuolisesti turvaava sekä sillä, että pankki on sopimusta tehtäessä ollut *asiantuntemuksensa perusteella paremmassa asemassa arvioimaan sopimustekstin sisältöä* kuin luotonsaajat”. Tästä johtuen sopimusta tulkittaessa oli annettava erityistä painoarvoa sille, minkä käsityksen sopimusehto oli perustellusti antanut kuntayhtymälle ja kunnille.

Kyseisessä ratkaisussa sopijapuolina ovat olleet pankki sekä kunnat ja kuntayhtymä. Siitä syystä ei ole perusteltua ajatella, että tulkinnassa oltaisiin tässäkin tilanteessa pyritty suojaamaan varsinaisesti heikommassa asemassa olevaa sopijapuolta. Sen sijaan asiantuntemukseen viittaaminen on loogisemmin yhdistettävissä nimenomaan pankin erityistietoutteen ehtojen sisällöstä ja siitä aiheutuvaan sopijapuolten epäsymmetriseen tietoisuuteen.

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisut KKO:2003:26 ja KKO:2016:10 osoittavat osaltaan myös sen, että sopimuksen laatimis- ja asiantuntemuskriteeri kohdistavat epäselvyysäännön mukaisen tulkinnan joka tapauksessa usein saman sopijapuolen vahingoksi. Asiantuntijuuteen on ratkaisuissa viitattu lähinnä tukena laatijan vastuuseen perustuvalla epäselvyysäännön soveltamiselle. Onkin perusteltua, että sopimuksen laatintua osapuolta pidetään yleensä myös asiantuntevimpana sopijapuolena.³⁷³

Jos ajatellaan, että epäsymmetrisen tietoisuuden vallitessa asiantuntevampi sopijapuoli voi estää epäselvyysäännön soveltamisen vahingokseen täyttämällä tiedonanto- tai selonottovelvollisuutensa, on seuraava kysymys se, millä tavoin voidaan määritellä raja sille, milloin sopijapuolen on ryhdyttävä toimiin erityisen tiedollisen asiantuntemuksensa vuoksi. Selvyttä tilanteeseen on yksinkertaisinta lähteä etsimään tiedonantovelvollisuuden taustoista käsin. Tarkastelu kohdistuu tällöin sopijapuolten lojaliteettivelvollisuuteen.

---

³⁷² Saarnilehto 2005, s. 13. Kyseistä ratkaisua on kuitenkin kritisoitu nimenomaan sillä perusteella, että seurakunnalta olisi tullut edellyttää laajempaa asiantuntemusta rakennusalan sopimuskäytännöistä (ks. Laine *Lakimies* 6/2003, s. 1031-1033.).

³⁷³ Huser 1983, s. 561-562.

Sopimusoikeudessa perinteisenä lähtökohtana on ollut se, että sopijapuolten tulee vastata itse omien intressiensä täytymisestä sopimuksia solmiessaan. Lojaliteettivelvollisuutta korostava sopimuskäsitys on kuitenkin vähitellen vakiinnuttanut asemansa oikeudessamme.³⁷⁴ Lojaliteettivelvollisuus ymmärretään sopimusoikeudessa velvollisuudeksi huomioida vastapuolen edut kohtuullisessa määrin, mutta kuitenkin niin, etteivät sopijapuolen omat edut kohtuuttomasti vaarannu.³⁷⁵ Lehtinen on esimerkiksi kuvaillut lojaliteettivelvollisuutta liikesuhteessa sopijapuolten vastakkainasettelua tasapainottavaksi tekijäksi.³⁷⁶

Lojaliteettivelvollisuus kuvastaa yleisempää lojaliteettiperiaatetta, jonka tavoitteena on saavuttaa sopijapuolten yhdenvertaisuus.³⁷⁷ Sen sijaan lojaliteettivelvollisuuden sisällöstä on esitetty eriäviä näkemyksiä koskien sitä, onko sitä pidettävä itsenäisenä velvollisuutena vai sisältääkö se useampia erityisvelvollisuuksia tiedonantovelvollisuus mukaan lukien.³⁷⁸

Sopimuslojaliteetti sisältää ajatuksen siitä, että asiantuntijan tai sen, jolla tieto on saatavana, on informoitava vastapuoltaan siinä laajuudessa kuin sopimuksen yhteinen tarkoitus sitä vaatii.³⁷⁹ Erityisesti silloin, kun kyse on sopijapuolten tiedollisesta epätasavertaisuudesta, sopimuslojaliteetin on katsottu ilmenevän nimenomaan tiedonantovelvollisuutena.³⁸⁰ Niemi on esittänyt, että myös sopimustulkinnassa voidaan ottaa huomioon sopijapuolen epälojaalius lojaliteettiperiaatteeseen perustuen.³⁸¹ Sopijapuoli ei voi vedota sellaiseen sopimusehtoon, jonka sisällöstä hän on tiennyt toisella sopijapuolella olevan poikkeava ymmärrys, mikäli on lojaliteettiperiaatteen vastaisesti laiminlyönyt tällaisen väärinymmärryksen oikaisemisen.³⁸²

Pohjoismaissa käytetyn lojaliteettivelvollisuuden käsitteen on katsottu vastaavan erityisesti common law -maissa käytettyä *good faith* -käsitettä.³⁸³ Mähönen on esittänyt, että lojaliteettivelvollisuus tulisi kyseistä käsitettä vastaavassa merkityksessä ymmärtää kuitenkin

---

³⁷⁴ Ks. esim. Hemmo 2003, s. 275; Wilhelmsson 2008, s. 27 viitteineen.

³⁷⁵ Varallisuus oikeus / Mähönen 2012, s. 123. Laajemmin lojaliteettivelvollisuudesta sopimusoikeudessa ks. Halila – Hemmo 2008, s. 10-11; Varallisuus oikeus / Mähönen 2012, s. 123-136 sekä erityisesti liikesopimusnäkökulmasta Lehtinen 2006, s. 78-87.

³⁷⁶ Lehtinen 2006, s. 234.

³⁷⁷ Varallisuus oikeus / Mähönen 2012, s. 124. Ks. myös Varallisuus oikeus / Karhu – Tolonen 2012, s. 94.

³⁷⁸ Ks. tarkemmin Varallisuus oikeus / Mähönen 2012, s. 124-127.

³⁷⁹ Varallisuus oikeus / Karhu – Tolonen 2012, s. 94-95.

³⁸⁰ Ks. Varallisuus oikeus / Karhu – Tolonen 2012, s. 94. En siten näe tarpeellisenä ottaa yksityiskohtaisemmin kantaa siihen, mikä on tiedonantovelvollisuuden, lojaliteettivelvollisuuden ja lojaliteettiperiaatteen tarkka keskinäinen asetelma. Sen sijaan tyydyn ymmärtämään niiden olevan läheisessä yhteydessä toisiinsa ja uskon niitä koskevista kannanotoista olevan siten mahdollista etsiä tukea epäselvyyssäännön soveltamiselle sopijapuolten epäsymmetrisen tietoisuuden perusteella.

³⁸¹ Niemi 1996, s. 190.

³⁸² Niemi 1996, s. 190; Kivimäki – Ylöstalo 1981, s. 320.

³⁸³ Lehtinen 2006, s. 80.

ennemminkin *hyvän uskon vaatimuksena* kuin varsinaisena lojaliteettivelvollisuutena.³⁸⁴ Tørum on pyrkinyt arvioimaan, soveltuuko tällainen hyvän uskon vaatimus osaksi liikesopimusten tulkintaa. Hyvän uskon vaatimusta hän on tarkastellut perinteisesti vilpittömän mielen arviointiin liitetyn ”tiesi tai olisi pitänyt tietää” -konstruktion avulla. Vilpittömän mielen opin mukaisesti sopimuksen sanamuodon mukaisesta tulkinnasta voitaisiin poiketa, jos sopijapuoli A kykenee näyttämään, että sopijapuoli B on tiennyt tai tämän olisi pitänyt tietää sopijapuoli A:n tavasta ymmärtää sopimuksen sisältö sopimuksen sanamuodosta poikkeavalla tavalla. Tällöin sopimusta tulkittaisiin sopijapuoli A:n ymmärrystä vastaavalla tavalla sopimuksen sanamuodosta riippumatta.³⁸⁵

Tørum on arvioinnissaan päätenyt siihen, ettei vilpittömän mielen suoja sellaisenaan suoraan sovellu liikesopimusten tulkintaan, sillä sopijapuolten on lähtökohtaisesti kannettava riski siitä, ettei niiden tarkoituksensa ilmene sopimuksen sanamuodosta. ”Olisi pitänyt tietää” konstruktion soveltamiselle sopimustulkinnan osana ei löydy hänen mielestään tarpeeksi tukea. Tørum on kuitenkin todennut, että mikäli sopijapuoli B tosiasiallisesti tiesi sopijapuolen A tavasta ymmärtää sopimus, voidaan sopimusta tulkita B:tä vastaan.³⁸⁶

Hyvän uskon vaatimuksen merkitys osana sopimustulkintaa on ilmaistu myös kansainvälisissä periaatekokoelmissa. Hyvän uskon arviointia koskevat PECL artikla 5:101(2), CISG artikla 8(1) ja UNIDROIT-periaatteiden artikla 4.2(1). Näistä CISG ei sisällä lainkaan varsinaista epäselvyyssääntöä koskevaa artiklaa. Mielenkiintoinen yksityiskohta onkin se, että hyvän uskon vaatimusta koskevan CISG artiklan 8(1) soveltamisen on todettu nimenomaisesti johtavan usein vastaavaan lopputulokseen kuin jos asiassa olisi sovellettu epäselvyyssääntöä.³⁸⁷

Ratkaisussa KKO:1992:50 oli kyse yksipuolisesti laadittujen ehtojen arvioinnista tiedollisesti epätasavertaisten sopijapuolten välillä. Pankki oli antanut kuluttaja-asiakkaalle kuvan siitä, että asuntolainan korko on sidottu Suomen Pankin vahvistamaan peruskorkoon. Tämä käsitys vastasi yleistä käsitystä vastaavista lainoista ja pankin oli täytynyt ymmärtää, että myös asiakas oli tällaisessa käsityksessä. Korkolausekkeessa oli myös jätetty avoimeksi, kenellä on mahdollisuus päättää uudesta korkoprosentista laina-aikana ja millä edellytyksillä se voi tapahtua. Jotta pankki olisi saanut muutenkin kuin peruskoron muuttuessa yksipuolisesti korottaa lainan korkoa, olisi se

---

³⁸⁴ Varallisuusosoikeus / Mähönen 2012, s. 124-125. Mähösen mukaan lojaliteettivelvollisuus on kuitenkin käsitteenä saanut niin vahvan aseman Suomessa, että sen horjuttaminen hyvän uskon käsitteellä on haastavaa. Ajatuksellisesti se tulisi kuitenkin ymmärtää hyvän uskon vaatimuksena. (Varallisuusosoikeus / Mähönen 2012, s. 125)

³⁸⁵ Tørum 2019, s. 94-95.

³⁸⁶ Tørum 2019, s. 96-102. Tørumin mukaan vaadittu todistustaan taso on joka tapauksessa korkealla.

³⁸⁷ Huber – Mullis 2007, s. 15.

edellyttänyt, että siitä olisi selvästi pankin taholta ilmoitettu asiakkaalle lainaneuvotteluissa. KKO katsoi, ettei pankki ollut näyttänyt, että näin olisi tapahtunut, jolloin pankilla ei ollut oikeutta koron muuttamiseen. Yksipuolisesti laaditut ehdot eivät sitoneet, sillä ne eivät vastanneet sopijapuolten yleistä käsitystä eikä niistä ollut selvästi ilmoitettu toiselle osapuolelle.

Mähönen on mielenkiintoisella tavalla esittänyt kyseisen ratkaisun kuvastavan erityisesti lojaliteettiperiaatetta, mutta sen tulevan myös lähelle kysymystä sopimuksen tulkinnasta epäselvyyssäännön mukaisesti.³⁸⁸ Tämäkin näkemys kuvastaa mielestäni siten sitä, että epäselvyyssääntö ja lojaliteettiperiaate korostavat pohjimmiltaan samankaltaisia tavoitteita ja ne olisi potentiaalisesti mahdollista linkittää toisiinsa.

Vaikuttaakin siltä, että epäselvyyssäännön soveltaminen epäsymmetrisenä tietoisuutena ilmenevään asiantuntemukseen perustuen olisi mahdollista yhdistää sopijapuolten tiedonanto- ja selonottovelvollisuuksiin. Tiedonanto- ja selonottovelvollisuuden olemassaolo tietyssä yksittäistilanteessa voisi puolestaan hahmottua hyvän uskon vaatimuksen mukaisesti. Sopijapuolen tulisi varmistaa näkemyksensä oikeellisuus silloin, kun on varmaa tai varmuutta lähenevällä todennäköisyydellä selvää, että vastapuoli on ymmärtänyt tai tarkoittanut epäselvän ehdon sisällön eri tavalla kuin sopijapuoli itse. Jos sopijapuoli olisi laiminlyönyt hyvän uskon vaatimuksen mukaisen toiminnan, tulkittaisiin ehto epäselvyyssääntöä hyödyntäen tämän vahingoksi, sillä kyseisellä sopijapuolella voitaisiin katsoa olleen epäsymmetrisenä tietoisuutena ilmenevän asiantuntemuksen perusteella parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen.

Vaikka on mahdollista, että epäsymmetrinen tietoisuus ja epätasapainoinen sopimussuhde voivat olla käsillä samassa epäselvyyssäännön soveltamistilanteessa, ei niitä välttämättä tulisi nähdä yhtenä ja samana asiantuntemuskriteerin soveltamisperusteena. Epäsymmetrinen tietoisuus ei nimittäin välttämättä edellytä epätasapainoisen sopimussuhteen olemassaoloa, vaan se voi olla seurausta muistakin sopimusympäristössä olevista tekijöistä. Sopijapuolella voi olla tietynlaista erityistietoutta, vaikka sitä ei muutoin voitaisikaan luokitella vastapuoltaan asiantuntevammaksi sopijapuoleksi esimerkiksi koulutuksen, ammatillisen kokemuksen tai yleisen tietoisuuden perusteella.³⁸⁹ Epäsymmetriseen tietoisuuteen perustuva asiantuntemuskriteeri ei myöskään pyri heikomman suojaamiseen vaan korostaa erityisesti sopijapuolten lojaliteettivelvollisuutta ja hyvän uskon vaatimusta epäselvyyssäännön soveltamisen taustalla.

---

³⁸⁸ Varallisuus oikeus / Mähönen 2012, s. 163.

³⁸⁹ Ks. Huser 1983, s. 562.

Mahdollista toki on, että sopijapuolten epätasapainoinen sopimussuhde voi välillisesti aiheuttaa sen, että sopijapuolten tietoisuus on keskenään epäsymmetristä. Epätasapainoisessa sopimussuhteessa asiantuntija voi myös varmasti helpommin havaita sen, ettei vastapuoli välttämättä ole ymmärtänyt ehtojen merkityssisältöä samalla tavoin kuin asiantuntevampi sopijapuoli itse. Epätasapainoista sopimussuhdetta ja epäsymmetristä tietoisuutta ei pitäisikään nähdä toisensa poissulkevinä asiantuntemuskriteerin ilmenemistapoina vaan ne voisivat mielestäni joko yhdessä tai erikseen olla merkkejä siitä, että toisella sopijapuolella on ollut paremmat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen.

7 LOPUKSI

Sopimustulkinta on monivaiheinen kokonaisuus, joka muotoutuu aina hieman eri tavoin yksittäisen tulkintatilanteen erityispiirteistä riippuen. Esimerkiksi tulkinnassa hyödynnettävä aineisto on ymmärrettävästi aina erilainen. Tulkinnan lähtökohtaisena tavoitteena voidaan kuitenkin varsin vakiintuneesti pitää sopijapuolten yhteisen, sopimuksentekohetkellä vallinneen, tarkoituksen etsimistä. Tarkoituksen etsinnässä tukeudutaan itse sopimukseen sekä mahdolliseen muuhun tulkinta-aineistoon ja tarkastelu toteutetaan objektiivisen, ulkopuolisen arvioijan näkökulmasta.

Jos ensisijainen tulkinta ei johda riittävän vahvaan ja yksiselitteiseen tulkintatulokseen, on tulkintaprosessissa edettävä toissijaisen tulkinnan keinojen hyödyntämiseen. Toissijaisella tulkinnalla ei ole tarkoitus enää löytää sopijapuolten yhteistä tarkoitusta, vaan tavoite voi sovellettavasta tulkintakeinosta riippuen olla esimerkiksi kohtuullista riskinjakoa tai heikomman suojaa korostavaan ratkaisuun päätyminen. Toissijaisella tulkinnalla voidaan joko vahvistaa, muokata tai kumota ensisijaisella tulkinnalla saavutettu epävarma tulkintatuloks.

Yksi toissijaisen tulkinnan keinoista on epäselvyyssääntö. Tarkastelemani korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön sekä oikeuskirjallisuudessa esitettyjen näkemysten perusteella on perusteltua todeta, että epäselvyyssäännöllä on merkittävä rooli suomalaisessa sopimustulkinnassa. Epäselvyyssäännön soveltamisen keskiössä on epäselvän vakioehdon tulkinta sen laaturen tai käytettäväksi tarjonnan sopijapuolen vahingoksi. Kuluttajasopimusta tulkittaessa elinkeinonharjoittajan laatiman epäselvän ehdon tulkinta toteutetaan puolestaan KSL 4:3 §:n mukaisesti kuluttajan eduksi.

Erityinen piirre vakioehtojen tulkinnassa on se, että niiden liittymä sopijapuolten yhteiseen tahtoon on yleensä muita sopimusehtoja heikompi. Vakioehtojen sanamuodon mukaisen tulkinnan lopputulosta onkin tavanomaista helpompi horjuttaa muulla tulkinta-aineistolla.³⁹⁰ Myös toissijainen tulkinta voi saada suuremman roolin vakioehtoja tulkittaessa. Näkemykseni mukaan tämä on yksi syy siihen, miksi epäselvyyssäännön soveltaminen on korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä yleisempää vakioehtojen kuin yksilöllisten ehtojen tulkinnassa. Lisäksi kuluttajansuojalain ja kansainvälisten periaatekokoelmien ohjaama suunta on varmasti vaikuttanut siihen, että epäselvyyssäännön on yleisesti ottaen koettu soveltuvan parhaiten juuri vakioehtojen tulkintaan – ovathan ehdot, jotka toinen sopijapuoli on yksipuolisesti laatinut tai käytettäväksi tarjonnut usein juuri vakioehtoja.

Epäselvyyssäännön soveltaminen on kuitenkin mahdollista myös silloin, kun kyse on yleisesti sopijapuolen yksipuolisesti laatiman ehdon tulkinnasta. Epäselvyyssääntöä onkin alettu pitää nimenomaan merkittävimpänä yksipuolisesti laadittujen sopimusehtojen toissijaisen tulkinnan keinona. Tällöinkin epäselvyyssääntö on totuttu ymmärtämään siinä muodossa, jossa epäselvää ehtoa on tulkittava sen laatijan vahingoksi.

Vakioehtojen ja muiden yksipuolisesti laadittujen ehtojen kohdalla epäselvyyssäännön mukainen tulkinta onkin ymmärrettävästi yksinkertaista yhdistää juuri ehdon laatimisvaatimukseen. Onhan tällöin usein erotettavissa sopijapuoli, jolla voidaan ajatella olleen paremmat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen. Toistaiseksi myös korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä epäselvyyssääntöä on hyödynnetty vain sellaisissa tilanteissa, joissa epäselvä sopimusehto on ollut toisen sopijapuolen laatima tai muulla tavoin käytettäväksi tarjoama.

Ottaen huomioon toissijaisten tulkintakeinojen aseman ensisijaisen tulkinnan perusteella tehdyn alustavan tulkintaratkaisun selkiyttäjänä, on epäselvyyssäännönkin roolin esitetty olevan tulkinnassa pitkälti ratkaisun tukena toimiminen. Vaikeaa ratkaisua perusteltaessa on helppo tukeutua epäselvyyssääntöön, vaikka se ei tosiasiassa olisikaan ollut ratkaiseva tekijä tulkinnassa.³⁹¹ Kysymykseksi onkin noussut se, onko epäselvyyssäännön soveltamisen ehdottomana edellytyksenä oltava juuri ehdon yksipuolinen laatiminen. Varmaa on, että ehdon yksipuolinen laatiminen on tehnyt epäselvyyssääntöön tukeutumisesta suoraviivaisemman prosessin. En kui-

---

³⁹⁰ Annola 2016, s. 169-170.

³⁹¹ Ks. Tørum 2019, s. 130-135.

tenkaan näe, että epäselvyyssääntöön tukeutuminen olisi mahdotonta toisenlaisissa olosuhteissa. Erityisesti oikeuskirjallisuudessa onkin väläytelty, ettei epäselvyyssäännön soveltamisen edellytyksenä välttämättä tarvitsisi pitää sopimuksen tai ehdon yksipuolista laatimista.

Myöskään epäselvyyssäännön taustalta poimittavissa oleva kontrolliperiaate ei varsinaisesti edellytä, että epäselvyyseriski tulisi kohdistaa juuri sopimuksen laatineelle osapuolelle. Riski kohdistuu kontrolliperiaatteen mukaan nimittäin sille, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet välttää riski. Epäselvyyssääntö voitaisiinkin kontrolliperiaatteen ilmentäjänä nähdä nimenomaan siinä muodossa, joka kohdistaa sopimusehdon epäselvyyden sille sopijapuolelle, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen.

Sopijapuoli, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen, voi toki usein olla juuri sopimuksen laatija. Näkemykseni mukaan epäselvyyssäännön soveltamisalaa ei kuitenkaan olisi tarpeellista rajoittaa siihen yksittäiseen vaatimukseen, että sopimus on laadittu yksipuolisesti toisen sopijapuolen toimesta. Päinvastoin epäselvyyssääntö voitaisiin ymmärtää huomattavasti moninaisemmin erilaisiin soveltamiskriteereihin perustuen.

En kuitenkaan esitä, että epäselvyyssääntö soveltuisi poikkeuksetta kaikkien sopimusten tulkintaan. Sopimus ei nimittäin välttämättä sisällä sellaista epäselvyyttä, että epäselvyyssääntö voisi edes teoriassa tulla sovellettavaksi. Epäselvän ehdon tulkintavaihtoehdot voivat olla sillä tavoin tasavertaisia, ettei niistä ole mahdollista valita tulkintavaihtoehtoa, joka olisi epäsuotuisampi sille sopijapuolelle, jonka vahingoksi sopimuksen epäselvä ehto koituisi.³⁹² Huomioon on otettava myös kunkin sopimustyyppin erityispiirteet, sillä periaatteiden väliset painoarvot voivat vaihdella sopimustilanteen ominaisuuksista riippuen.

Esitän kuitenkin Huserin tavoin, että yleistasoisena kriteerinä epäselvyyssäännön soveltamiselle voitaisiin pitää sitä, että toisella sopijapuolella on ollut sopimuskumppaniaan paremmat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen. Tämä yleistasoisen epäselvyyssääntö jakautuisi edelleen ehdon tulkintaan kuluttajan eduksi (KSL 4:3 §), tulkintaan ehdon laatijan vahingoksi (laatimiskriteeri) sekä tulkintaan asiantuntemuksensa perusteella paremmassa asemassa olleen sopijapuolen vahingoksi (asiantuntemuskriteeri). Asiantuntemuskriteerin täytymisen arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon erityisesti se, ovatko sopijapuolellet olleet sopimusta

---

³⁹² Huser 1983, s. 563.

laadittaessa tietoisuudeltaan epäsymmetrisessä asemassa toisiinsa nähden. Tietyissä lähinnä kulluttajasuhteeseen verrattavissa yksittäistilanteissa myös epätasapainoinen sopimussuhde voisi johtaa siihen, että epäselvyyssääntöä voitaisiin soveltaa asiantuntemuskriteeriin perustuen.

Epäselvyyssäännön soveltaminen voi siten näkemykseni mukaan perustua joko laatimiskriteeriin, asiantuntemuskriteeriin tai KSL 4:3 §:n sovellettavuuteen. Kyseisten kriteerien kokonaisu-punninnalla on mahdollista kaikkein yleispätevimmin päättää, voidaanko epäselvyyssääntöä soveltaa tietyn sopimusehdon tulkinnassa sillä perusteella, että sopijapuolella on ollut parhaat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen. Kaikkien kolmen kriteerin ei ymmärrettävästi ole täytyttävä yhtäaikaaisesti, jotta epäselvyyssääntöä voitaisiin soveltaa. Mitä enemmän puoltavia kriteerejä epäselvyyssäännön soveltamiselle on kuitenkin olemassa, sitä hyväksyttävämmäksi siihen tukeutuminen tulee yksittäistilanteessa.

Todellisuudessa epäselvyyssääntö saattaa tälläkin hetkellä ilmetä oikeuskäytännössämme täl-laisessa merkityksessä, mutta toistaiseksi se tapahtuu kuitenkin pääosin katseilta piilossa. Kun sopimuksen laatimiseen vetoaminen epäselvyyssäännön soveltamisperusteena on niin yksinkertaista, ei varsinkaan vakioehtoja ja yksipuolisesti laadittuja ehtoja koskevissa ratkaisuisa ole välttämättä lainkaan tarpeen perustella kyseisen tulkintaperiaatteen soveltamista muilla tekijöillä.

Jotta epäselvyyssääntö voitaisiin toissijaisen tulkinnan keinona nähdä vahvemmin linkittyneenä siihen, kummalla sopijapuolista on ollut paremmat mahdollisuudet epäselvyyden poistamiseen, vaatisi se todennäköisesti korkeimmalta oikeudelta uutta suuntaa näyttävän ennakkoratkaisun antamista. Epäselvyyssäännön soveltamisen perusteluita olisi myös avattava aiempaa laajem-min. Myös oikeuskirjallisuudessa tulevaisuudessa esitettävät kannanotot tulevat väistämättä vaikuttamaan epäselvyyssäännön sisällön muotoutumiseen. Sopimustulkinnan ollessa säännöiltään vahvasti oikeuskirjallisuuteen ja -käytäntöön tukeutunutta, ei siihen liittyviin ky-symyksiin yleensä ole mahdollista tarjota täysin varmoja vastauksia. Argumentteja niin puolesta kuin vastaankin on aina löydettävissä. Onkin tässä vaiheessa mahdotonta arvioida, onko tutkimuskysymykseeni löytynyt tämän tutkimuksen avulla lopullisia vastauksia. Mahdol-lista on ainoastaan todeta, että suoranaisia esteitä epäselvyyssäännön laajemmalle ymmärtämi-selle ei ole ilmennyt.

En kuitenkaan näe, että epäselvyysäännöstä tai muista tulkintakeinoista olisi jatkossakaan tarpeen säännellä esimerkiksi lainsäädännön tasolla. Sen sijaan sopimustulkinnan on tapauskoh-
taisuutensa vuoksi varsin perusteltua säilyä pitkälti oikeuskäytäntöön ja -kirjallisuuteen
pohjautuvana. Toki yleisluontoisten tulkintaa ohjaavien periaatteiden ottaminen osaksi lainsäädäntöä ei varmasti olisi haitallista. Se lisäisi tulkintakäytäntöjen läpinäkyvyyttä ja varmasti selkiyttäisi sekä epäselvyysäännön että myös muiden toissijaisten tulkintakeinojen soveltamis-
mahdollisuuksia ja toisaalta periaatteiden keskinäisiä painoarvoja. On tosin huomioitava myös se, että mikäli vain osa tulkintaperiaatteista nostettaisiin esille lainsäädännöllä, saattaisi se johtaa tiettyjen tulkintaperiaatteiden merkityksen korostumiseen ja toisaalta lainsäädännön ulkopuolelle jääneiden tulkintaperiaatteiden soveltamisen vähentymiseen. Tällainen kehityssuunta ei välttämättä olisi tarkoituksenmukaista. En siksi usko, että sopimustulkinnasta säätäminen laissa on ainakaan lähitulevaisuudessa ajankohtaista.

Uskon kuitenkin, että epäselvyysääntö tulee tässä tutkimuksessa esittämäni mukaisesti muotoutumaan vastaisuudessa entistä monimuotoisemmaksi tulkintaperiaatteeksi, jonka sovel-
taminen on ymmärrettävä aiempaa laajemmin kokonaisharkintaan perustuvana. Seurauksena ei välttämättä ole laatimiskriteerin täyttymisen ehdottomuudesta irrottautuminen, mutta se kehi-
tyssuunta on yksi mahdollisuus – ja sellainen, jonka itse näen perusteltuna. Joka tapauksessa toivon, että epäselvyysäännön hyödyntämisessä osataan jatkossa aiempaa laajakatseisemmin ottaa huomioon myös sopijapuolten todellinen asema ja tietoisuus.

Toisaalta mahdollinen kehityssuunta on myös se, että esittämäni monimuotoinen epäselvyys-
sääntö muotoutuu kokonaan uudeksi käsitteeksi, jota aletaan vähitellen noudattamaan sopimuksia tulkittaessa. Onhan toissijaisten tulkintakeinojen yksi merkittävä ominaisuus se, että tulkintaperiaatteet voivat ajan saatossa muotoutua uudelleen. Uusien periaatteiden syntyminen on mahdollista ja toisaalta aiemmin hyödynnettyjen periaatteiden käyttö voi ajan kuluessa hiipua.